



kinderombudsman

het beste besluit:
geef kinderen invloed

Rapport

Als je het ons vraagt. Onderzoek naar het welzijn van kinderen in de Nederlandse provincies

Nummer: KOM010/2022
Datum: 17 november 2022

Als je het ons vraagt. Onderzoek naar het welzijn van kinderen in de Nederlandse provincies

© Kinderombudsman, 17 november 2022.

Onderzoeksteam

Alexandra de Jong

Marit Hopman

Kinderombudsvrouw

Margrite Kalverboer

Kinderen hebben rechten

Ieder kind kan in zijn of haar leven in een kwetsbare situatie belanden. Een situatie waarin kinderrechten onder druk staan. De kinderrechten zijn vastgelegd in het 'Kinderrechtenverdrag'. Deze rechten gelden voor iedereen onder de 18 jaar. De Kinderombudsman bevordert de naleving van kinderrechten in Europees en Caribisch Nederland. Het is onze missie dat alle kinderen in een geweldvrije en stimulerende omgeving opgroeien.

Onderzoek

Ons team doet onafhankelijk onderzoek naar situaties waarin kinderrechten niet (voldoende) worden nageleefd. Wij onderzoeken klachten over (overheids)-organisaties, zoals het onderwijs, de kinderopvang en de jeugdzorg. Wij zijn een tweedelijns klachtenorganisatie. Dat betekent dat er eerst een klacht moet worden ingediend bij de organisatie zelf. Is die klacht niet naar tevredenheid afgehandeld? Dan doen wij als dit gevraagd wordt onderzoek naar de klacht.

Advies

De Kinderombudsman geeft advies aan de regering, de Tweede Kamer en (overheids)organisaties. Dit doen we gevraagd en ongevraagd, op basis van onderzoek en signalen die bij ons binnenkomen. We denken mee over structurele oplossingen voor problemen die met de rechten van kinderen te maken hebben.

Stem in invloed van het kind

Het is belangrijk dat iedereen weet dat er kinderrechten zijn en wat deze inhouden. Neemt een professional een beslissing over een kind? Dan moet het belang van het kind daarbij voorop staan. Dat is een van de belangrijkste kinderrechten. Kinderen moeten ook hun mening kunnen geven over een besluit dat hen aangaat. Hun mening moet zwaar wegen. En het besluit moet vervolgens goed aan het kind uitgelegd worden.

Ga naar onze website voor meer informatie, rapporten en adviezen:

www.kinderombudsman.nl

Inhoud

Samenvatting voor kinderen en jongeren	6
Voorwoord	8
Infographic van heel Nederland	
1 Waarom dit rapport?	10
1.1 Over kinderrechten	11
1.2 Het werk van de Kinderombudsman	11
1.3 Opbouw rapport	12
2 Wat hebben we gedaan?	13
2.1 Onderzoeksvraag	13
2.2 De vragenlijst	13
2.3 Representativiteit	14
2.4 Analyses van de antwoorden	14
3 Door wie is de vragenlijst ingevuld?	16
3.1 Kinderen in heel Nederland	16
3.2 Ervaren kwetsbaarheden	16
3.3 Geografische spreiding	17
3.4 Kwetsbare groepen per provincie	18
4 Kwaliteit van leven van kinderen in Nederland	21
4.1 Hoe ervaren kinderen in het algemeen hun kwaliteit van leven in Nederland?	21
4.2 Hoe ervaren kinderen de kwaliteit van hun leefomgeving in de 12 provincies?	22
4.3 Rode draad in de bevindingen	26
5 Wat gaat er goed en welke zorgen hebben kinderen in Nederland?	27
5.1 Wat gaat er goed en welke zorgen hebben kinderen: een algemeen beeld	27
5.2 Regionale verschillen in de zorgen die kinderen hebben: een vergelijking tussen de 12 provincies	31
5.3 Rode draad in de bevindingen	33
Provincies uitgediept: Kinderen uit Groningen die hun leven een onvoldoende geven	34
Provincies uitgediept: Kinderen uit Friesland die hun leven een onvoldoende geven	35
Provincies uitgediept: Kinderen uit Limburg die hun leven een onvoldoende geven	36
6 Conclusies	37
7 Aanbevelingen	41
Infographic per provincie	

Bijlage 1: Vragenlijst van de Kinderombudsman	55
Bijlage 2: Ervaren kwetsbaarheden per provincie.....	59
Bijlage 3: Omgevingsvoorwaarden per provincie	61
Bijlage 3: Overzichten van de antwoorden op de open vragen per provincie	62

Samenvatting voor kinderen en jongeren

Iedere twee jaar doet de Kinderombudsman een onderzoek naar het leven van kinderen in Nederland. Met de verhalen die kinderen ons vertellen, kunnen we de volwassenen – die de plannen voor kinderen bedenken en uitvoeren – laten zien wat kinderen belangrijk vinden, welke problemen zij ervaren en wat zij nodig hebben om zich goed te ontwikkelen. Met kinderen bedoelen we iedereen die jonger is dan 18 jaar. Want zo staat het in het Kinderrechtenverdrag.

Dit jaar hebben we gekeken naar het leven van kinderen en jongeren in de 12 provincies van Nederland. Zijn er verschillen in hoe kinderen zich voelen die opgroeien in bijvoorbeeld Friesland of Limburg?

Dit zou best kunnen. Gemeenten mogen namelijk zelf voor een groot deel bepalen hoe ze problemen van kinderen aanpakken. Problemen zoals armoede in een gezin of wachten op passende jeugdhulp. Daarom denkt de Kinderombudsman dat het kan uitmaken waar je opgroeit. We hebben niet per gemeente naar verschillen kunnen kijken, maar wel per provincie.

Wat hebben we gedaan?

Voor het onderzoek hebben kinderen van 8 tot 18 jaar oud online een vragenlijst ingevuld. We hebben gevraagd naar hun persoonlijke omstandigheden; waar ze opgroeien en of er problemen in hun leven spelen. Ook hebben we kinderen gevraagd wat er goed gaat in hun leven, wat er beter kan en waar zij zich zorgen over maken. We wilden ook weten hoe gelukkig zij in Nederland zijn. Daarom hebben we kinderen gevraagd een rapportcijfer te geven voor hun leven.

Wat hebben we gevonden?

Dit jaar hebben 2347 kinderen de vragenlijst ingevuld. Zij hebben ons veel informatie gegeven over hun leven. Het belangrijkste wat daar uit gekomen is, vertellen we hieronder.

Over kinderen in heel Nederland

- De meeste Nederlandse kinderen zijn gelukkig. Zij geven hun leven gemiddeld een 7,7.
- Niet alle kinderen zijn even gelukkig met hun leven. Ongeveer 13,3% geeft hun leven een onvoldoende (rapportcijfer van 5 of lager). Dat zijn 312 kinderen.

Hierbij vallen ons een paar dingen op:

- Kinderen zijn niet tevreden over de steun die ze krijgen van volwassenen (niet hun ouders) om hen heen
- Kinderen zijn niet tevreden over het voorbeeld dat ze krijgen van volwassenen (niet hun ouders) om hen heen
- Kinderen vertellen vaak dat hun eigen gedrag of gevoel moet verbeteren
- Kinderen maken zich zorgen over de oorlog in Oekraïne en het klimaat

Over kinderen in verschillende provincies

- Kinderen in Drenthe en Overijssel het meest zijn positief over hun leven. In Drenthe geven zij hun leven een 8,1 en in Overijssel een 8,0.
- Kinderen in Friesland, Groningen en Limburg zijn minder positief over hun leven. Zij geven hun leven een lager cijfer. In Friesland is dat een 7,2; in Groningen een 7,6 en in Limburg een 7,8. Een 7,8 gemiddeld in Limburg is nog steeds een heel

hoog cijfer. Maar net als in Friesland en Groningen zijn er ook in Limburg veel kinderen die hun leven een dikke onvoldoende geven.

- In Friesland, Groningen en Limburg wonen ook meer kinderen die problemen ervaren in hun leven, dan in andere provincies. Problemen zoals armoede, of ruzie thuis waarbij soms geslagen of geschopt wordt. Ook hebben deze kinderen vaker ouders met psychische problemen of hebben ze zelf een lichamelijke ziekte of psychische problemen. We weten uit eerdere onderzoeken dat kinderen door deze problemen hun leven een lager rapportcijfer geven.

Wat moet er veranderen en wie moet dat doen?

De Kinderombudsman ziet dat kinderen vinden dat zij veel zelf moeten doen. En dat zij dit moeilijk vinden. Ze zijn niet zo tevreden over de steun die zij krijgen van de volwassenen om hen heen. Ook vinden zij dat volwassenen niet altijd een goed voorbeeld geven. Wij vinden dat alle volwassenen in Nederland hier hun verantwoordelijkheid in moeten nemen. Zij moeten goed kijken naar hun eigen gedrag en het goede voorbeeld geven. Bijvoorbeeld over hoe je met elkaar omgaat en hoe je problemen samen oplost.

Verder vraagt de Kinderombudsman gemeenten en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport om kinderen in Nederland beter te helpen.

Aan gemeenten vragen wij:

1. Te onderzoeken wat kinderen in hun gemeente nodig hebben en ook oplossingen met kinderen te bespreken
2. Aan de slag te gaan met kinder- en jongerenparticipatie in hun gemeente
3. Bij het maken van beleid en andere regels, te kijken hoe dit de rechten van kinderen beïnvloedt

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport vragen wij:

1. In hun aanpak om kinderen zich fijner en gelukkiger te laten voelen, mee te nemen dat kinderen meer steun en het goede voorbeeld nodig hebben van volwassenen
2. Ervoor te zorgen dat alle overheidsorganisaties bij het maken van beleid, wetten en andere regels, kijken hoe dit de rechten van kinderen beïnvloedt

Voorwoord

Sinds 2016 vraagt de Kinderombudsman om het jaar aan kinderen hoe zij de kwaliteit van hun leven ervaren. Dit doen we door te vragen welk cijfer ze aan hun leven geven, waarin ze geluk vinden, wat hun zorgen zijn en wat hun agenda voor de toekomst zou zijn als zij het voor het zeggen zouden hebben.

De wereld waarin kinderen opgroeien is sinds 2016 sterk veranderd. Oorlogen, stikstofuitstoot en aandacht voor klimaat drongen niet zoals nu door tot de levens van Nederlandse kinderen. Het woord corona kenden kinderen niet. Decentralisaties in het sociale domein waren net ingevoerd en de jeugdzorgproblematiek was minder groot dan nu.

In de wereld van nu zijn er grote problemen. We zien dat deze problemen leiden tot grote tegenstellingen in de samenleving. Tot boosheid, onaardig gedrag en oplossingen die uitblijven. Kinderen krijgen mee dat volwassenen, op wie zij dachten te kunnen vertrouwen, het niet meer weten. Dat heeft een enorme impact op hun ervaren gevoel van veiligheid. Dit kan het hebben van een onbezorgde jeugd in de weg staan. Het vraagt iets anders, iets nieuws van ouders. Want ook voor hen is de wereld in de afgelopen jaren sterk veranderd. Het vraagt ook iets nieuws van degenen die zich professioneel tot kinderen verhouden. Die met en voor hen werken.

De Kinderombudsman wil daarom juist nu van kinderen weten hoe zij de huidige wereld ervaren, en wat zij nodig hebben om perspectiefvol groot te worden. Zijn kinderen in verschillende delen van Nederland vergelijkbaar gelukkig, krijgen zij dezelfde kansen? En delen ze dezelfde zorgen en dezelfde agenda voor de toekomst? Wat zouden zij doen als zij werkelijk inspraak zouden hebben?

Zo'n 2350 kinderen verdeeld over verschillende provincies hebben de vragenlijst die we hebben uitgezet, volledig ingevuld en hun visie kenbaar gemaakt. We zien grote verschillen in ervaren welzijn in Nederland. Het maakt uit waar je in Nederland opgroeit. Dit moeten we ons aantrekken, want kinderen – waar hun wieg ook heeft gestaan – verdienen gelijkheid in perspectief en ontwikkelingsmogelijkheden.

De Kinderombudsman heeft als taak te bevorderen dat rechten van kinderen in Nederland worden nageleefd. We steunen de wens van kinderen om perspectiefvol op te groeien. Ook ondersteunen we de oproep van kinderen dat volwassenen hierin het verschil kunnen én moeten maken. Vandaar dat ik u, professionals, beleidsmakers en bestuurders bij ministeries, provincies en gemeenten, oproep om in alles wat u doet, de uitgangspunten en bepalingen van het Kinderrechtenverdrag te integreren. Dit geldt ook voor private partijen die invloed hebben op het leven en welzijn van kinderen. Nu en in de toekomst. Onderzoek en toets wat de impact van uw beleid en handelen is voor het huidige leven en de toekomst van kinderen. Bekijk goed of u de belangen van kinderen werkelijk en zwaarwegend heeft meegewogen in uw keuzes, en of deze een eerste overweging zijn geweest. Want hier hebben alle kinderen die in Nederland opgroeien recht op. Het draagt er aan bij dat kinderen in een bezorgde tijd onbezorgd kind kunnen zijn.

Ik wil alle kinderen die via onze vragenlijst hun stem hebben laten horen, bedanken voor hun input en visie!

Margrite Kalverboer
Kinderombudsvrouw

NEDERLAND

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Hieronder lees je de resultaten van ons onderzoek in 2022 op hoofdlijnen. Dit zijn de resultaten van heel Nederland. De resultaten per provincie beginnen op pagina 43.

2347 kinderen

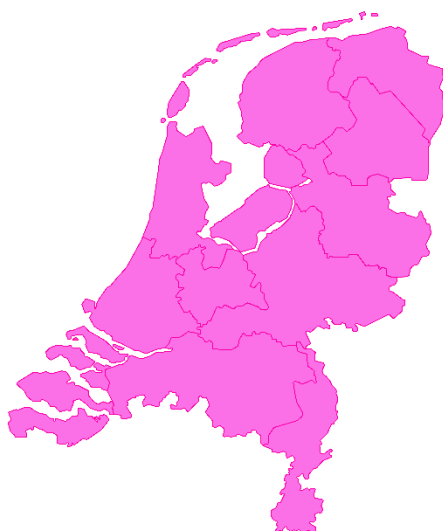
uit Nederland vullen de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- Thuis is het fijn
- De mensen om mij heen zijn fijn

Wat kan beter?

- Mijn eigen gedrag / gevoel
- School is niet zo fijn



Top 4 kwetsbare situaties



12,2% van de kinderen volgt speciaal onderwijs



9,1% heeft veel ruzie thuis



7,8% heeft gescheiden ouders die niet normaal met elkaar omgaan



6,5% Heeft een ouder met een lichamelijke ziekte

Rapportcijfer: 7,7

- 13,3% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 3,9

Minder tevreden over:

1. Zekerheid in mijn leven
2. Hulp van andere volwassenen
3. School en vrije tijd

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Armoede stoppen
- Ik zou zorgen voor meer inspraak

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- Het klimaat/milieu

1 Waarom dit rapport?

Sinds 2016 voert de Kinderombudsman iedere twee jaar een landelijk onderzoek uit naar het welzijn van kinderen¹ in Nederland waarin kinderen zelf aangeven wat er in hun leven speelt. Met de verhalen die kinderen vertellen kan de Kinderombudsman overheden en organisaties laten zien wat kinderen zelf belangrijk vinden, welke problemen zij ervaren en wat zij nodig hebben.

In 2022 richt het onderzoek zich op de regionale verschillen in het welzijn van kinderen en de zorgen die zij hebben voor de toekomst. Maakt het uit in welke provincie je opgroeit? Door de decentralisatie van 2015 wordt veel beleid dat kinderen raakt namelijk niet meer landelijk bepaald. Dit kan invloed hebben op het welzijn van kinderen. Onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft bijvoorbeeld al laten zien dat er onder volwassenen regionale verschillen in geluksbeleving en welzijn zijn.²

Op dit moment speelt er veel in de wereld en in onze samenleving wat invloed kan hebben op het welzijn van kinderen. Na de impact van de COVID-19 pandemie worden kinderen nu geconfronteerd met verschillende crises. Er zijn zorgen over het milieu en het klimaat. De aanpak daarvan heeft ook gezorgd voor veel onrust onder boerengezinnen in Nederland. De oorlog in Oekraïne komt dagelijks het leven van kinderen binnen en de effecten van deze oorlog mogelijk ook. Steeds meer ouders hebben te maken met stijgende kosten van levensonderhoud en een toenemende inflatie. De woningmarkt in Nederland zit vast, terwijl kinderen ook zien dat er grote problemen zijn in de opvang van asielzoekers en mensen die in Nederland mogen blijven (statushouders). Ook de problemen binnen de jeugdhulp en jeugd-GGZ (lange wachtlijsten en tekort aan specialistische zorg) leidt voor een groep kinderen tot problemen.

We verwachten dat de impact van deze crises op kinderen verschilt en mede afhankelijk is van waar in Nederland zij opgroeien. De beschikbaarheid van jeugdhulp en jeugd-GGZ verschilt bijvoorbeeld per regio. Maar ook armoede kan in provincies als Groningen en Friesland een andere impact hebben op het leven van kinderen die daar opgroeien, dan kinderen die in een grootstedelijke provincie als Zuid-Holland opgroeien. Bijvoorbeeld door de leefomgeving waarin het kind opgroeit, met veel of weinig ruimte om te spelen. Ook verschilt het aanbod en voorwaarden van armoedeverzoeken per gemeente en speelt de fysieke afstand om gebruik te maken van voorzieningen of hulp ook een rol.³ Zo kan het welzijn van kinderen en de rechten van kinderen op andere manieren in de verschillende regio's onder druk komen te staan.

¹ Het kinderrechtenverdrag beschouwt iedereen in de leeftijd van 0 tot 18 jaar als kinderen. Hoewel kinderen boven de 12 jaar gezien worden als 'jongeren' hanteren wij voor de leesbaarheid van dit rapport alleen de term kinderen. We bedoelen hiermee dus alle kinderen én jongeren tussen de 0 en 18 jaar.

² [https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2020/regionale-verschillen-in-geluksbeleving-en-tevreiden-met-het-leven-in-2013-2019?onepage=true&welzijn#:~:text=Uitgesplitst%20naar%20landsdeel%20\(Noord%2D%2C,procent%20tevr eden%20met%20het%20leven.](https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2020/regionale-verschillen-in-geluksbeleving-en-tevreiden-met-het-leven-in-2013-2019?onepage=true&welzijn#:~:text=Uitgesplitst%20naar%20landsdeel%20(Noord%2D%2C,procent%20tevr eden%20met%20het%20leven.)

³ De Voogd, J. & Cuperus, R. (2021). *Atlas van Afgehaakt Nederland. Over buitenstaanders en gevestigden.*; De Groene Amsterdammer (2021, 13 oktober) *Hoe Den Haag uit Nederland verdween*. Geraadpleegd via www.groene.nl

Kortom, om meer zicht te krijgen op hoe het met kinderen in Nederland gaat, leggen we in dit onderzoek de focus op het welzijn van kinderen in de verschillende provincies van Nederland. Hoe ervaren kinderen hun leven in de verschillende provincies? Wat gaat er goed en wat kan er beter? En waar maken zij zich zorgen over?

1.1 Over kinderrechten

Alle kinderen in Nederland hebben rechten. Die rechten krijgen kinderen vanzelf als ze geboren worden. Al deze rechten staan in het Kinderrechtenverdrag (IVRK). Kinderrechten zijn nodig om ervoor te zorgen dat kinderen een goed leven hebben en zich goed kunnen ontwikkelen. Kinderen hebben bijvoorbeeld recht op voldoende eten, kleding en een veilig huis om in te wonen. Maar ook om naar school te gaan en om geholpen te worden als ze ziek zijn of problemen hebben. Ouders of verzorgers moeten in de eerste plaats zorgen dat kinderen krijgen waar ze recht op hebben. Als dat niet lukt, dan moet de overheid daarbij helpen.

Het recht op gelijke behandeling, op leven en ontwikkeling, op participatie en op het belang van het kind als eerste overweging

In het Kinderrechtenverdrag staat dat kinderen gelijke rechten hebben en gelijk moeten worden behandeld (art. 2 IVRK). Verder staat in het verdrag dat 'het belang van het kind een eerste overweging moet zijn' (art. 3 IVRK). Dit betekent dat als er een besluit over een kind wordt genomen er gekeken moet worden naar wat het beste is voor het kind. Andere belangen wegen dan minder zwaar. Een voorbeeld hiervan is een besluit over bepaalde zorg voor een kind. Stel een kind heeft erg dure zorg nodig en de organisatie wil deze zorg niet meer geven, omdat het veel geld kost. Bij het besluit om dit wel of niet te doen moet de organisatie eerst onderzoeken wat het beste is voor het kind die deze zorg nodig heeft en of er alternatieven zijn. Daarna wordt er pas naar andere belangen gekeken. Volgens het Kinderrechtenverdrag moeten de belangen van het kind het zwaarst wegen bij zo'n besluit, maar deze zijn niet per definitie doorslaggevend.

Om te bepalen wat in het belang van een kind is, moeten kinderen zelf hun mening kunnen geven over wat zo'n beslissing in hun eigen leven betekent. Dit is belangrijk omdat kinderen het recht hebben op een zo goed mogelijk leven en een zo goed mogelijke toekomst. Dit noemt het Kinderrechtenverdrag 'het recht op leven en ontwikkeling' (art. 6 IVRK). Het recht van kinderen om hun mening te geven, noemen we 'het recht om gehoord te worden' of 'het recht op participatie' (art. 12 IVRK). De mening van kinderen moet serieus genomen worden: er moet goed geluisterd worden naar wat het kind belangrijk vindt. Dan moet bekeken worden of dat ook goed is voor het kind. Wanneer het niet goed is voor een kind, dan moet dat goed uitgelegd worden aan het kind. Dat betekent dus niet dat altijd precies gedaan wordt wat kinderen willen. Maar wat ook de uiteindelijke beslissing is, kinderen hebben altijd het recht om mee te denken over de beslissing en op een goede uitleg van die beslissing.

1.2 Het werk van de Kinderombudsman

Ieder kind kan in zijn of haar leven in een kwetsbare situatie belanden. Een situatie waarin kinderrechten geschonden worden. De Kinderombudsman bevordert de naleving van kinderrechten in Nederland en het Caribisch deel van het Koninkrijk.

Een betere naleving van kinderrechten is hard nodig. Want ook in Nederland worden kinderrechten geschonden. Kinderen worden hierdoor in hun ontwikkeling beperkt. De Kinderombudsman is er voor de kinderen van wie hun rechten geschonden worden. Zij

– en hun ouders/verzorgers – kunnen hun situatie lang niet altijd zelf veranderen. Daarom beweegt de Kinderombudsman de betrokken partijen om die situatie(s) voor kinderen te verbeteren. Daarbij betreft de Kinderombudsman kinderen bij al haar activiteiten, om zo de problematiek vanuit de belevingswereld van de kinderen zelf zichtbaar te maken.

Een van de manieren waarop de Kinderombudsman dat doet, is door zelfstandig onderzoek uit te voeren. Het onderzoek van de Kinderombudsman draagt bij aan een overzicht van de kinderrechtensituatie. Vanuit dat overzicht stelt de Kinderombudsman prioriteiten en kaart zij – op eigen initiatief – kinderrechtenissues aan. Dat doet zij bij iedereen die een rol speelt of kan spelen bij de bevordering en naleving van de kinderrechten. Zoals het kabinet, het parlement, colleges van B&W, gemeenteraden, bestuurders, beleidsmakers, organisaties in het jeugdveld en uitvoerende professionals. Ook het onderzoek dat in dit rapport gepresenteerd wordt, draagt hieraan bij. Het geeft zowel een beeld van het welzijn van kinderen in Nederland als van de knelpunten die zij ervaren in hun leven. Voor alle kinderen in Nederland én de kinderen die opgroeien in (meer) kwetsbare omstandigheden.

Contact met de Kinderombudsman

Als je als kind denkt of vindt dat jouw rechten niet worden gerespecteerd, kunnen we advies geven over manieren waarop je voor je rechten kunt opkomen. Als je een goed idee hebt om kinderrechten te verbeteren, horen we dat ook graag! Ook volwassenen kunnen ons met klachten of vragen over kinderrechten bereiken. Als we denken dat een organisatie misschien kinderrechten geschonden heeft, kunnen we een klacht verder onderzoeken.

Wil je ons bereiken? Bel van maandag tot vrijdag tussen 12.00 en 17.00 uur het gratis nummer 0800 – 876 54 32, of stuur een email naar ombudswerk@dekinderombudsman.nl.

1.3 Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 vertellen we eerst iets meer over hoe dit onderzoek eruit gezien heeft. In hoofdstuk 3 geven we meer achtergrondinformatie over de kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld. Bijvoorbeeld over hun leeftijd en de kwetsbaarheden die zij in hun leven ervaren. In hoofdstuk 4 en 5 presenteren we de resultaten van het onderzoek, waarop we onze conclusies baseren. Deze conclusies staan verwoord in hoofdstuk 6. Tot slot gaan we in hoofdstuk 7 in op de aanbevelingen die wij op basis van dit onderzoek doen.

Omdat dit onderzoek inzoomt op de 12 provincies van Nederland hebben we ook voor de provincies afzonderlijk een en ander uitgewerkt. Na de aanbevelingen is in een aparte sectie de meest relevante informatie per provincie opgenomen. Voor de provincies Groningen, Friesland en Limburg hebben we specifiek de informatie uitgezocht over het leven van kinderen in deze drie provincies die hun leven een onvoldoende geven. Deze uitwerkingen vindt je voor het conclusie-hoofdstuk (hoofdstuk 6).

2 Wat hebben we gedaan?

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe we dit onderzoek hebben opgezet, en welke verschillende analyses we gedaan hebben. Ook worden in dit hoofdstuk de onderzoeksvragen beschreven, waar we met dit onderzoek antwoord op willen geven.

Zoals in hoofdstuk 1 uitgelegd is, richten we ons in 2022 op mogelijke regionale verschillen in het welzijn van kinderen. Dit baseren we op de provincie waarin kinderen opgroeien.

2.1 Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag die centraal staat in dit onderzoek is:

Hoe ervaren kinderen in de 12 provincies van Nederland hun leven en wat vinden zij belangrijk voor de toekomst?

Deze onderzoeksvraag is opgedeeld in verschillende deelvragen:

- Wat is de ervaren kwaliteit van leven van kinderen in de 12 provincies van Nederland?
- Welke zorgen hebben kinderen in de 12 provincies van Nederland en wat is volgens hen belangrijk voor de toekomst?

De eerste deelvraag wordt volledig beantwoord aan de hand van de kwantitatieve data die we verzameld hebben met behulp van een vragenlijst. De tweede deelvraag gaat vooral in op de kwalitatieve data die we via dezelfde vragenlijst bij kinderen hebben opgehaald. In de volgende paragraaf wordt dit verder toegelicht.

2.2 De vragenlijst

De vragenlijst⁴ van dit jaar is gebaseerd op de vragenlijst die we ook in 2018 en 2020 gebruikt hebben.⁵ We hebben dit jaar een extra vraag toegevoegd over de zorgen die kinderen hebben over alles wat gaande is in de wereld. Daarnaast hebben we nog een extra vraag toegevoegd over de impact die de coronamaatregelen op hun leven gehad hebben.

In de vragenlijst zijn een aantal demografische gegevens uitgevraagd, persoonlijke omstandigheden, problemen die kinderen zelf ervaren en andere problemen die er in hun leven spelen. Ook zijn er 14 vragen over de kwaliteit van hun leven in de vragenlijst opgenomen. Deze kwaliteit van leven wordt bepaald door 14 omgevingsvoorwaarden, die gaan over zowel de thuissituatie als de bredere leefomgeving van kinderen.⁶ De kwaliteit van de omgevingsvoorwaarden hangt samen met het welzijn van kinderen. In het algemeen is het zo dat hoe hoger de kwaliteit van

⁴ In 2018 en 2020 hanteerden we twee versies van de vragenlijst; een voor jongere kinderen (8-12 jaar) en een versie voor oudere kinderen (13-18 jaar). Dat hebben we dit jaar losgelaten.

⁵ De Kinderombudsman houdt ook de rechten van kinderen op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba in de gaten. Samen vormen deze eilanden Caribisch Nederland. Het onderzoek in Caribisch Nederland is in 2021 afgerond en gepubliceerd. Om die reden hebben we besloten het onderzoek in Caribisch Nederland uit te stellen tot een volgend jaar.

⁶ De voorwaarden voor een goede ontwikkeling zijn adequate verzorging (1), veiligheid (2), liefde en aandacht van ouders (3), structuur, regels en ondersteuning (4), goed voorbeeld gedrag van ouders (5), interesse van ouders (6) stabiliteit en continuïteit in de opvoeding en verzorging (7), veiligheid in de buurt (8), respect (9), een sociaal netwerk van andere volwassenen (10), school en vrije tijdsbesteding (11), contact met leeftijdgenoten en vrienden (12), goed voorbeeldgedrag van andere volwassenen (13), zekerheid en continuïteit in de leefomstandigheden (14)

deze 14 omgevingsvoorwaarden is, hoe beter het welzijn en ontwikkelingsperspectief van het kind.

Ook wordt er in de vragenlijst aan kinderen gevraagd om een cijfer aan hun leven te geven. En kunnen zij bij verschillende vragen vertellen wat er goed gaat in hun leven, wat er moeilijk is in hun leven en beter kan en wat zij zouden doen als ze Kinderombudsman of -vrouw waren. Dit jaar is er specifiek een vraag toegevoegd over de zorgen die kinderen hebben voor de toekomst, vanwege de vele crises die gaande zijn en die ook een impact op het leven van kinderen (kunnen) hebben. De vragenlijst wordt anoniem ingevuld. Dit betekent dat er niet naar namen of persoonsgegevens is gevraagd. Een voorbeeld van de vragenlijst die we gebruikt hebben staat in **bijlage 1**.

Kwetsbare kinderen en kinderen in kwetsbare situaties

Kinderen kunnen in de vragenlijst aangeven met welke problemen ze in hun leven te maken hebben. We spreken van kinderen met problemen als zij in de vragenlijst hebben aangegeven dat ze kwetsbaarheden hebben in hun persoonlijke ontwikkeling en/of dat ze kwetsbaarheden hebben op de plaats waar ze opgroeien. Het gaat dan bij kinderen zelf om het krijgen van jeugdhulp of op een wachtlijst staan voor jeugdhulp, psychische problemen of een lichamelijke aandoening hebben, gevlucht zijn naar Nederland of speciaal onderwijs volgen. Bij kwetsbaarheden in de thuissituatie gaat het om armoede, een complexe scheiding, ruzie thuis, een zieke of verslaafde ouder of een ouder die overleden is.

Verspreiden van de vragenlijst

Tussen 23 mei en 13 juli 2022 heeft de online vragenlijst opengestaan op onze website. We hebben op verschillende manieren aandacht gevraagd voor de vragenlijst. Bijvoorbeeld via social media berichten op Facebook, Instagram en Twitter. Ook hebben we door een uitgebreide mailing kinderen bereikt via verschillende jongerenorganisaties, jeugdzorginstellingen, leerlingenraden, kinderraden en kinderborgemeesters. Ook is er een item in De Dag Vandaag verschenen over de vragenlijst en zijn er in veel lokale media berichten over de vragenlijst gepubliceerd.

2.3 Representativiteit

De werving heeft er toe geleid dat 2347 kinderen de vragenlijst zover hebben ingevuld dat we deze konden gebruiken voor de benodigde analyses. De verzamelde data is representatief op het niveau van sekse. Voor leeftijd en provincie is de data representatief gemaakt door aan bepaalde (ondervertegenwoordigde) groepen meer gewicht toe te kennen en aan andere (oververtegenwoordigde) groepen minder gewicht toe te kennen. Hierdoor zijn de uitkomsten zoals we deze in dit rapport bespreken representatief voor de kinderen in Nederland.

2.4 Analyses van de antwoorden

We hebben verschillende analyses uitgevoerd op de verzamelde data om een antwoord te krijgen op onze onderzoeksvraag over hoe kinderen hun leven ervaren en wat zij belangrijk vinden in de 12 provincies van Nederland.

Deelvraag 1: 'Kwaliteit van leven' aan de hand van de 14 omgevingsvoorwaarden en het rapportcijfer

Tijdens de analyse van de antwoorden hebben we ons specifiek gericht op de verschillen tussen provincies. We hebben de antwoorden van kinderen in de 12 provincies met elkaar vergeleken. Ook hebben we de resultaten van de 12 provincies afgezet tegen het landelijk gemiddelde beeld.

Aan de hand van error-plots hebben we onderzocht of er indicaties waren voor significante verschillen tussen provincies op de 14 omgevingsvoorwaarden en het rapportcijfer. Dit was niet het geval. Bij het presenteren van de resultaten is daarom gebruik gemaakt van beschrijvende statistiek.

Deelvraag 2: 'Het leven nu en zorgen over de toekomst' aan de hand van vier open vragen⁷

In de vragenlijst zijn vier open vragen opgenomen, namelijk de vragen: "Wat is er fijn in jouw leven?", "Wat kan er beter in jouw leven?", "Maak jij je ergens zorgen over? Zo ja, wat is dat dan?" en "Wat zou jij doen voor kinderen in Nederland?". Deze vragen gebruiken we om de tweede deelvraag van dit onderzoek te beantwoorden.

De antwoorden op deze vragen hebben we per vraag thematisch geordend. Hierbij kijken we niet alleen naar de thema's die het vaakst in de antwoorden van kinderen naar voren komen, maar ook naar thema's die nieuw of anderszins opvallend zijn. Evenals bij de kwantitatieve data, hebben we hier ook de weging gebruikt voor provincie en leeftijd om een representatief beeld te kunnen schetsen.

⁷ De vraag over mogelijke effecten als gevolg van corona/corona-maatregelen leverde weinig nieuwe informatie op en de meeste kinderen gaven aan blij te zijn dat het leven weer was zoals voorheen. Omdat andere partijen in Nederland hier ook onderzoek naar hebben gedaan, zoals HBSC, gaan wij hier in dit rapport verder niet op in.

3 Door wie is de vragenlijst ingevuld?

3.1 Kinderen in heel Nederland

In totaal hebben 2347 kinderen de vragenlijst van de Kinderombudsman ingevuld. Deze groep bestaat uit 1130 jongens (48,1%), 1163 meisjes (49,6%) en 54 kinderen (2,3%) die zich geen jongen of meisje voelen.

De gemiddelde leeftijd van deze kinderen is 11 jaar. Hiervan zijn er 1866 kinderen (79,5%) die een leeftijd hebben van 8 tot en met 12 jaar en 481 (20,5%) jongeren in de leeftijd van 13 tot en met 18 jaar.

Vrijwel alle kinderen gaan naar school. De meeste kinderen gaan naar het primair onderwijs 1457 (62,1%), waarvan een deel naar het speciaal basisonderwijs 183 (7,8%). De overige kinderen gaan bijna allemaal naar een vorm van voortgezet onderwijs 509 (21,6%). Drieëndertig kinderen gaan niet naar school (1,5%), waarvan 13 kinderen (0,6%) in plaats daarvan werken.

Bijna driekwart van de kinderen woont bij beide ouders (n=1709, 72,8%). De overige kinderen wonen voornamelijk bij één van hun ouders of er is sprake van co-ouderschap. Zo woont 13,5% (n=318) van de kinderen bij hun moeder (eventueel met partner) en 2,1% (n=50) woont bij hun vader (eventueel met partner). 156 kinderen (6,6%) hebben een vorm van co-ouderschap. Daarnaast wonen 63 kinderen in een instelling of pleeggezin (2,6%)

3.2 Ervaren kwetsbaarheden

In de vragenlijst hebben 582 kinderen aangegeven één of meerdere persoonlijke problemen te hebben (24,8%) en 567 kinderen hebben met een problematische thuissituatie te maken (24,2%). Hierbij zitten ook kinderen die zowel problemen in de thuissituatie hebben als problemen ervaren in hun eigen ontwikkeling. Desalniettemin lijkt er sprake te zijn van een oververtegenwoordiging van kinderen die opgroeien in kwetsbare situaties. We baseren ons hierbij op het gegeven dat 10% van de kinderen in Nederland een vorm van jeugdhulp krijgen, omdat precieze cijfers van al deze kwetsbaarheden niet bekend zijn.⁸

Hieronder gaan we verder in op de problemen die kinderen zelf dan wel in hun (vroegere) thuissituatie ervaren.

Problemen van kinderen zelf

*"Ik heb CP, dat is dat m'n been of hand niet goed werkt. Bij mij alle twee."
(jongen met een lichamelijke aandoening, 10 jaar)*

Het grootste deel van de 582 kinderen geeft aan naar het speciaal onderwijs te gaan (n=286, 12,2% van het totaal aantal kinderen dat de vragenlijst heeft ingevuld). Daarnaast krijgen 152 kinderen (6,5%)⁹ jeugdhulp of jeugd-GGZ en staan 46 kinderen (2%) nog op de wachtlijst voor jeugdhulp. Er zijn 150 kinderen die aangeven psychische problemen te hebben en 98 kinderen geven aan dat ze een lichamelijke

⁸ CBS (2022, 29 april) *Jeugdhulp 2021*. Geraadpleegd via www.cbs.nl

⁹ Voor alle percentages ten aanzien van kwetsbaarheden geldt dat dit de percentages zijn op het totaal aantal kinderen dat de vragenlijst heeft ingevuld, te weten 2347.

aandoening hebben. Tot slot zijn er 57 kinderen (2,4%) die aangeven dat zij vanuit een ander land naar Nederland gevlucht zijn.

Problemen in de thuissituatie

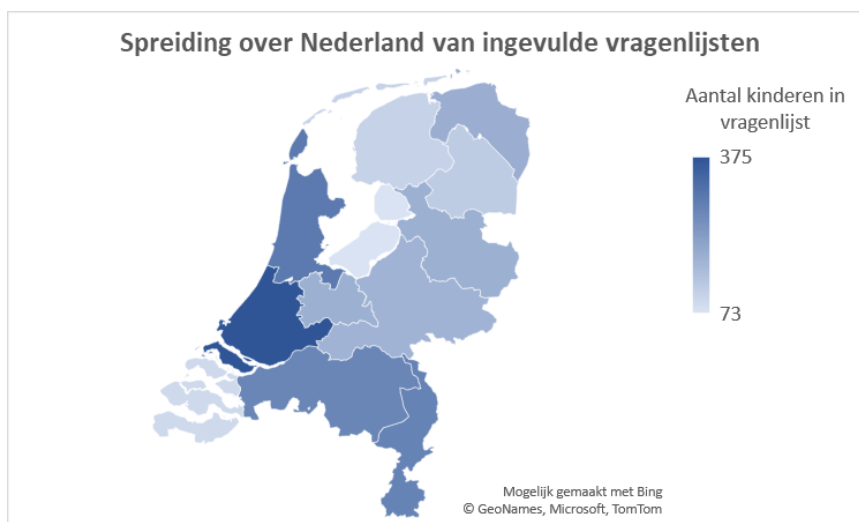
"Mijn moeder werd uitgescholden door mijn vader, maar hij is nu weg. Ze gingen steeds schreeuwen en dat vond ik niet leuk" (jongen met gescheiden ouders, 9 jaar)

Van de 567 kinderen die te maken hebben met een problematische thuissituatie, geven 214 kinderen (9,1%) aan dat er sprake is van ruzie en geweld thuis. Het kan zijn dat er geschreeuwd en/of gescholden wordt, maar er kan ook sprake zijn van fysiek geweld zoals schoppen of slaan. Verder geven 182 kinderen (7,8%) aan dat zij gescheiden ouders hebben die niet meer normaal met elkaar kunnen omgaan. Ook zijn er 141 kinderen (6,0%) die aangeven dat er thuis weinig geld is. Tot slot zijn er 153 kinderen (6,5%) waarbij een van de ouders een lichamelijke ziekte heeft en 79 kinderen (3,4%) die een ouder heeft met psychische problemen.

3.3 Geografische spreiding

"Ik woon in een klein dorp, daar gebeurt niets spannends hoor."
(jongen uit Zeeland, 12 jaar)

De kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld wonen verspreid over heel Nederland. Niet alle provincies zijn evenveel vertegenwoordigd in de ingevulde vragenlijsten. Zo hebben relatief minder kinderen uit Flevoland, Zeeland, Friesland en Drenthe de vragenlijst ingevuld. Zuid-Holland is als provincie het meest vertegenwoordigd bij de ingevulde vragenlijsten. Zoals in hoofdstuk 2 is beschreven hanteren we voor de analyses een wegingsfactor om deze 'scheefheid' tussen de provincies te corrigeren. In onderstaand figuur worden de verschillende aantallen geografisch per gebied weergegeven.

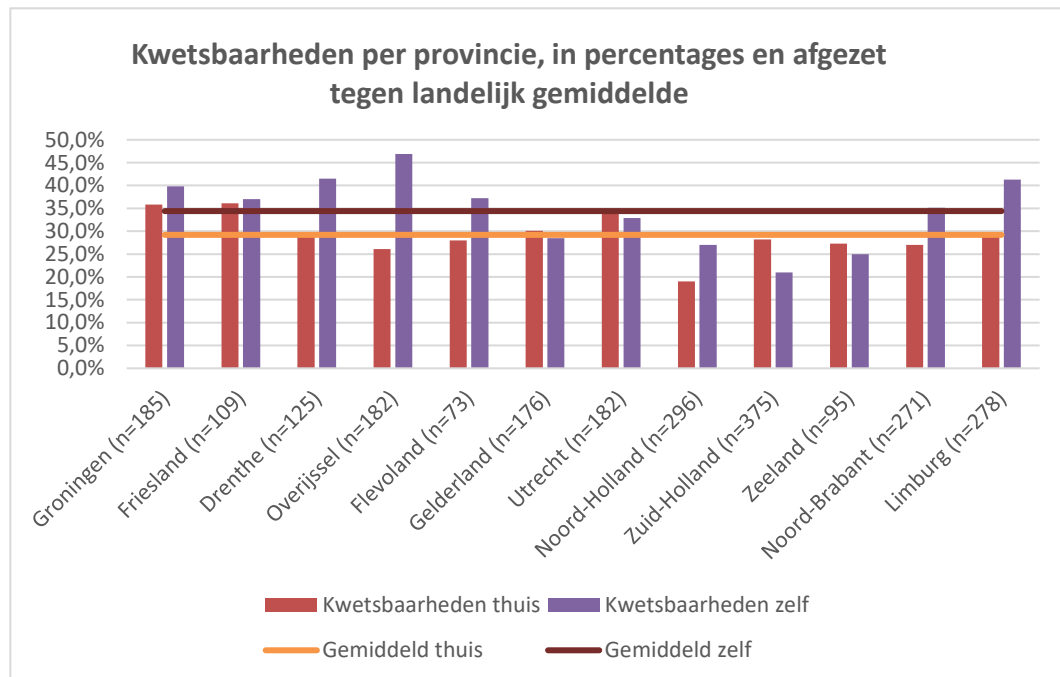


Figuur 1: Ingevulde vragenlijsten per provincie: Groningen, n=185; Friesland, n=109; Drenthe, n=125; Overijssel, n=182; Flevoland, n=73; Gelderland, n=176; Utrecht, n=182; Noord-Holland, n=296; Zuid-Holland, n=375; Zeeland, n=95; Noord-Brabant, n=271; Limburg, n=278

3.4 Kwetsbare groepen per provincie

Algemeen beeld van kwetsbaarheden per provincie

"School vind ik matig het leuk met vriendinnen enz. maar m'n vrije tijd geef ik een voldoende: ik vind het gewoon leuk met m'n vriendinnen. Ik heb niet zo veel vrienden dus soms zit ik ook gewoon dagen thuis" (meisje uit Overijssel, 12 jaar)



Figuur 2: Kwetsbaarheden in de thuissituatie en bij kinderen zelf, per provincie en in percentages

Per provincie hebben we ook gekeken naar de kinderen in kwetsbare situaties, zoals ze deze zelf in de vragenlijst konden aangeven. We weten uit eerdere onderzoeken dat deze kwetsbaarheden impact hebben op de kwaliteit van leven die kinderen ervaren en de zorgen die deze kinderen hebben.¹⁰

In bovenstaande grafiek 2 hebben we deze kwetsbaarheden schematisch weergegeven, waarbij we het onderscheid gehanteerd hebben uit de vragenlijst: Kwetsbaarheden in de thuissituatie en kwetsbaarheden bij kinderen zelf.

Uit de grafiek blijkt dat de kwetsbaarheden thuis redelijk gelijkmatig over de provincies verdeeld zijn. Zoals eerder is aangegeven zien we dat de percentages kinderen die hebben aangegeven op te groeien met één of meerdere kwetsbaarheden in dit onderzoek hoger is dan je zou verwachten gebaseerd op de 10% van de kinderen die enige vorm van jeugdhulp krijgt. Hierbij zien we een paar provincies waarbij ook meer kinderen met kwetsbaarheden thuis de vragenlijst hebben ingevuld dan het landelijk gemiddelde in dit onderzoek. Het gaat dan om de provincies Friesland, Groningen en Utrecht. In Noord-Holland daarentegen hebben relatief weinig kinderen aangegeven dat er thuis kwetsbaarheden zijn.

¹⁰ Zie bijvoorbeeld: De Kinderombudsman (2018). Als je het ons vraagt. Kinderrechtentour 2018, rapportnummer [KOM009/2018](#); De Kinderombudsman (2020). Als je het ons vraagt. Thuis in 2020, rapportnummer [KOM009/2020](#).

Bij de ervaren kwetsbaarheden bij kinderen zelf zien we meer variëteit tussen de provincies. In een aantal provincies hebben relatief veel kinderen de vragenlijst ingevuld die aangegeven hebben eigen kwetsbaarheden te ervaren. Dat wil zeggen: meer dan het landelijk gemiddelde in dit onderzoek. Overijssel springt er ver boven uit, maar ook in Drenthe, Groningen en Limburg hebben veel kinderen met zelf-gerapporteerde eigen problematiek de vragenlijst ingevuld. In Noord-Holland, Zeeland en Zuid-Holland hebben juist weinig kinderen met zelf-gerapporteerde eigen kwetsbaarheden de vragenlijst ingevuld.

Over het algemeen hebben überhaupt meer kinderen met eigen kwetsbaarheden de vragenlijst ingevuld dan kinderen met kwetsbaarheden in de thuissituatie.

Kwetsbaarheden per provincie uitgediept

"Een hoop vrienden zitten aan de drugs. Door hun ben ik er ook aan begonnen. Nu ben ik er gelukkig van af." (meisje uit Groningen, 16 jaar)

Zoals eerder is aangegeven bestaan zowel kwetsbaarheden in de thuissituatie als kwetsbaarheden bij kinderen zelf uit verschillende soorten problemen. Bij kwetsbaarheden in de thuissituatie kan het bijvoorbeeld gaan over armoede of ruzie thuis; bij kwetsbaarheden van het kind zelf gaat het bijvoorbeeld over psychische problematiek of deelname aan speciaal onderwijs. In **bijlage 2** is een uitgebreid overzicht hiervan opgenomen. In tabel 1 op de volgende pagina geven we samengevat weer welke kwetsbaarheden in welke provincies hoog of laag 'scoren' op de specifieke kwetsbaarheden.

In de tabel in **bijlage 2** is af te lezen dat het vooral de twee noordelijke provincies Friesland en Groningen zijn, waarin relatief veel kinderen aangeven kwetsbaarheden te ervaren. Zuid-Holland is de provincie waar weinig kinderen met zelf-gerapporteerde kwetsbaarheden, thuis of zelf, de vragenlijst hebben ingevuld.

Provincie	Kwetsbaarheden vaakst genoemd	Kwetsbaarheden minst genoemd
Groningen	Psychische problemen (18,9%) Speciaal onderwijs (15,7%)	WachtlIJst voor hulp (2,7%) Gescheiden ouders (7%)
Friesland	Ruzie thuis (19,3%) Speciaal onderwijs (17,4%)	WachtlIJst voor hulp (0,9%) Gevlucht (0,9%)
Drenthe	Speciaal onderwijs (29,6%) Ruzie thuis (12%)	WachtlIJst hulp (1,6%) Gevlucht (3,2%)
Overijssel	Speciaal onderwijs (30,2%) Psychische problemen (12,6%)	WachtlIJst voor hulp (2,7%) Ouder met psychische problemen (3,3%)
Flevoland	Jeugdhulp/Jeugd-GGZ (13,7%) Psychische problemen (12,3%) Weinig geld (12,3%)	Gevlucht (0%) Ouder met psychische problemen (1,4%)
Gelderland	Psychische problemen (15,9%) Jeugdhulp/Jeugd-GGZ (12,5%)	Gevlucht (0,6%) WachtlIJst voor hulp (1,7%)
Utrecht	Speciaal onderwijs (16,5%) Ouder met lichamelijke ziekte (15,9%)	Lichamelijke aandoening (1,1%) WachtlIJst voor hulp (2,7%)
Noord-Holland	Jeugdhulp/Jeugd-GGZ (9,8%) Gescheiden ouders (8,8%)	WachtlIJst voor hulp (1,7%) Weinig geld thuis (3,4%)
Zuid-Holland	Gescheiden ouders (9,6%) Jeugdhulp/Jeugd-GGZ (8,5%)	WachtlIJst voor hulp (1,6%) Gevlucht (1,9%)
Zeeland	Ruzie thuis (10,5%) Ouder met lichamelijke ziekte (9,5%)	Gevlucht (4,2%) WachtlIJst voor hulp (5,2%)
Noord-Brabant	Speciaal onderwijs (13,6%) Psychische problemen (11,8%)	Lichamelijke aandoening (5,2%) WachtlIJst voor hulp (5,5%)
Limburg	Speciaal onderwijs (20,1%) Ruzie thuis (17,6%)	Ouder met lichamelijke ziekte (1,8%) Ouder met psychische ziekte (1,1%)

Tabel 1: Verschillende kwetsbaarheden, uitgesplitst naar provincies

4 Kwaliteit van leven van kinderen in Nederland

Hoe ervaren kinderen de kwaliteit van hun leven in 2022 in de 12 provincies van Nederland? Deze vraag staat centraal in dit hoofdstuk. In dit hoofdstuk schetsen we eerst kort een algemeen beeld over heel Nederland. Daarna gaan we uitgebreid in op de situatie per provincie.

4.1 Hoe ervaren kinderen in het algemeen hun kwaliteit van leven in Nederland?

Rapportcijfer: 7,7

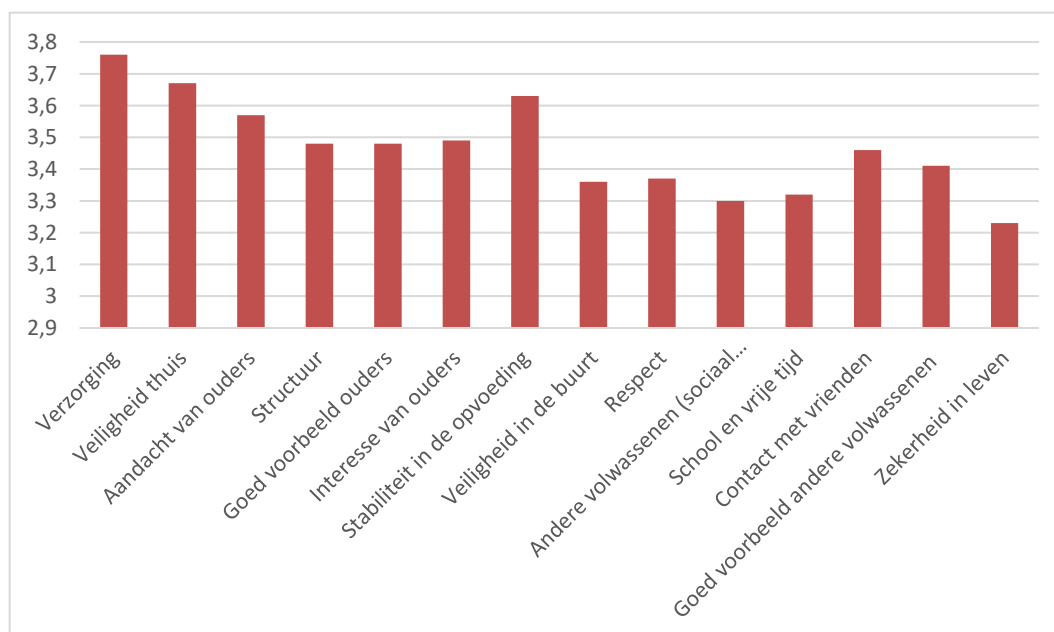
Met de meeste kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld gaat het goed. Gemiddeld geven zij hun leven gemiddeld een 7,7. Er zijn ook kinderen die hun leven een onvoldoende hebben gegeven. Van de 2347 kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld, geeft 312 (13,3%) zijn leven een rapportcijfer van een 5 of lager.

Omgevingsvoorwaarden: 12,4

"Thuis is het allerveiligste plekje op aarde!" (meisje uit Zuid-Holland, 11 jaar)

Van de 14 omgevingsvoorwaarden beoordelen kinderen er gemiddeld 12,4 als voldoende of goed. Dit betekent dat kinderen in Nederland veel aspecten van hun leefomgeving als positief beoordelen, wat bijdraagt aan hun welzijn en ontwikkeling.

In grafiek 3 zijn de gemiddelde scores op de omgevingsvoorwaarden weergegeven. Hier is te zien dat de omgevingsvoorwaarden 'verzorging' en 'veiligheid thuis' gemiddeld de hoogste score krijgen. De omgevingsvoorwaarden 'zekerheid in leven', 'sociaal netwerk van andere volwassenen' en 'school en vrije tijd' hebben de laagst gemiddelde score.



Grafiek 3: Gemiddelden op de omgevingsvoorwaarden van kinderen in Nederland

4.2 Hoe ervaren kinderen de kwaliteit van hun leefomgeving in de 12 provincies?

"Van mijn moeder en stiefvader krijg ik veel liefde. Mijn vader neemt geen contact meer op, ook niet als ik bel" (jongen uit Zeeland, 18 jaar)

In tabel 2 is een overzicht te zien van de gemiddelde cijfers die kinderen hun leven geven per provincie. Ook is in deze tabel te zien hoe de 14 omgevingsvoorwaarden in iedere provincie gemiddeld worden beoordeeld.

	Gemiddeld cijfer voor leven	Percentage kinderen dat zijn leven een onvoldoende geeft	Gemiddelde op de 14 omgevingsvoorwaarden
Groningen	7,6	20,7%	11,9
Friesland	7,2	16,2%	11,7
Drenthe	8,1	10,5%	12,5
Overijssel	8,0	9,6%	12,7
Flevoland	7,3	14,4%	12,7
Gelderland	7,6	13,0%	12,4
Utrecht	7,7	9,6%	12,4
Noord-Holland	7,8	12,6%	12,5
Zuid-Holland	7,7	11,2%	12,8
Zeeland	7,8	16,7%	12,8
Noord-Brabant	7,6	11,5%	12,3
Limburg	7,8	17,7%	12

Tabel 2: Gemiddelde rapportcijfer, percentage kinderen dat zijn leven een onvoldoende geeft en gemiddelde score op de 14 omgevingsvoorwaarden per provincie

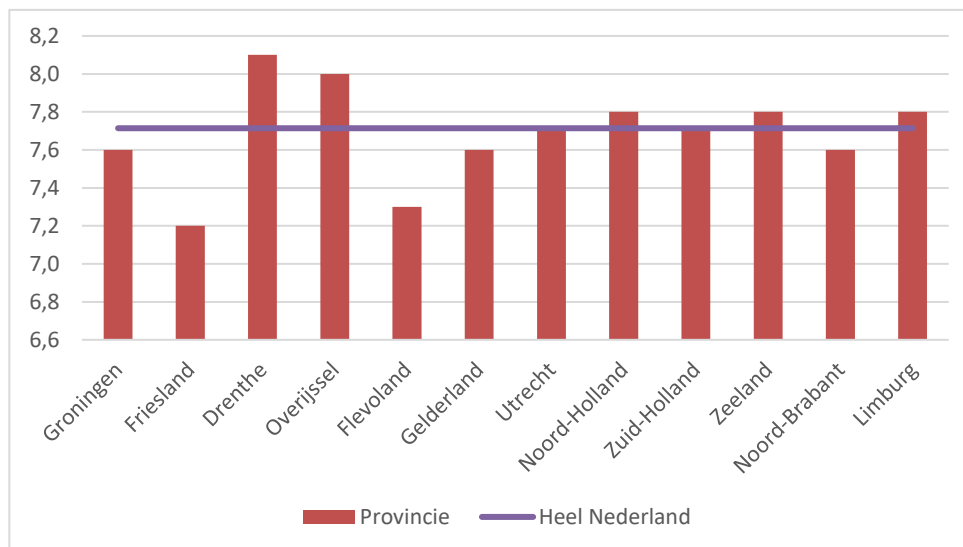
Hoogste rapportcijfers in Drenthe en Overijssel, ruim voldoende in Flevoland en Friesland

"Ik vind mijn ouders een beetje streng. Maar ik vind het niet slecht, het is wel goed." (jongen uit Overijssel, 9 jaar)

De rapportcijfers laten zien dat de kinderen in Drenthe het meest positief zijn over hun leven. Zij geven hun leven gemiddeld een 8,1. Daarna volgen de kinderen in Overijssel met een 8,0.

De kinderen in Friesland en Flevoland zijn iets minder positief, maar geven hun leven nog steeds een ruim voldoende (respectievelijk een 7,2 en een 7,3). In onderstaande

grafiek 4 zijn de gemiddelde cijfers per provincie weergegeven, maar is ook het gemiddelde rapportcijfer te zien dat kinderen in heel Nederland aan hun leven geven.



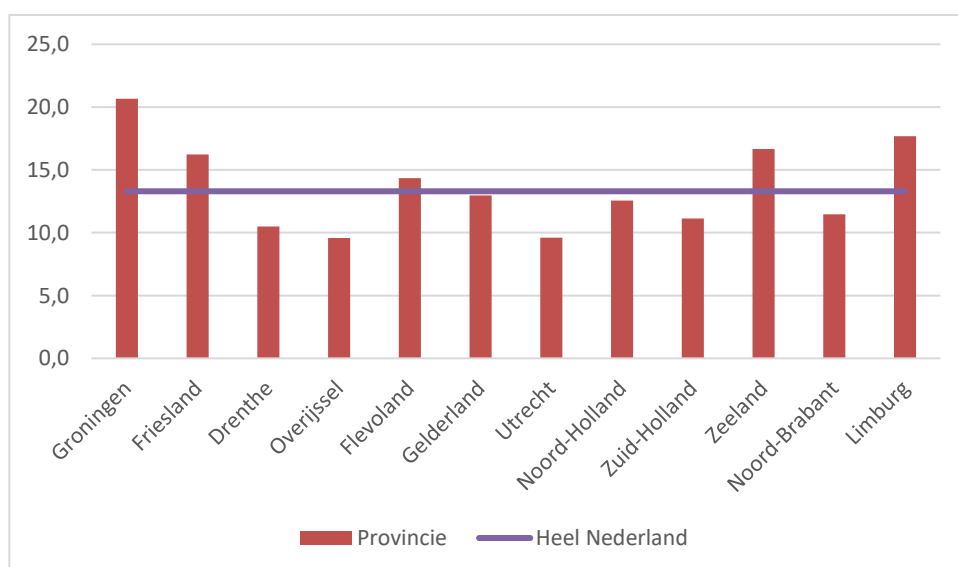
Grafiek 4: Gemiddeld rapportcijfer voor het leven per provincie en in heel Nederland

In Groningen geven (verhoudingsgewijs) de meeste kinderen hun leven een onvoldoende, in Overijssel de minste

"Ik heb niet zoveel vrienden in het echt, maar wel online." (meisje uit Groningen, 11 jaar)

In de provincie Groningen geven verhoudingsgewijs de meeste kinderen hun leven een onvoldoende (20,7%). Daarna volgen de kinderen in Limburg (17,7%), Zeeland (16,9%), Friesland (16,2%) en Flevoland (14,4%).

In Overijssel en Utrecht valt het percentage kinderen dat zijn leven een onvoldoende geeft een stuk lager uit. In die provincies geven respectievelijk 8,8% en 9,9% van de kinderen hun leven een onvoldoende (zie ook grafiek 5).

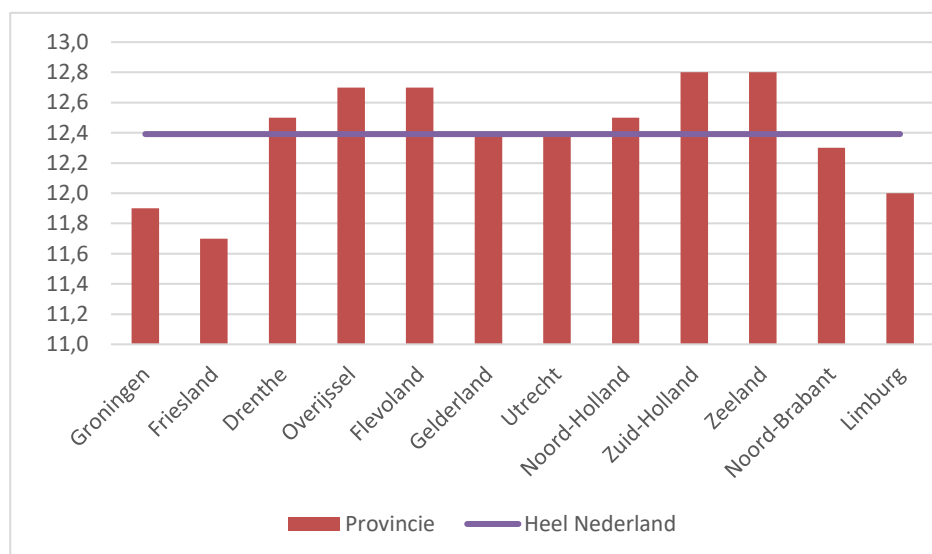


Grafiek 5: Kinderen die hun leven een onvoldoende geven per provincie en in heel Nederland in percentages

De omgevingsvoorwaarden voor een goede ontwikkeling worden in Zuid-Holland en Zeeland het meest positief gewaardeerd, in Friesland en Groningen iets minder positief

"Thuis ben ik altijd veilig en op school ook, want er is altijd wel een juf binnen of buiten." (meisje uit Zuid-Holland, 10 jaar)

In Zuid-Holland en Zeeland wordt de kwaliteit van de leefomgeving door kinderen het meest positief beoordeeld. Gemiddeld worden 12,8 van de 14 omgevingsvoorwaarden met een voldoende of goed beoordeeld. In Friesland en Groningen zijn kinderen iets minder positief en worden er respectievelijk 11,7 en 11,9 van de omgevingsvoorwaarden met een voldoende of goed beoordeeld.



Grafiek 6: Gemiddelde score op de 14 omgevingsvoorwaarden samen per provincie en in heel Nederland

Thuisituatie in alle provincies positiever beoordeeld door kinderen, dan de omgeving waarin ze opgroeien

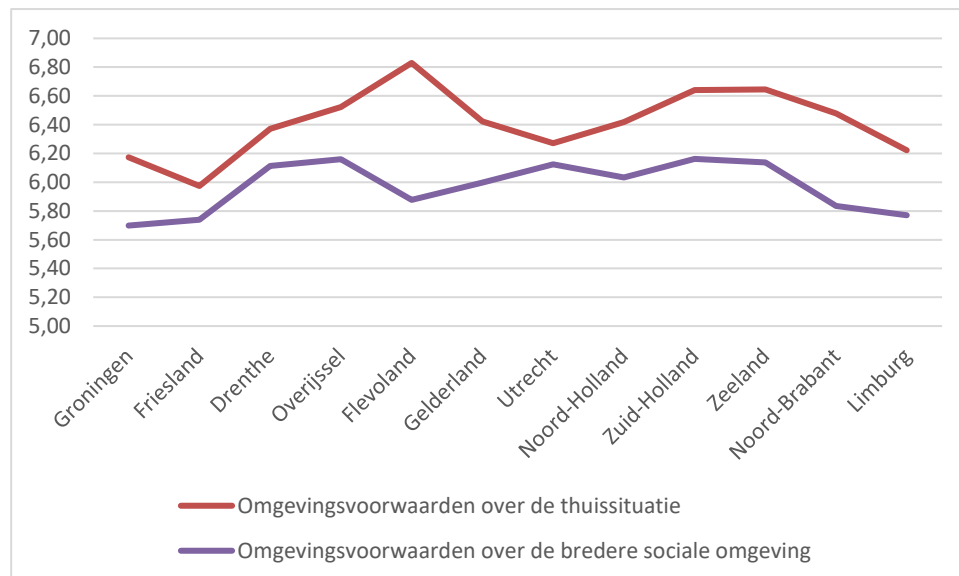
"Mijn ouders zijn lief en zorgen goed voor mij. Als er iets verkeerd gaat zeggen we altijd 'sorry' tegen elkaar en God." (jongen uit Flevoland, 12 jaar)

De 14 omgevingsvoorwaarden zijn te verdelen in zeven voorwaarden die over de thuissituatie gaan en zeven voorwaarden die over de bredere sociale omgeving gaan.¹¹ Over het algemeen zien we dat de omgevingsvoorwaarden over de thuissituatie door kinderen positiever worden beoordeeld dan omgevingsvoorwaarden over de bredere sociale omgeving (zie grafiek 7).

De grafiek laat zien dat de kinderen in Friesland het minst positief zijn over de omgevingsvoorwaarden die over de thuissituatie gaan, terwijl de kinderen in Flevoland over deze omgevingsvoorwaarden het meest positief zijn. De omgevingsvoorwaarden

¹¹ De voorwaarden over de thuissituatie zijn adequate verzorging (1), veiligheid thuis (2), liefde en aandacht van ouders (3), structuur, regels en ondersteuning (4), goed voorbeeld gedrag van ouders (5), interesse van ouders (6) en stabiliteit en continuïteit in de opvoeding en verzorging (7). De voorwaarden over de bredere sociale omgeving zijn veiligheid in de buurt (8), respect (9), een sociaal netwerk van andere volwassenen (10), school en vrije tijdsbesteding (11), contact met leeftijdgenoten en vrienden (12), goed voorbeeldgedrag van andere volwassenen (13), zekerheid en continuïteit in de leefomstandigheden (14).

over de bredere sociale omgeving worden door de kinderen in Groningen het minst positief beoordeeld en door de kinderen in Zuid-Holland het meest positief.



Grafiek 7: Gemiddelde score op de zeven omgevingsvoorwaarden over de thuissituatie en de zeven omgevingsvoorwaarden over bredere sociale omgeving per provincie

'Verzorging' en 'veiligheid thuis' best beoordeeld, en 'zekerheid in leven', 'sociaal netwerk' en 'school en vrije tijd' krijgen laagste scores

"Ik krijg niet echt hulp van andere volwassenen. Behalve opa en oma." (meisje uit Noord-Brabant, 15 jaar)

Wanneer we kijken naar de afzonderlijke omgevingsvoorwaarden per provincie dan zien we dat in de provincies Drenthe, Friesland, Groningen, Overijssel en Zuid-Holland de omgevingsvoorwaarden 'verzorging' en 'veiligheid thuis' door kinderen het hoogst worden beoordeeld en 'zekerheid in leven' en 'sociaal netwerk van andere volwassenen' het laagst (zie grafieken in **bijlage 2**).

De andere provincies wijken vooral af op de omgevingsvoorwaarden die als laagst beoordeeld worden. In Flevoland geven kinderen bijvoorbeeld de omgevingsvoorwaarden 'contact met vrienden' en 'school en vrije tijd' de laagste scores. In Limburg geven kinderen de omgevingsvoorwaarde 'sociaal netwerk van andere volwassenen' de laagste score, gevolgd door de omgevingsvoorwaarde 'goed voorbeeld van ouders'. En in Utrecht geven kinderen de omgevingsvoorwaarde 'goed voorbeeld andere volwassenen' de een na laagste score. Bij de provincies Gelderland, Noord-Holland en Zeeland staat juist de omgevingsvoorwaarde 'school en vrije tijd' op de een na laatste plek.

Alleen de provincie Noord-Brabant wijkt af op de omgevingsvoorwaarden die als hoogst beoordeeld worden. Daar staat de omgevingsvoorwaarde 'stabiliteit in de opvoeding' op de tweede plaats.

4.3 Rode draad in de bevindingen

In dit hoofdstuk hebben we gekeken naar de ervaren kwaliteit van leven van kinderen in Nederland en daarbij naar mogelijke verschillen tussen de provincies.

Representatief beeld van alle Kinderen in Nederland

Deze bevindingen zijn representatief voor alle kinderen in Nederland. Dit betekent dat we kunnen zeggen dat het gemiddeld goed gaat met kinderen in Nederland. Zij geven hun leven gemiddeld een ruim voldoende, zijn tevreden over hun thuissituatie, de aandacht, interesse en opvoeding van hun ouders. Wel ervaren ze wat meer zorgen over de zekerheden in hun leven en het sociale netwerk waarop ze kunnen terugvallen. We zien dat het gemiddelde rapportcijfer lager is dan in 2020 en in 2018, maar omdat we toen geen representatief beeld hadden, kunnen we hier geen conclusies aan verbinden. In de omgevingsvoorwaarden zien we qua score geen ander beeld dan in voorgaande jaren.

Wat valt op tussen provincies?

In hoofdstuk 3 hebben we gezien dat de kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld over het algemeen meer eigen problemen ervaren, dan in de thuissituatie. Dit is vooral zo in de provincies Overijssel, Drenthe, Limburg en Groningen. Toch lijkt dit niet direct een weerslag te hebben op het rapportcijfer dat deze kinderen hun leven geven. De drie hoogste rapportcijfers zien we ook in drie van deze vier provincies, namelijk Drenthe, Overijssel en Limburg (naast Zeeland en Noord-Holland).

Tegelijkertijd zien we dat in Groningen, Limburg, en Friesland, een – naar verhouding – hoog percentage kinderen hun leven een onvoldoende geeft en zijn de kinderen in deze provincies ook het minst positief over hun omgevingsvoorwaarden. Het gaat dan specifiek om 'zekerheid', 'sociaal netwerk van andere volwassenen' en/of 'goed voorbeeld van ouders'.

Ondanks het hoge rapportcijfer van Drenthe, lijken de kinderen in Overijssel het beste af te zijn: met een relatief hoog rapportcijfer, het minste aantal kinderen dat hun leven een onvoldoende geeft en de meest positieve scores op de 14 omgevingsvoorwaarden.

5 Wat gaat er goed en welke zorgen hebben kinderen in Nederland?

In dit hoofdstuk gaan we in op de knelpunten en zorgen die kinderen in Nederland ervaren. We doen dit aan de hand van vier open vragen die in de vragenlijst opgenomen zijn, namelijk: "Wat vind je fijn in jouw leven?", "Wat kan er beter in jouw leven?", "Waar maak je je zorgen om voor de toekomst?" en "Wat zou jij doen als je Kinderombudsman was?". Uit de antwoorden die kinderen hierop geven, zien we dat kinderen hierover ideeën hebben die betrekking hebben op het niveau van hun eigen persoonlijke leven (de eerste twee vragen), op het niveau van Nederland (de vraag over wat zij zouden doen als Kinderombudsman) en op een abstracter niveau van de wereld en de toekomst (de vraag over zorgen over de toekomst).

In paragraaf 5.1 schetsen we eerst een algemeen beeld over de door kinderen genoemde knelpunten en zorgen aan de hand van de vier open vragen. In paragraaf 5.2 kijken we naar regionale verschillen in Nederland. In paragraaf 5.3 beschrijven we de rode draad die we in de provincies zien.

5.1 Wat gaat er goed en welke zorgen hebben kinderen: een algemeen beeld

Thuis, familie en vrienden zijn nog steeds de belangrijkste dingen die goed gaan

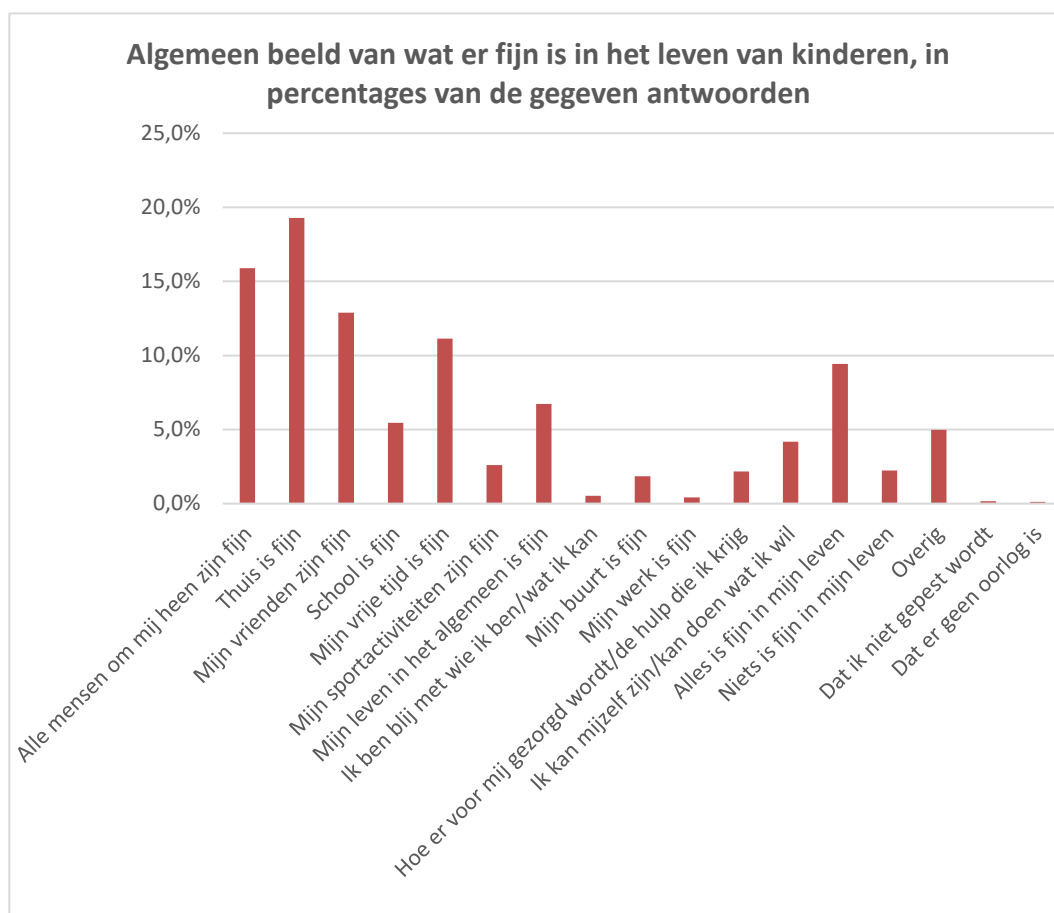
"Ik heb fijne ouders en goede vrienden. En ik kan heerlijk en veilig buiten spelen bij mij in de buurt"
(jongen uit Drenthe, 11 jaar)

Evenals in voorgaande jaren zijn kinderen vooral blij met de contacten die zij hebben met ouders – of thuis in bredere zin – familie en vrienden. We zien op de vraag "wat vind je fijn in jouw leven?" geen opvallende zaken, behalve dat een klein aantal kinderen aangegeven hebben dat ze blij zijn dat er geen oorlog is en dat ze blij zijn dat ze niet gepest worden (zie ook grafiek 8 op de volgende pagina).

Opvallend negatief over eigen gedrag en gevoel, en school en thuis kunnen beter

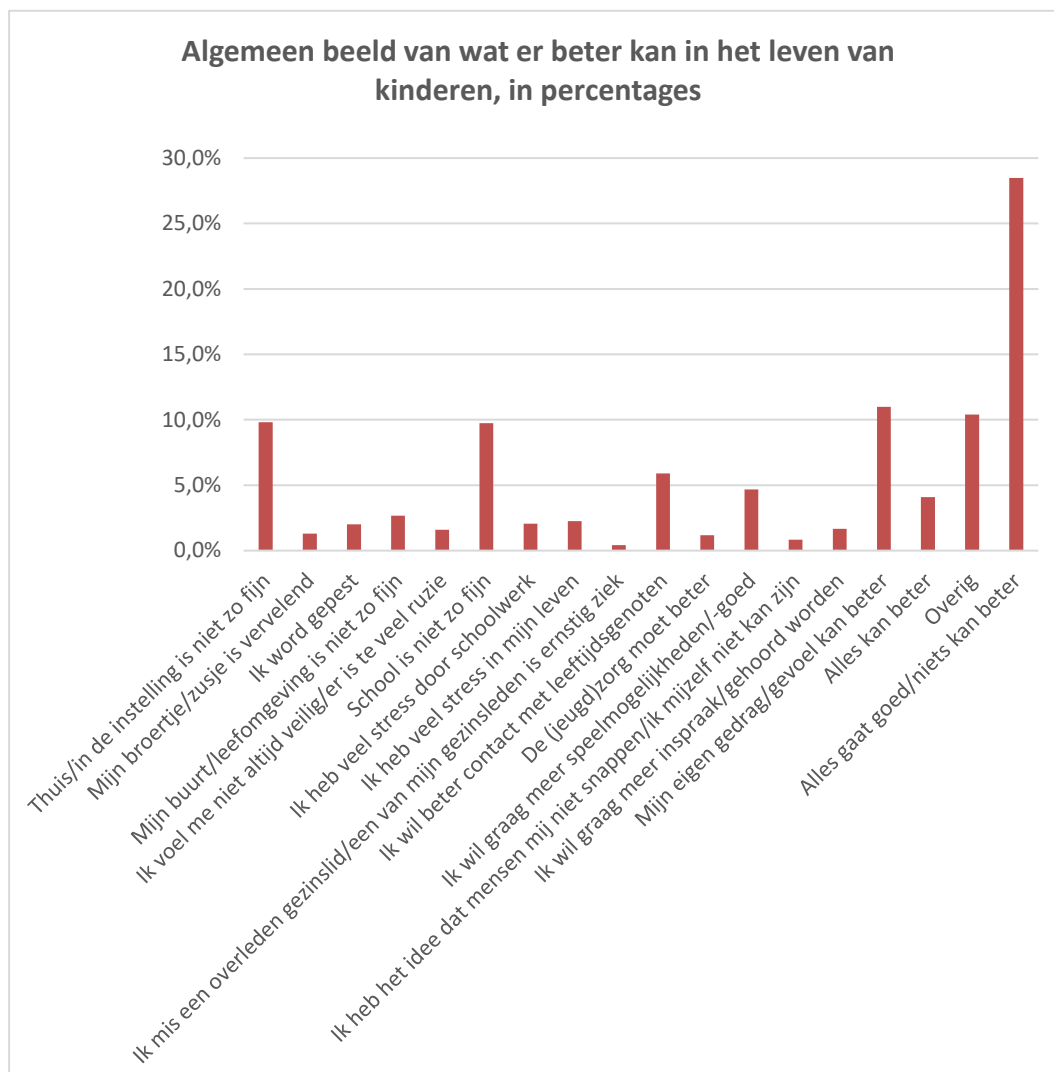
"Ik vind dat ik moet leren dat ik sterke gevoelens wat meer loslaat." (jongen uit Overijssel, 11 jaar)

Uit de antwoorden op de vraag wat er beter kan in het leven van kinderen, blijkt dat de meeste kinderen hun leven als zeer prettig ervaren. Zij geven vaak aan dat alles goed gaat en/of dat er niets beter kan in hun leven. Thuis en school zijn de belangrijkste domeinen waarover kinderen aangeven dat het beter zou kunnen. Schoolstress, of überhaupt stress in hun leven, kan hier een rol inspelen – beide worden door kinderen genoemd. Ook geeft een aantal kinderen aan dat ze graag een beter contact willen hebben met hun leeftijdsgenoten. Dit kan een rol spelen in hoe prettig kinderen wel of niet hun schooltijd ervaren. De zorgen over het contact met leeftijdsgenoten is in eerdere jaren van dit onderzoek niet zo duidelijk naar voren gekomen. Mogelijk spelen de coronamaatregelen – waarbij kinderen minder mogelijkheden hadden voor omgang met leeftijdsgenoten – hierin een rol.



Grafiek 8: Thematisch geordende antwoorden op de vraag wat kinderen fijn vinden in hun leven

In vergelijking met voorgaande jaren, zien we één type antwoord dat vrij vaak gegeven wordt en welke we in eerdere jaren eigenlijk niet gezien hebben. Deze kinderen geven namelijk aan dat zij vinden dat hun eigen gevoel of hun eigen gedrag beter kan. Het gaat dan om antwoorden als "ik moet leren om eerder hulp te vragen", "ik moet me beter concentreren", "ik moet beter mijn best doen" of "ik moet minder verlegen zijn". Deze antwoorden duiden er op dat kinderen vooral streng zijn over wat ze zélf zouden moeten veranderen, meer dan wat er veranderd moet worden in hun leven. Een overzicht op de antwoorden is weergegeven in grafiek 9 hieronder.

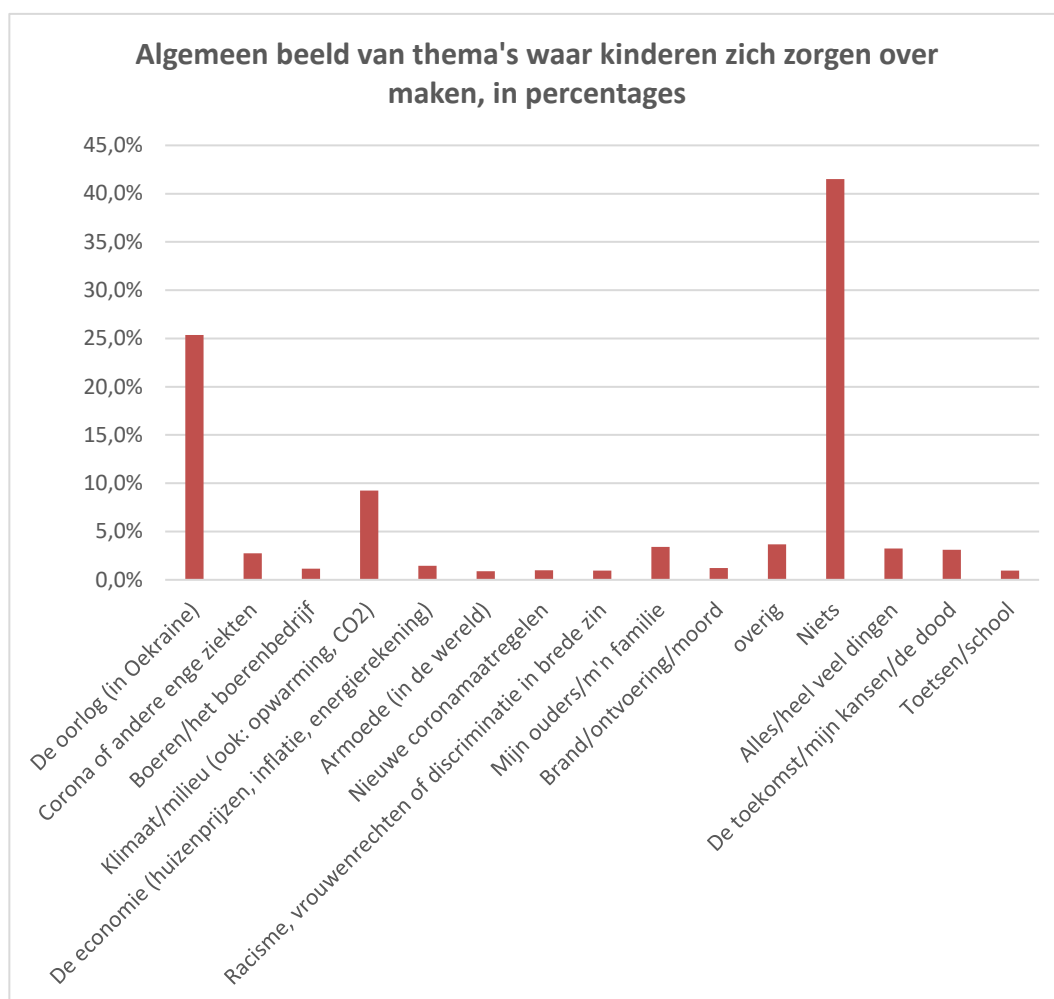


Grafiek 9: Thematisch geordende antwoorden op de vraag wat er beter kan in het leven van kinderen

Onbestemd zorgelijk gevoel over de toekomst

"Ik maak me zorgen over hoe wij als jongeren later als volwassenen gaan leven. Stel dat we straks geen vrijheid meer hebben en moeten doen wat de overheid zegt en niet meer onze eigen keuzes kunnen maken..." (jongen uit Zuid-Holland, 15 jaar)

Bij de vraag over de zorgen die kinderen hebben voor de toekomst, zien we dat de actualiteit een duidelijke weerslag heeft op die zorgen. Veel genoemd zijn zaken zoals de oorlog in Oekraïne en in het verlengde daarvan dat deze oorlog naar Nederland komt. Ook zien we antwoorden gericht op het klimaat/milieu of de situatie van de boeren (zie grafiek 10). Hoewel het aantal kinderen relatief klein is, valt toch op dat een deel van de kinderen expliciet aangeeft zich zorgen te maken over de toekomst in het algemeen of zich überhaupt veel zorgen te maken. Hoewel uit de antwoorden niet duidelijk wordt waar deze zorgen zich precies op richten, lijken dergelijke antwoorden er op te duiden dat deze kinderen met weinig vertrouwen in de wereld staan. Hierbij moet aangetekend worden dat het gros van de kinderen zich geen zorgen maakt over de toekomst.



Grafiek 10: Thematisch geordende antwoorden op de vraag waar kinderen zich zorgen over maken

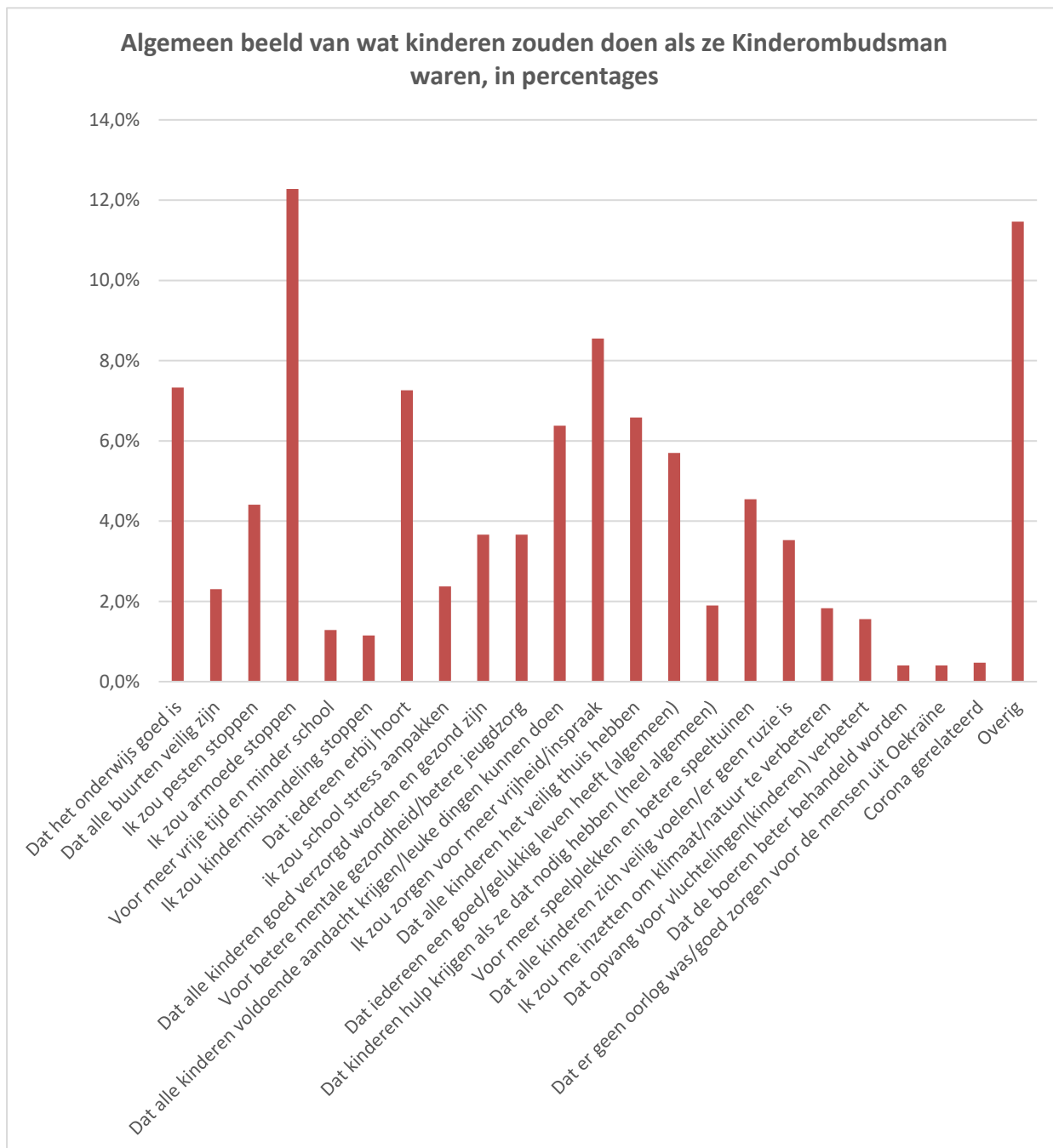
Inpraak en inclusie als belangrijke nieuwe thema's

"Meer zeggenschap in de politiek. Het gaat over onze toekomst." (meisje uit Friesland, 13 jaar)

Kinderen vinden het lastig te zeggen wat zij zouden oppakken als zij Kinderombudsman/-vrouw zouden zijn, afgaande op het aantal kinderen dat deze vraag niet beantwoord of expliciet aangeeft het niet te weten. Het aanpakken van armoede is en blijft een belangrijk thema voor kinderen. Dit geldt ook voor het zorgen voor goed onderwijs.

Twee andere thema's – die we in voorgaande jaren minder gezien hebben – steken er nu ook boven uit. Dat zijn de thema's "zorgen voor meer inspraak/vrijheid" en "zorgen dat iedereen er bij hoort". Zie grafiek 11 hieronder.

We zien hier ook enkele onderwerpen terugkomen die ook genoemd zijn bij de vraag over de zorgen van kinderen over de toekomst. Onderwerpen zoals zorgen dat er geen oorlog is of het tegenaan van klimaatverandering. De opvang van vluchtelingen en zorgen dat alle kinderen zich veilig voelen zijn twee andere onderwerpen die door een deel van de kinderen genoemd wordt.



Grafiek 11: Thematisch geordende antwoorden op de vraag wat kinderen zouden doen als ze Kinderombudsman waren

5.2 Regionale verschillen in de zorgen die kinderen hebben: een vergelijking tussen de 12 provincies

We hebben de antwoorden van de kinderen op de open vragen vergeleken tussen de 12 provincies onderling. We hebben deze ook afgezet tegen de antwoorden die de gehele groep kinderen op deze vraag heeft gegeven. In **bijlage 3** zijn verschillende grafieken en tabellen hiervan opgenomen. Deze zijn te groot om in dit hoofdstuk op te nemen. Hier bespreken we alleen de opvallende punten: welke provincies springen er in positieve of in negatieve zin uit en op welke thema's?

Weinig verschillen in waar kinderen blij mee zijn

"Leuke vrienden en een leuke familie, en kinderen vinden mij leuk. En heel veel verjaardagen."
(jongen uit Gelderland, 9 jaar)

Er zijn weinig verschillen tussen de provincies en het algemene beeld in wat er fijn is in het leven van kinderen. Over het algemeen volgen de antwoorden per provincie, de thema's zoals we die ook in het algemene beeld gezien hebben. Flevoland en Friesland springen er op een paar punten tussenuit. Zo zijn kinderen in Flevoland en Friesland erg tevreden over hun thuissituatie en vrije tijdsbesteding. Ze scoren hier boven het landelijke beeld uit. Ook geven ze vaker dan in andere provincies aan dat alles fijn is in hun leven. Tegelijkertijd zien we dat zij bij deze vraag beduidend minder vaak dan de andere provincies aangeven blij te zijn met school. Opvallend is het kleine aantal kinderen in Flevoland dat aangeeft blij te zijn met hun vrienden, ten opzichte van het hoge aantal kinderen in Friesland. Overigens zijn ook de kinderen in Noord-Brabant en Overijssel te spreken over hun vrienden.

Met uitzondering van de Noordelijke provincies vinden kinderen dat eigen gedrag en gevoel beter kan

"Ik heb soms het idee dat mijn school een beetje veel vraagt en daar krijg ik stress van."
(meisje uit Noord-Holland, 16 jaar)

Een vergelijkbaar beeld zien we bij de vraag wat er beter kan in het leven van kinderen. Voor het grootste deel zien we weinig verschillen tussen provincies en verschillen de provincies weinig van het landelijk beeld. Een uitschieter zien we wederom bij Flevoland; kinderen in Flevoland geven vaker dan landelijk gemiddeld aan dat school niet zo fijn is. Ook geven ze vaker aan meer speelmogelijkheden te willen hebben. In Friesland geven kinderen het vaakst aan de ze meer contact willen met leeftijdsgenoten. Een positieve uitschieter zien we in Drenthe waar kinderen vaker dan in andere provincies aangeven dat niets beter hoeft en dat alles goed gaat. Opvallend is ook dat de kinderen uit de drie noordelijke provincies Drenthe, Friesland en Groningen minder vaak dan landelijk gemiddeld aangeven dat hun eigen gedrag of gevoel beter kan.

Geen verschillen tussen provincies in zorgen van kinderen

"Wat nou als er oorlog in Nederland zou komen? Het leger is heel erg verzwakt en krijgt niet genoeg geld. Nu hebben we het nog niet nodig maar als er oorlog in Nederland zou komen, dan zijn we dus niet goed voorbereid. Wat moeten we dan?" (meisje uit Drenthe, 12 jaar)

Als het gaat om zorgen die kinderen hebben voor de toekomst, zien we weinig verschillen tussen de provincies. Ook niet in vergelijking met het algemene beeld zoals hierboven geschetst. Voor alle provincies geldt dat de meeste kinderen hebben aangegeven zich over niets zorgen te maken voor de toekomst. Zorgen die er wel zijn, betreffen vooral zorgen over de oorlog in Oekraïne en/of dat deze oorlog naar Nederland komt. Flevoland is hierin een uitzondering; hier geven kinderen ook aan zich zorgen te maken over de economie. Het gaat dan om zorgen over de inflatie en/of over huizenprijzen. Dit thema zien we bij de andere provincies vrijwel wel niet genoemd worden.

Weinig verschillen tussen provincies, met uitzondering van een paar provincies buiten de Randstad

*"Dat elk kind evenveel geld heeft en dat iedereen gelukkig kan leven."
(meisje uit Limburg, 9 jaar)*

Over het algemeen zien we weinig verschillen tussen de provincies in wat kinderen aan zouden pakken als ze Kinderombudsman of -vrouw zouden zijn. Zo geven de kinderen in alle provincies aan dat zij armoede aan zouden pakken en vinden ook vrijwel alle kinderen het belangrijk dat kinderen voldoende aandacht krijgen.

We zien een paar provinciale verschillen die het benoemen waard zijn, en die vooral voor de Noordelijke provincies gelden. Zo zien we dat opvallend weinig kinderen in Drenthe, Flevoland en Overijssel aangeven dat zij zouden zorgen dat het onderwijs goed is, maar Drenthe zien we er bovenuit steken als het gaat om de aanpak van pesten, zorgen voor een veilig thuis voor kinderen (samen met Utrecht) en zorgen voor meer speelplekken (samen met Overijssel). Flevoland zou, samen met Groningen, zich juist inzetten voor een betere mentale gezondheid van kinderen.

Friesland valt op doordat in deze provincie veel kinderen een antwoord hebben gegeven dat past in de twee nieuwe thema's die naar voren zijn gekomen, namelijk "zorgen dat iedereen er bij hoort" en "meer inspraak/vrijheid". Ook is het voor Friese kinderen belangrijk dat alle kinderen zich veilig voelen, al domineert dit thema vooral in Zeeland.

5.3 Rode draad in de bevindingen

Als we de antwoorden op de vier open vragen in samenhang bekijken, dan zien we dat er eigenlijk weinig grote verschillen tussen de provincies bestaan. De kinderen in de 12 provincies van Nederland zijn – over het algemeen – blij met dezelfde dingen in hun leven, vinden dat dezelfde dingen beter kunnen en maken zich over dezelfde dingen zorgen. Ook zouden zij hetzelfde aanpakken als zij Kinderombudsman of -vrouw zouden zijn. Bij alle open vragen zien we ook een paar verschillen, in positieve dan wel negatieve zin. Het betreft dan vooral Flevoland en de drie Noordelijke provincies Friesland, Groningen en Drenthe. Zo zien we dat de kinderen in Flevoland minder tevreden zijn over school en dit ook een van de thema's is waarvan ze aangeven dat dit beter zou kunnen in hun leven.

Opvallend is ook dat de kinderen in de drie Noordelijke provincies juist *weinig* aangeven dat hun eigen gedrag en/of gevoel beter kan – een thema dat we dit jaar voor het eerst zien in dit periodiek onderzoek. In de andere provincies van Nederland komt dit thema vrij prominent naar voren. Twee andere thema's die dit jaar voor het eerst veelvuldig genoemd zijn, zijn "zorgen dat iedereen erbij hoort" en "inspraak/vrijheid". Deze thema's zagen we in voorgaande jaren minder vaak, maar domineren nu meer in het algemene beeld. Hierbij zien we dat deze thema's vooral door Friese kinderen genoemd worden.

Provincies uitgediept: Kinderen uit Groningen die hun leven een onvoldoende geven

In **Groningen** hebben 185 kinderen de vragenlijst van de Kinderombudsman ingevuld. Deze kinderen geven hun leven gemiddeld een **7,6**. Dit is bijna net zo hoog als het landelijk gemiddelde van 7,7. Maar niet alle kinderen in Groningen zijn zo tevreden over hun leven. Zo geeft **20,7%** van de kinderen hun leven een onvoldoende, namelijk gemiddeld **een 4**. Dit is een veel hoger percentage dan het landelijke percentage van 13,3%. Aan de hand van de informatie die de kinderen uit Groningen ons in de vragenlijst gegeven hebben, proberen we een verklaring te vinden voor dit hoge percentage kinderen dat hun leven een 5 of lager geeft.

Uit de vragenlijst wordt onder meer duidelijk dat kinderen uit Groningen die de vragenlijst hebben ingevuld te maken hebben met veel kwetsbaarheden. Zowel in hun thuissituatie als in hun persoonlijke ontwikkeling. In de thuissituatie valt op dat veel kinderen opgroeien met weinig geld (12%). Ook groeien ze vaker dan in andere provincies op met ouders met psychische problemen (7%). Ook hebben kinderen in Groningen zelf vaak psychische problemen (19%). En meer dan in andere provincies hebben kinderen laten weten gevlucht te zijn uit een ander land (6%).

Bij de **kinderen die hun leven een onvoldoende geven**, zien we hier een iets ander beeld. Over de thuissituatie geven deze kinderen namelijk vooral aan dat er vaak sprake is van **ruzie thuis**, waarbij soms gescholden en geslagen wordt (33,3%) en/of dat **één van hun ouders een lichamelijk ziekte heeft** (22,2%). Maar liefst 48,1% van deze groep kinderen geeft aan **zelf psychische problemen** te hebben.

Van de 14 omgevingsvoorwaarden die noodzakelijk zijn voor een goede ontwikkeling, zijn de kinderen in Groningen gemiddeld genomen negatiever dan de kinderen in Nederland. De kinderen in Groningen zijn, vergeleken met de andere provincies, het minst positief over de 7 omgevingsvoorwaarden over de bredere sociale omgeving. Het gaat dan vooral om 'contact met vrienden' en 'ervaren zekerheid in het leven'.

Ook de **kinderen in Groningen die hun leven een onvoldoende geven** zijn het minst positief over de ervaren **zekerheid in hun leven**; bijna 67% vindt deze matig of slecht. Ook vindt 48,1% van deze kinderen het **contact met vrienden** matig of slecht. Daarnaast zijn er nog een aantal andere voorwaarden, waar de kinderen die hun leven een onvoldoende geven in Groningen niet zo tevreden over zijn: 40,7% van deze groep kinderen is namelijk matig tot niet tevreden over: de **structuur thuis**, de **interesse van ouders**, hun **school en vrijetijdsbesteding**, het **voorbeeld dat ze krijgen** in hun omgeving en het **respect** dat ze ervaren.

Uit de antwoorden op de open vragen zien we eenzelfde beeld terug. Als punten die **beter kunnen** in het leven, zien we bijvoorbeeld dat deze kinderen aangeven **minder ruzie** te willen of meer **vertrouwen en duidelijkheid voor de toekomst** te willen hebben. Als Kinderombudsman zouden de kinderen in Groningen die hun leven een onvoldoende geven, zich er voor inzetten dat alle kinderen een **fijn leven** hebben en dat zij de **(jeugd)zorg krijgen** die ze nodig hebben.

We kunnen uit de vragenlijst niet afleiden waarom de kinderen in Groningen zo vaak psychische klachten hebben en op een vrij breed scala aan omgevingsvoorwaarden maar matig tevreden zijn. We weten wél dat bijvoorbeeld de afwikkeling van de aardbevingschade in Groningen voor veel stress heeft gezorgd in gezinnen, en dat gezinnen daar ook emotioneel onder geleden hebben.¹² Ook weten we dat volwassenen (18+) in Groningen, vergeleken met de andere provincies, het minst gelukkig of tevreden zijn. Dit wordt gerelateerd aan het gemiddeld lager inkomen van de volwassenen in Groningen.¹³ Hoewel weinig geld thuis voor de gehele groep kinderen uit Groningen die de vragenlijst heeft ingevuld geldt, zien we bij de kinderen die hun leven een onvoldoende geven dat ruzie thuis een groter probleem lijkt te zijn. Het meemaken of getuige zijn van ruzie of geweld thuis kan leiden tot angstklachten en psychische problemen.¹⁴

¹² Postmes, T., LeKander, B., Stroebe, K., Greven, F., & Broer, J. (2017). *Aardbeving en Gezondheid 2016: Resultaten van de GGD gezondheidsmonitor 2016*. GGD Groningen.

¹³ CBS (2020, 30 november) *Regionale verschillen in geluksbeleving en tevredenheid met het leven in 2013-2019*. Geraadpleegd via www.cbs.nl

¹⁴ NJI – Kinderen die getuigen zijn van huiselijk geweld. Geraadpleegd op 1 november 2022, via www.nji.nl

Provincies uitgediept: Kinderen uit Friesland die hun leven een onvoldoende geven

In **Friesland** hebben 109 kinderen de vragenlijst van de Kinderombudsman ingevuld. Deze kinderen geven hun leven gemiddeld een **7,2**. Dit is lager dan het landelijk gemiddelde cijfer van 7,7 en het laagste cijfer van alle provincies in Nederland. Ook geeft **16,2%** van de kinderen in Friesland hun leven een onvoldoende, wat hoger is dan het landelijk gemiddelde van 13,3%. Deze groep kinderen geeft hun leven gemiddeld een **3,2**. Aan de hand van de informatie die de kinderen uit Friesland ons in de vragenlijst gegeven hebben, proberen we een verklaring te vinden voor dit hoge percentage kinderen dat hun leven een 5 of lager geeft.

Uit de vragenlijst wordt duidelijk dat kinderen in Friesland te maken hebben met bijzonder veel kwetsbaarheden in met name de thuissituatie, in vergelijking met de kinderen in andere provincies. Zo hebben kinderen in Friesland die de vragenlijst hebben ingevuld te maken met weinig geld in de thuissituatie (12%), met ruzie in de thuissituatie (19%), met gescheiden ouders (14%) en met ouders met psychische problemen (7%). Friese kinderen zelf hebben vaak te maken met Jeugdhulp of Jeugd-GGZ (15%). Bij de **kinderen die hun leven een onvoldoende geven** zien we het zelfde beeld terugkomen, alleen zijn de percentages nog hoger. Zo heeft 20% van deze groep te maken met **weinig geld thuis en/of ruzie in de thuissituatie**. Ook heeft 30% te maken met **gescheiden ouders en/of ouders met een verslaving of psychische problemen**. 10% kinderen heeft te maken met **een ouder met een lichamelijke aandoening**. Wat betreft kwetsbaarheden in de eigen ontwikkeling zien we dat 10% van de kinderen uit deze groep **gevlucht** is uit een ander land en dat 20% te maken heeft met **Jeugdhulp/Jeugd-GGZ** en/of zelf **een lichamelijke aandoening** heeft.

Van de 14 omgevingsvoorwaarden die noodzakelijk zijn voor een goede ontwikkeling, zijn de kinderen in Friesland over het algemeen negatiever dan het landelijk gemiddelde. Zij scoren hierbij het laagst van alle provincies. Hierbij scoren vooral 'ervaren zekerheid in het leven' en 'school en vrijetijdsbesteding' laag. Bij de **kinderen uit Friesland die hun leven een onvoldoende geven** springt geen van de omgevingsvoorwaarden er echt uit qua negatieve beoordeling. De omgevingsvoorwaarden die door de meeste van deze kinderen (50%) matig tot slecht beoordeeld worden zijn 'aandacht van ouders', 'interesse van ouders' en ook 'school en vrijetijdsbesteding' en 'ervaren zekerheid in het leven'.

De antwoorden op de open vragen geven weinig duiding aan de ervaringen van kinderen in Friesland die hun leven een onvoldoende geven. Zo wordt een onderwerp als vrijetijdsbesteding juist genoemd bij wat er fijn is in hun leven. Ouders worden wel genoemd bij wat er beter kan in hun leven. Het gaat dan specifiek over de acceptatie van ouders van de seksuele voorkeur van hun kinderen, en minder ten aanzien van hun algemene opvoedstijl. Als deze groep kinderen Kinderombudsman zouden zijn, zouden zij zich wel onder meer inzetten voor **minder strenge ouders** of een **beter leven thuis**.

Op basis van de informatie uit de vragenlijst lijkt het lage cijfer dat kinderen in Friesland in het algemeen aan hun leven geven, en het hoge percentage kinderen dat hun leven een onvoldoende geeft, vooral te wijten te zijn aan de problemen die kinderen in de thuissituatie ervaren. Kinderen ervaren weinig interesse en aandacht van hun ouders. De problemen van ouders, zoals psychische of lichamelijke problemen of een vechtscheiding, kunnen dusdanig veel aandacht van ouders opeisen dat dit een negatief effect heeft op de opvoeding.¹⁵

¹⁵ Trimbos – Kinderen van ouders met psychische of verslavingsproblemen. Geraadpleegd op 17 november 2022 via www.trimbos.nl/kennis/kopp-kov/

Provincies uitgediept: Kinderen uit Limburg die hun leven een onvoldoende geven

In **Limburg** hebben 278 kinderen de vragenlijst van de Kinderombudsman ingevuld. Deze kinderen geven hun leven gemiddeld een rapportcijfer van **7,8**. Dit is weliswaar iets hoger dan het landelijk gemiddelde rapportcijfer van 7,7, maar we zien ook dat maar liefst **17,6%** van deze kinderen hun leven een onvoldoende geeft. Deze groep kinderen geeft hun leven een gemiddeld rapportcijfer van **4,6**. Aan de hand van de informatie die de kinderen uit Limburg ons in de vragenlijst gegeven hebben, proberen we een verklaring te vinden voor dit hoge percentage kinderen dat hun leven een 5 of lager geeft.

Uit de vragenlijst komt naar voren dat kinderen in Limburg te maken hebben met een aantal kwetsbaarheden, zowel in de thuissituatie als in hun eigen ontwikkeling. Zo zien we dat kinderen in Limburg best vaak te maken hebben met ruzie in de thuissituatie (17,6%) en/of met complexe scheidingen (10%). Ook maken veel kinderen gebruik van speciaal onderwijs (20,1%) en/of ontvangen ze Jeugdhulp/Jeugd-GGZ (12,2%). Ook de **kinderen die hun leven een onvoldoende geven**, geven aan dat ze te maken hebben met **ruzie thuis** (36,7%). Daarnaast geven ze vaak aan dat er sprake is van **weinig geld thuis** (30%). Bij kwetsbaarheden in hun eigen ontwikkeling zien we dezelfde tendens als bij de gehele groep kinderen uit Limburg: Ook de groep kinderen die hun leven een onvoldoende geeft, gaat vaak naar het **speciaal onderwijs** (33,3%) en/of ontvangt **Jeugdhulp/Jeugd-GGZ** (33,3%).

Op de 14 omgevingsvoorwaarden die noodzakelijk zijn voor een goede ontwikkeling, scoren de kinderen in Limburg iets lager dan de landelijk gemiddelde score. Dit speelt zowel op de zeven omgevingsvoorwaarden die gaan over de thuissituatie als over de zeven omgevingsvoorwaarden die gaan over de bredere sociale omgeving. Bij de voorwaarden die gaan over de thuissituatie zien we dat vooral de omgevingsvoorwaarden 'veiligheid thuis', 'structuur in de opvoeding' en 'goed voorbeeld van ouders' er negatief uitspringen ten opzichte van de andere provincies. Bij de omgevingsvoorwaarden over de bredere sociale omgeving zijn het vooral 'veiligheid in de buurt', 'hulp van andere volwassenen' en 'goed voorbeeld van andere volwassenen' die er negatief uitspringen ten opzichte van de andere provincies. Voor de **kinderen die hun leven een onvoldoende geven** zien we op wat uitzonderingen na een soortgelijk beeld. Deze groep kinderen scoort vooral laag op '**ervaren zekerheid in hun leven**', welke door 56,7% van deze kinderen als matig of slecht beoordeeld wordt. Ook zien we dat '**veiligheid in de buurt**' door 53,3% van deze kinderen als matig of slecht beoordeeld wordt. Daarnaast beoordeeld 40% van de kinderen zowel het **goede voorbeeld van ouders** als **van andere volwassenen** als matig of slecht. Een gelijk percentage beoordeeld de **structuur in de opvoeding** als matig of slecht.

In de antwoorden op de open vragen die in de vragenlijst zijn opgenomen komt een soort gelijk beeld naar voren. Zowel bij de vraag over wat er **beter** kan in hun leven, als de vraag wat zij zouden doen **als Kinderombudsman** worden door de kinderen antwoorden gegeven die betrekking hebben op **de veiligheid thuis** en/of **de veiligheid in de buurt**.

Waarom de ervaren veiligheid in Limburg door deze groep kinderen zo slecht beoordeeld wordt, kan uit de antwoorden niet verklaard worden. Wel zien we dat deze kinderen ook opgroeien in thuissituaties waarin sprake is van weinig geld. Dit kan zorgen voor opvoedstress bij ouders, maar betekent mogelijk ook dat ze in minder goede buurten in Limburg wonen. In meer algemene zin geldt dat Limburg, vanwege zijn ligging, meer last heeft van drugs en drugs-gerelateerde criminaliteit vanwege de grenzen met België en Duitsland. Onderzoek laat zien dat in Limburg 1 op de 3 jongeren in aanraking komt met criminaliteit.¹⁶ En van de volwassenen in Limburg voelt 15,3% zich weleens onveilig in de buurt en nemen vaak preventieve maatregelen tegen criminaliteit.¹⁷

¹⁶ NOS (2022, 8 juni) *Aanpak jeugdcriminaliteit: 'Normen en waarden aangeven'*. Geraadpleegd via www.nos.nl

¹⁷ CBS (2022, 1 maart) *Veiligheidsmonitor 2021*. Geraadpleegd via www.cbs.nl

6 Conclusies

Dit onderzoek richt zich op het welzijn van kinderen in de 12 provincies van Nederland. De Kinderombudsman wil namelijk weten wat er speelt in de levens van kinderen in Nederland. Iedere twee jaar geven we een stand van zaken over het welzijn van kinderen, en willen we zicht krijgen op welke kinderrechten in Nederland onder druk staan. Er is nog weinig bekend over regionale verschillen in het welzijn van kinderen, terwijl veel beleid dat kinderen raakt steeds meer op gemeentelijk niveau bepaald wordt. Met dit onderzoek waarbij we inzoomen op het niveau van provincies, doen wij een eerste aanzet tot inzicht in lokale verschillen.

Als Kinderombudsman is het onze taak om de kinderrechten in Nederland te bevorderen. We kijken naar hoe kinderen zich kunnen ontwikkelen en welke kansen ze krijgen en of hun belangen voldoende worden meegewogen in beleidskeuzes. De vier kernartikelen; 2, 3, 6 en 12 van het Kinderrechtenverdrag (IVRK) vormen hierbij een belangrijke focus. Deze kernartikelen gaan over het recht op gelijke behandeling (art. 2 IVRK), het belang van het kind als eerste overweging (art. 3 IVRK), het recht op leven en ontwikkeling (art. 6 IVRK) en het recht gehoord te worden (art. 12 IVRK). Zo biedt dit onderzoek de mogelijkheid voor kinderen om hun stem te laten horen over zaken die voor hen belangrijk zijn (art. 12 IVRK).

Op basis van de resultaten van dit onderzoek komen we tot vijf kernconclusies die we in dit hoofdstuk nader toelichten.

- Conclusie 1:
 - Kinderen in Nederland zijn over het algemeen blij, maar er zijn grote verschillen tussen provincies waarbij Groningen, Friesland en Limburg er negatief uitspringen.
- Conclusie 2:
 - Kinderen zijn opvallend negatief over de steun die zij krijgen van volwassenen buiten hun gezin. Ook vinden ze dat deze volwassenen niet altijd een goed voorbeeld geven.
- Conclusie 3:
 - Kinderen vinden inspraak en inclusiviteit belangrijk, dit geldt vooral voor Friese kinderen.
- Conclusie 4:
 - Kinderen zijn opvallend gefocust op het verbeteren van hun eigen gedrag en gevoel. Daarnaast vinden ze het aanpakken van armoede een heel belangrijk thema.
- Conclusie 5:
 - Kinderen maken zich het meeste zorgen over de oorlog in Oekraïne en het klimaat.

Conclusie 1: Kinderen in Nederland zijn over het algemeen blij, maar grote verschillen tussen provincies waarbij Groningen, Friesland en Limburg er het meest negatief uitspringen

De 2347 kinderen die de vragenlijst hebben ingevuld, vertellen ons dat het over het algemeen goed gaat met de kinderen in Nederland. Ze geven hun leven een hoog rapportcijfer (7,7) en zijn over het algemeen tevreden over de kwaliteit van hun leven. Net als voorgaande jaren zijn kinderen over het algemeen blij met hun thuissituatie en het contact met mensen om hun heen. We zien echter ook dat een substantieel deel van de kinderen hun leven een onvoldoende geeft (13,3%).

Wanneer we naar de verschillen tussen provincies kijken valt een aantal provincies op. De kinderen in Drenthe en Overijssel zijn overwegend positief over hun leven en ontwikkeling in deze provincies. In Friesland, Groningen en Limburg daarentegen, zijn kinderen beduidend negatiever. Zo zit er bijna één heel cijfer verschil tussen de provincie met het hoogste rapportcijfer – Drenthe (8,1) – en de provincie met het laagste rapportcijfer, Friesland (7,2). Zoals beschreven in de drie uitgediepte profielen, zien we dat de kinderen in de drie genoemde provincies meer kwetsbaarheden ervaren, negatiever scoren op de omgevingsvoorwaarden over de kwaliteit van hun leven, een lager cijfer aan hun leven geven en hun leven ook vaker een onvoldoende geven. Eerder onderzoek door het CBS laat dergelijke verschillen in geluksbeleving ook zien bij volwassenen. Al blijkt uit dat onderzoek dat volwassenen in Friesland juist het meest gelukkig of tevreden zijn.¹⁸

De overige provincies laten geen opvallende scores zien. Hier kunnen verschillende redenen aan ten grondslag liggen. Zo zijn Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland de rijkste provincies van Nederland.¹⁹ Dit biedt veel mogelijkheden om te investeren in huisvesting, onderwijs, speelgelegenheden en in het gehele sociale domein, waardoor kinderen hier meer kansen kunnen krijgen.

Conclusie 2: Kinderen zijn opvallend negatief over de steun die zij krijgen van volwassenen buiten hun gezin. Ook vinden ze dat deze volwassenen niet altijd een goed voorbeeld geven.

Bij de 14 omgevingsvoorwaarden zien we dat over het algemeen kinderen minder positief zijn over het sociaal netwerk van andere volwassenen, school en vrije tijd, en ervaren zekerheid in hun leven. De lage scores op school en vrije tijd en op ervaren zekerheid zijn herkenbaar uit eerdere jaren dat we dit onderzoek gedaan hebben. In voorgaande jaren hebben we gezien dat kinderen zich altijd meer zorgen maken over deze onderwerpen en dat terug te zien is in de beoordeling van de omgevingsvoorwaarden.²⁰ Opvallend dit jaar is de negatieve beoordeling over de omgevingsvoorwaarden die betrekking hebben op de rol die volwassenen in het leven van kinderen hebben – zowel op het gebied van geboden steun als het goede voorbeeld dat zij (niet) geven. Dit is in andere jaren niet zo sterk naar boven gekomen.

Er speelt veel in Nederland en de wereld: de crisis in de jeugdzorg, de asielcrisis, het conflict tussen de boeren en de overheid, de toeslagenaffaire, de gaswinning in Groningen, de omgangsvormen in de Tweede Kamer, de veelheid aan complexe scheidingen, de polarisatie rondom de coronamaatregelen, toenemende armoede en de stijgende kosten van het levensonderhoud, de oorlog in Oekraïne en de klimaatverandering. Al deze thema's gekoppeld aan de manier waarop volwassenen het maatschappelijk debat met elkaar voeren kan een negatieve impact hebben op de ontwikkeling van kinderen en het beeld dat kinderen van volwassenen hebben. De Jeugdmonitor van het CBS laat eenzelfde trend zien onder jongvolwassenen (18 tot 25 jaar): In vergelijking met 25-plussers nam het persoonlijk welzijn van jongvolwassenen in 2022 het meest af op het gebied van vertrouwen in instituties zoals de Tweede Kamer, rechters en de politie.²¹

¹⁸ CBS (2020, 30 november) *Regionale verschillen in geluksbeleving en tevredenheid met het leven in 2013-2019*. Geraadpleegd via www.cbs.nl

¹⁹ CBS open data, geraadpleegd op 1 november 2022, via www.opendata.cbs.nl/statline

²⁰ De Kinderombudsman (2016). Als je het ons vraagt. De Kinderombudsman op Kinderrechtentour, rapportnummer [KOM018/2016](#); De Kinderombudsman (2018). Als je het ons vraagt. Kinderrechtentour 2018, rapportnummer [KOM009/2018](#); De Kinderombudsman (2020). Als je het ons vraagt. Thuis in 2020, rapportnummer [KOM009/2020](#).

²¹ CBS (2022, 9 november) *Jongvolwassenen voor het eerst een lager persoonlijk welzijn dan 25 plussers*. Geraadpleegd via www.cbs.nl

De negatieve impact van het gebrek aan steun, of goed voorbeeld, van volwassenen is groter als kinderen extra kwetsbaarheden in hun leven ervaren. Dit kan een verklaring zijn voor de zorgelijke scores die we in vooral Groningen, Friesland en Limburg zien, waar in verhouding tot andere provincies meer kinderen hebben aangegeven kwetsbaarheden te hebben. Ook kan meespelen dat dit provincies zijn die zich aan de spreekwoordelijke randen van Nederland bevinden, waar andere problematiek speelt dan in de Randstad, zoals het krimpen van de bevolking²² en/of drugsgerelateerde criminaliteit langs de landsgrenzen. Daarnaast voelen inwoners zich mogelijk niet gehoord of gezien in het landelijk beleid dat vooral vanuit Den Haag en de Randstad gevoerd wordt.²³ Dit krijgen kinderen in hun opvoeding mee.

Conclusie 3: Kinderen vinden inspraak en inclusiviteit belangrijk, vooral Friese kinderen

Als kinderen in Nederland Kinderombudsman waren, zouden ze zich inzetten voor meer inclusiviteit en inspraak van kinderen. Dit is opvallend omdat deze onderwerpen in eerdere jaren van dit onderzoek niet zo prominent naar voren zijn gekomen. Deze wensen spiegelen de ontwikkelingen in onze samenleving, waarin ook steeds meer aandacht besteed wordt aan deze onderwerpen. Dit zien we bijvoorbeeld bij Black Lives Matter, klimaatacties en de toegenomen inzet van jongerenpanels, kinderburgemeesters en kinderraden.

Voor de Friese kinderen geven aan inclusiviteit en inspraak belangrijke onderwerpen te vinden. Mogelijk hangt deze wens ook samen met de problemen die in hun leven spelen. Friesland heeft het hoogste percentage kinderen dat problemen in de thuissituatie ervaart en/of jeugdhulp ontvangt. We weten uit eerdere onderzoeken dat het voor kinderen belangrijk is om inspraak te hebben in de zorg en ondersteuning die zij krijgen.²⁴

Conclusie 4: Kinderen opvallend gefocust op het verbeteren van hun eigen gedrag en gevoel

Voor het eerst geven kinderen in de vragenlijst aan dat hun eigen gedrag en/of gevoel beter kan (moet). Dit lijkt er op te duiden dat kinderen weliswaar tevreden zijn met het leven om hun heen, maar minder tevreden zijn over hun eigen functioneren. Ze leggen de verantwoordelijkheid voor problemen bij zichzelf in plaats van dat ze vinden dat hun omgeving hier ook een rol in kan spelen. Dit thema wordt in bijna alle provincies genoemd, op Friesland, Groningen en Drenthe na.

Op basis van de informatie die we hebben opgehaald kunnen we geen sluitende verklaring geven voor deze uitkomst. Wel weten we uit bijvoorbeeld het onderzoek van het HBSC²⁵ van dit jaar, dat kinderen een hogere prestatiedruk en meer mentale problemen ervaren dan in de afgelopen 20 jaar. Onze samenleving is de afgelopen decennia steeds individualistischer geworden. Hierin worden kinderen opgevoed met

²² CBS dossier Verstedelijking – *Waar groeit op krimpt de bevolking?* Geraadpleegd op 1 november 2022, via www.cbs.nl

²³ De Voogd, J. & Cuperus, R. (2021). *Atlas van Afgehaakt Nederland. Over buitenstaanders en gevestigden.*; De Groene Amsterdammer (2021, 13 oktober) *Hoe Den Haag uit Nederland verdween*. Geraadpleegd via www.groene.nl

²⁴ De Kinderombudsman (2019). Pleegkinderen aan het woord, rapportnummer KOM007/2019 & De Kinderombudsman (2021). *Mijn zorg, mijn zaak!?*, rapportnummer KOM002/2021.

²⁵ Boer, M., Van Dorsselaer, S., De Looze, M., De Roos, S., Brons, H., Van den Eijnden, R., Monshouwer, K., Huijnk, W., Ter Bogt, T., Vollebergh, W. & Stevens, G. (2022). *HBSC 2021 Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: universiteit Utrecht.

het idee dat zij het moeten maken, wat een grote verantwoordelijkheid neerlegt bij henzelf. Hierdoor vinden ze zichzelf mogelijk nooit goed genoeg.²⁶

Als we onze conclusies over het gebrek aan vertrouwen in volwassenen, de roep om inspraak en de focus op het eigen functioneren naast elkaar leggen, ontstaat hierin een rode draad: het gebrek aan steun of goed voorbeeld van volwassenen kan er toe leiden dat kinderen het gevoel krijgen dat ze vooral op zichzelf aangewezen zijn. En dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor de oplossing van de problemen die ze ervaren, zoals hierboven is benoemd. Een andere consequentie kan zijn dat kinderen juist vragen om meer inspraak. Of deze inspraak zelf op touw zetten, zoals we gezien hebben bij de aandacht die kinderen, door verschillende acties, vragen voor het klimaat.²⁷

Conclusie 5: Kinderen maken zich het meeste zorgen over de oorlog in Oekraïne en het klimaat

Ook kinderen krijgen het nieuws en de ontwikkelingen in de wereld mee. We zien dat vooral de oorlog in Oekraïne veel impact maakt. Een peiling van Unicef laat zien dat de oorlog kinderen angstig en/of verdrietig maakt. Kinderen zijn bang dat de oorlog naar Nederland komt.²⁸ Het is goed om met kinderen over de oorlog te praten en hun angsten en zorgen serieus te nemen.²⁹ De zorgen van kinderen over het klimaat zien we de afgelopen jaren ook terugkomen in de diverse klimaatacties, waarbij kinderen zelf het voortouw nemen. Kinderen voelen zich niet gehoord in de vele discussies rondom het klimaat, terwijl het om hun toekomst gaat.³⁰ We zien dat beide issues in alle provincies in Nederland een belangrijk thema zijn. Zorgen van kinderen over de toekomst gaan dus vooral over problemen op wereldniveau en in mindere mate over persoonlijke problemen.

Eindconclusie

Over het algemeen gaat het goed met de kinderen in Nederland. Echter vanwege de verschillen tussen provincies, maakt de Kinderombudsman zich zorgen over kansenongelijkheid in Nederland voor kinderen om zich goed te kunnen ontwikkelen (art. 2 en 6 IVRK). Hoewel kinderen over het algemeen blij zijn over hun thuissituatie en vrijetijdsbesteding, maken kinderen zich zorgen over de oorlog in Oekraïne en het klimaat. Opvallend is dat kinderen weinig tevreden zijn over de hulp en ondersteuning die zij krijgen van volwassenen (anders dan hun ouders) en het voorbeeldgedrag van volwassenen. Ook zien we dat kinderen nog steeds niet voldoende inspraak en participatiemogelijkheden ervaren, terwijl ze deze behoefte wel hebben (art. 12 IVRK). Kinderen maken zich zorgen over de oorlog in Oekraïne en het klimaat. Maar als kinderen het voor het zeggen zouden hebben, dan zouden ze de armoede in Nederland willen aanpakken.

²⁶ Trouw (2021, 31 januari) *Argwanend of naïef? Je jeugd bepaalt je vertrouwen in de ander*. Geraadpleegd via www.trouw.nl

²⁷ *Jonge klimaatbeweging presenteert toekomstvisie aan minister Jetten* (2022, 30 september). Geraadpleegd via www.jongeklimaatbeweging.nl en *Kinderen en kinderrechtenorganisaties trekken aan de bel over klimaat bij de VN* (2021, 8 oktober). Geraadpleegd via: www.kinderrechten.nl

²⁸ Unicef (2022, 6 april). *Nederlandse kinderen angstig door oorlog in Oekraïne*. Geraadpleegd via www.unicef.nl

²⁹ NJI (2022, 6 april). *Oorlog in Oekraïne maakt kinderen bang*. Geraadpleegd via www.nji.nl

³⁰ *Jonge klimaatbeweging presenteert toekomstvisie aan minister Jetten* (2022, 30 september). Geraadpleegd via www.jongeklimaatbeweging.nl

7 Aanbevelingen

Het uitgangspunt van het Kinderrechtenverdrag is dat ieder kind recht heeft op een goede ontwikkeling en dat elk kind daarin gelijk behandeld wordt. De resultaten van dit onderzoek geven een zorgelijk beeld over de gelijke kansen die kinderen krijgen binnen de verschillende provincies en daarmee de mogelijkheden om zich goed te ontwikkelen. Het onderzoek biedt dan ook voldoende aanleiding en urgentie om verder te kijken naar de regionale verschillen in het welzijn van kinderen. Pas als duidelijk is waar bij gemeenten de grootste belemmeringen bestaan voor de ontwikkeling van kinderen, kunnen de gemeenten en eventueel het Rijk deze belemmeringen adresseren. Om hier goed zicht op te krijgen is het noodzakelijk om op gemeentelijk niveau onderzoek te doen naar de ontwikkelkansen van kinderen.

Als Kinderombudsman zullen we de resultaten van dit onderzoek meenemen in het bepalen van onze aandachtspunten. We zien ook een taak weggelegd voor gemeenten en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Uiteindelijk hebben alle volwassenen in de samenleving een rol in het bieden van steun aan kinderen en het geven van een goed voorbeeld, bijvoorbeeld in hoe je met elkaar omgaat en in het oplossen van conflicten. Dat betekent dat iedereen een verantwoordelijkheid heeft in de ontwikkeling van kinderen.³¹

Aan alle gemeenten in Nederland

1. *Onderzoek wat kinderen nodig hebben*

Dit rapport schetst een beeld over het welzijn van kinderen in provincies. Gezien hun verantwoordelijkheid voor het welzijn en de ontwikkeling van kinderen, zijn gemeenten nu aan zet. Zij dienen te achterhalen wat kinderen nodig hebben en aan de knoppen te draaien om het welzijn van kinderen te verbeteren. Bij een dergelijk onderzoek moeten kinderen betrokken worden: zowel bij het nagaan waar de problemen liggen als bij het formuleren en bepalen van beleid en oplossingen.

2. *Maak werk van kinder- en jongerenparticipatie*

Als Kinderombudsman vinden we het belangrijk dat alle kinderen gelijke kansen krijgen, en inspraak hebben bij belangrijke beslissingen die hen raken. Het wetsvoorstel *Wet versterking participatie op decentraal niveau* verbreedt de mogelijkheden voor inwoners om op decentraal niveau te participeren, maar voorziet niet expliciet in een aanpak voor kinder- en jongerenparticipatie.³² Wij vragen gemeenten – ook als de wet hierin niet gaat voorzien – hier een eigen aanpak voor te ontwikkelen. Er zijn gemeenten die al flinke stappen hebben gezet in het realiseren van kinder- en jongerenparticipatie, zoals de gemeente Utrecht (als kinderrechtenstad), Apeldoorn en Alphen aan de Rijn.³³ Hier kunnen andere gemeenten van leren. Als Kinderombudsman zullen wij input leveren op dit wetsvoorstel.

3. *Bed het gebruik van een kinderrechtentoets structureel in*

We vragen gemeenten om het gebruik van een kinderrechtentoets structureel in te bedden bij de ontwikkeling van beleid en regelgeving. Een

³¹ NJI (2010). [De kracht van de pedagogische civil society](#). Utrecht: NJI.

³² Kamerstukken II 2022/2023, [36.210](#)

³³ Kinderrechten.nl dossier Gemeenten, geraadpleegd op 1 november 2022 via www.kinderrechten.nl

kinderrechtentoets biedt de mogelijkheid om de impact van beleid of regeling op de ontwikkeling van kinderen in kaart te brengen. Hiermee kunnen kinderschendingen worden voorkomen. Dit is ook in naleving van het VN-Kinderrechtenverdrag.

Aan het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

We spreken het ministerie niet alleen aan als stelselverantwoordelijke voor de (mentale) gezondheid van kinderen, maar ook als coördinator van de verwezenlijking van de rechten uit het Kinderrechtenverdrag in Nederland.

1. Neem het gebrek aan steun die kinderen van volwassenen ervaren mee in de aanpak 'Mentale gezondheid: van ons allemaal'

Het ministerie is bezig met de bevordering van de mentale gezondheid van alle inwoners van Nederland. Hierbij is het van belang oog te hebben voor de weinige steun die kinderen ervaren van de volwassenen om hun heen en het (slechte) voorbeeld dat ze krijgen. Dit geeft hen weinig vertrouwen in een goede aanpak van hun problemen. We vragen het ministerie daarom deze (veranderende) rol van volwassenen om kinderen heen mee te nemen in hun aanpak 'Mentale gezondheid: van ons allemaal'.³⁴

2. Stimuleer het structureel gebruik van een kinderrechtentoets op Rijks- en decentraal niveau

Het toetsen van de impact van beleid, wet- en regelgeving op de verwezenlijking van kinderrechten is op dit moment nog niet structureel ingebed. Als coördinator vragen wij het ministerie zich in te zetten voor een betere naleving van het VN-Kinderrechtenverdrag door Rijks- en decentrale overheid te stimuleren een kinderrechtentoets (Child Rights Impact Assessment (CRIA)) structureel uit te voeren. Een verbetering ter bescherming, bevordering en handhaving van kinderrechten volgt ook uit de EU-strategie voor de rechten van het kind.³⁵ Een kinderrechtentoets draagt hieraan bij.

In januari van dit jaar heeft de Kinderombudsman het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport gevraagd het verzamelen en beschikbaar stellen van, onder andere, regionale data over het welzijn van kinderen te stimuleren.³⁶ Met dit onderzoek wordt wederom duidelijk dat zicht op regionale verschillen van belang is om goed beleid te kunnen ontwikkelen en implementeren. We willen deze noodzaak hierbij wederom onder de aandacht brengen.

³⁴ Aanpak '[Mentale gezondheid: van ons allemaal](#)'

³⁵ Europese Commissie (2021, 24 maart) [EU strategie voor de rechten van het kind](#).

³⁶ <https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/brief-aan-vws-over-dataverzameling-over-welzijn-en-de-ontwikkeling-van-kinderen>

GRONINGEN

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Op deze pagina lees je de resultaten van de provincie Groningen in 2022 op hoofdlijnen.

185 kinderen

uit Groningen vulden de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- Thuis is het fijn
- De mensen om mij heen zijn fijn

Wat kan beter?

- School is niet zo fijn
- Meer of betere speelgelegenheden



Top 4 kwetsbare situaties



18,9% van de kinderen heeft zelf psychische problemen



15,7% van de kinderen volgt speciaal onderwijs



11,3% heeft weinig geld thuis



11,4% heeft een ouder met een lichamelijke ziekte

Rapportcijfer: 7,6

- 20,7% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 4,0

Minder tevreden over

1. Interesse van ouders
2. Hulp van andere volwassenen
3. Vrienden

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Armoede stoppen
- Onderwijs beter maken

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- Het klimaat/milieu

FRIESLAND

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Op deze pagina lees je de resultaten van de provincie Friesland in 2022 op hoofdlijnen.

109 kinderen

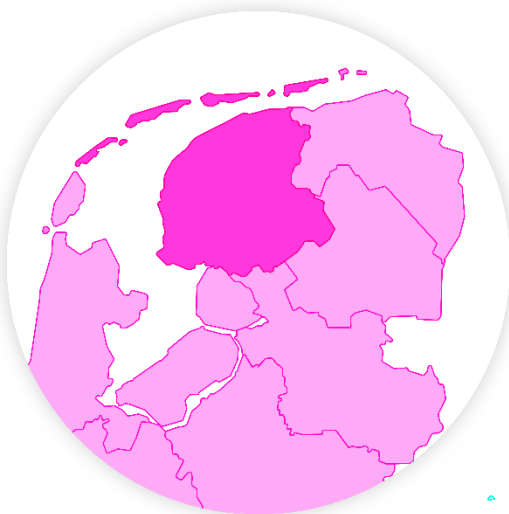
uit Friesland vulden de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- Thuis is het fijn
- Mijn vrienden zijn fijn

Wat kan beter?

- Contact met leeftijdsgenoten
- School is niet zo fijn



Top 4 kwetsbare situaties



19,3% van de kinderen heeft ruzie thuis



17,4% van de kinderen volgt speciaal onderwijs



15,6% ontvangt Jeugdhulp of Jeugd-GGZ



14,7% heeft gescheiden ouders die niet normaal met elkaar omgaan

Rapportcijfer: 7,2

- 16,2% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 3,2

Minder tevreden over

1. Vrienden
2. School en vrije tijd
3. Hulp van andere volwassenen

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Ik zou zorgen voor meer inspraak
- Dat iedereen erbij hoort, meer inzetten op inclusiviteit

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- Het klimaat/milieu

DRENTHE

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Op deze pagina lees je de resultaten van de provincie Drenthe in 2022 op hoofdlijnen.

125 kinderen

uit Drenthe vulden de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- Thuis is het fijn
- De mensen om mij heen zijn fijn

Wat kan beter?

- Ik word gepest
- Thuis is niet zo fijn



Top 4 kwetsbare situaties



29,6% van de kinderen volgt speciaal onderwijs



12% heeft veel ruzie thuis



11,2% heeft een ouder met een lichamelijke ziekte



9,6% heeft zelf psychische problemen

Rapportcijfer: 8,1

- 10,5% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 2,5

Minder tevreden over

1. Hulp van andere volwassenen
2. Zekerheid in mijn leven
3. Veiligheid in mijn buurt

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Het onderwijs verbeteren
- Dat iedereen een goed leven heeft

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- De toekomst / mijn kansen

OVERIJSSSEL

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Op deze pagina lees je de resultaten van de provincie Overijssel in 2022 op hoofdlijnen.

182 kinderen

uit Overijssel vulden de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- Mijn vrienden zijn fijn
- De mensen om mij heen zijn fijn

Wat kan beter?

- Mijn eigen gedrag / gevoel
- Thuis is niet zo fijn



Top 4 kwetsbare situaties



30,2% van de kinderen volgt speciaal onderwijs



12,6% heeft zelf psychische problemen



11% heeft weinig geld thuis



10,4% ontvangt Jeugdhulp of Jeugd-GGZ

Rapportcijfer: 8,0

- 9,6% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 4,1

Minder tevreden over

1. Zekerheid in mijn leven
2. Veiligheid in mijn buurt
3. Hulp van andere volwassenen

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Armoede stoppen
- Meer of betere speelgelegenheden

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- Het klimaat/milieu

FLEVOLAND

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Op deze pagina lees je de resultaten van de provincie Flevoland in 2022 op hoofdlijnen.

73 kinderen

uit Flevoland vulden de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- Thuis is het fijn
- Alles in mijn leven is fijn

Wat kan beter?

- School is niet zo fijn
- Meer of betere speelgelegenheden



Top 4 kwetsbare situaties



13,7% van de kinderen ontvangt Jeugdhulp of Jeugd-GGZ



12,3% heeft zelf psychische problemen



12,3% heeft weinig geld thuis



11% heeft een ouder met een lichamelijke ziekte

Rapportcijfer: 7,3

- 14,4% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 2,9

Minder tevreden over

1. Vrienden
2. School en vrije tijd
3. Hulp van andere volwassenen

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Armoede stoppen
- Zorgen dat alle kinderen voldoende aandacht krijgen en leuke dingen kunnen doen

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- De economie (huizenprijzen, inflatie, energierekening)

GELDERLAND

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Op deze pagina lees je de resultaten van de provincie Gelderland in 2022 op hoofdlijnen.

176 kinderen

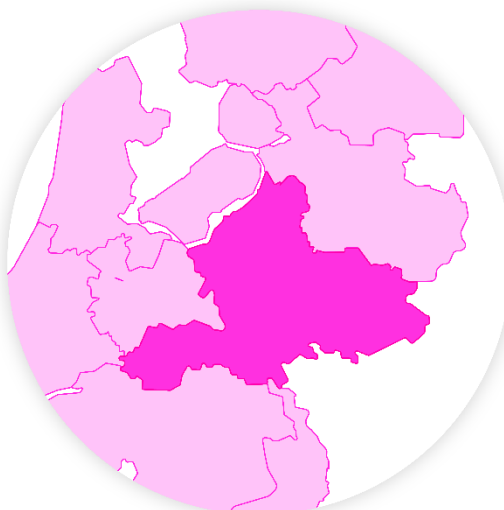
uit Gelderland vulden de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- Thuis is het fijn
- Wat ik in mijn vrije tijd kan doen is fijn

Wat kan beter?

- Thuis is niet zo fijn
- School is niet zo fijn



Top 4 kwetsbare situaties



15,9% van de kinderen heeft zelf psychische problemen



12,5% ontvangt Jeugdhulp of Jeugd-GGZ



11,9% heeft ruzie thuis



9,7% volgt speciaal onderwijs

Rapportcijfer: 7,6

- 13% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 3,4

Minder tevreden over

1. Zekerheid in mijn leven
2. School en vrije tijd
3. Vrienden

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Onderwijs beter maken
- Dat iedereen een goed en gelukkig leven leeft

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- Het klimaat/milieu

UTRECHT

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Op deze pagina lees je de resultaten van de provincie Utrecht in 2022 op hoofdlijnen.

182 kinderen

uit Utrecht vulden de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- De mensen om mij heen zijn fijn
- Thuis is het fijn

Wat kan beter?

- Mijn eigen gedrag / gevoel
- Contact met leeftijdsgenoten



Top 4 kwetsbare situaties



16,5% van de kinderen volgt speciaal onderwijs



15,9% heeft een ouder met een lichamelijke ziekte



14,3% heeft gescheiden ouders die niet normaal met elkaar omgaan



11% ontvangt Jeugdhulp of Jeugd-GGZ

Rapportcijfer: 7,7

- 9,6% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 4,1

Minder tevreden over

1. Zekerheid in mijn leven
2. Het goede voorbeeld van volwassenen in mijn omgeving
3. Veiligheid in mijn buurt

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Armoede stoppen
- Dat alle kinderen een veilig thuis hebben

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- Het klimaat/milieu

NOORD-HOLLAND

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Op deze pagina lees je de resultaten van de provincie Noord-Holland in 2022 op hoofdlijnen.

296 kinderen

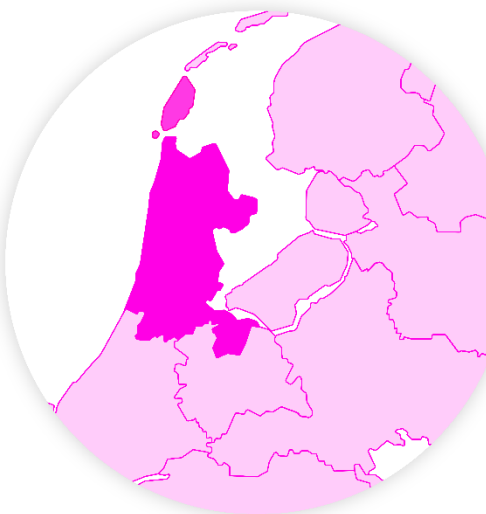
uit Noord-Holland vulden de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- Thuis is het fijn
- De mensen om mij heen zijn fijn

Wat kan beter?

- Mijn eigen gedrag / gevoel
- Thuis is niet zo fijn



Top 4 kwetsbare situaties



12,5% van de kinderen volgt speciaal onderwijs



9,8% ontvangt Jeugdhulp of Jeugd-GGZ



8,8% heeft gescheiden ouders die niet normaal met elkaar omgaan



8,1% heeft zelf psychische problemen

Rapportcijfer: 7,8

- 12,6% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 4,1

Minder tevreden over

1. Zekerheid in mijn leven
2. School en vrije tijd
3. Respect

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Onderwijs beter maken
- Armoede stoppen

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- Het klimaat/milieu

ZUID-HOLLAND

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Op deze pagina lees je de resultaten van de provincie Zuid-Holland in 2022 op hoofdlijnen.

375 kinderen

uit Zuid-Holland vulden de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- De mensen om mij heen zijn fijn
- Thuis is het fijn

Wat kan beter?

- School is niet zo fijn
- Mijn eigen gedrag / gevoel



Top 4 kwetsbare situaties



9,6% van de kinderen heeft gescheiden ouders die niet normaal met elkaar omgaan



8,5% ontvangt Jeugdhulp of Jeugd-GGZ



7,7% heeft weinig geld thuis



6,9% volgt speciaal onderwijs

Rapportcijfer: 7,7

- 11,2% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 3,8

Minder tevreden over

1. Zekerheid in mijn leven
2. Hulp van andere volwassenen
3. School en vrije tijd

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Armoede stoppen
- Onderwijs beter maken

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- Het klimaat/milieu

ZEELAND

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Op deze pagina lees je de resultaten van de provincie Zeeland in 2022 op hoofdlijnen.

95 kinderen

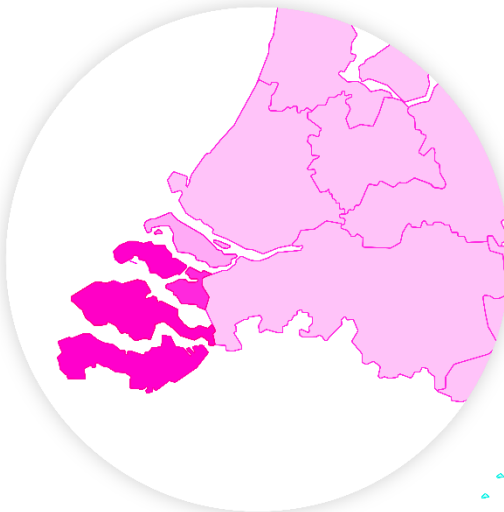
uit Zeeland vulden de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- De mensen om mij heen zijn fijn
- Thuis is het fijn

Wat kan beter?

- Thuis is niet zo fijn
- Mijn eigen gedrag / gevoel



Top 4 kwetsbare situaties



10,5% van de kinderen heeft ruzie thuis



9,5% heeft een ouder met een lichamelijke ziekte



7,4% heeft zelf psychische problemen



7,4% ontvangt Jeugdhulp of Jeugd-GGZ

Rapportcijfer: 7,8

- 16,7% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 4,2

Minder tevreden over

1. Zekerheid in mijn leven
2. School en vrije tijd
3. Hulp van andere volwassenen

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Onderwijs beter maken
- Armoede stoppen

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- Corona of andere enge ziekten

NOORD-BRABANT

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Op deze pagina lees je de resultaten van de provincie Noord-Brabant in 2022 op hoofdlijnen.

271 kinderen

uit Noord-Brabant vulden de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- De mensen om mij heen zijn fijn
- Thuis is het fijn

Wat kan beter?

- School is niet zo fijn
- Mijn eigen gedrag / gevoel



Top 4 kwetsbare situaties



13,7% van de kinderen volgt speciaal onderwijs



11,8% heeft zelf psychische problemen



11,8% ontvangt Jeugdhulp of Jeugd-GGZ



11,5% heeft weinig geld thuis

Rapportcijfer: 7,6

- 11,5% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 3,6

Minder tevreden over

1. Zekerheid in mijn leven
2. Hulp van andere volwassenen
3. Veiligheid in mijn buurt

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Armoede stoppen
- Dat iedereen een goed en gelukkig leven heeft

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- Het klimaat/milieu

LIMBURG

Wij onderzoeken iedere 2 jaar hoe het met de kinderen in Nederland gaat. Op deze pagina lees je de resultaten van de provincie Limburg in 2022 op hoofdlijnen.

278 kinderen

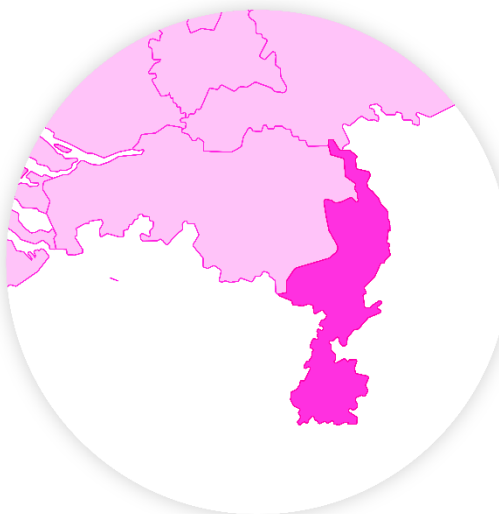
uit Limburg vulden de vragenlijst in

Wat gaat goed?

- Thuis is het fijn
- Mijn vrienden zijn fijn

Wat kan beter?

- Meer of betere speelgelegenheden
- Mijn eigen gedrag / gevoel



Top 4 kwetsbare situaties



20,1% van de kinderen volgt speciaal onderwijs



17,6% heeft veel ruzie thuis



12,2% ontvangt Jeugdhulp of Jeugd-GGZ



11,5% heeft zelf een lichamelijke ziekte

Rapportcijfer: 7,8

- 17,7% van de kinderen geeft zijn leven een onvoldoende, met een gemiddeld rapportcijfer van 4,6

Minder tevreden over

1. Hulp van andere volwassenen
2. Goed voorbeeld van ouders
3. Zekerheid in mijn leven

Wat zou je doen als jij zelf Kinderombudsman was?

- Armoede stoppen
- Ik zou zorgen voor meer inspraak

Waar maak jij je in jouw dagelijks leven zorgen over?

- De oorlog in Oekraïne
- Het klimaat/milieu

Bijlage 1: Vragenlijst van de Kinderombudsman

Fijn dat je ook onze vragenlijst wilt invullen!

Wij willen graag weten wat er allemaal speelt in jouw leven. Wat gaat er goed? En wat kan er beter? Met jouw antwoorden kunnen wij ons werk als Kinderombudsman nog beter doen!

Hoe lang duurt het?

Je krijgt 27 vragen. Het kost je ongeveer 15 minuten om de vragenlijst in te vullen. De antwoorden worden tussendoor opgeslagen. Je hoeft de vragenlijst niet in één keer af te maken. Je kan het op een later moment afmaken.

Tot slot; onze vragenlijst vul je anoniem in

Wij kunnen dus niet wie de vragenlijst invult en wie welke antwoorden heeft gegeven. Wil je meer weten over onze onderzoeken en wat wij doen met de antwoorden die jij ons geeft? Lees dan verder op onze webpagina "Onderzoek door Kinderombudsman".

Zit je er klaar voor?

Start de vragenlijst door op de knop "volgende" te drukken.

We beginnen de vragenlijst met wat informatie over jou en je leven.

* 1. Ik ben een:

Jongen
Meisje
Anders

* 2. Hoe oud ben je?

Schuifbalk 8 – 18 jaar

* 3. Bij wie woon je de meeste dagen van de week?

Bij mijn beide ouders samen
Alleen bij mijn vader
Alleen bij mijn moeder
Bij mijn vader en zijn partner
Bij mijn moeder en haar partner
Ongeveer de helft van de tijd bij mijn ene ouder en de helft van de tijd bij mijn andere ouder (co-ouderschap)
Bij mijn pleeggezin
In een instelling of op een groep
Anders, namelijk:

* 4. Heb je thuis te maken met één van deze punten? Vink die dan aan. Je kunt meerdere hokjes aanvinken.

We hebben thuis weinig geld
Er is thuis vaak ruzie, waarbij soms gescholden, geslagen of geschopt wordt
Mijn ouders zijn gescheiden. Ze kunnen ook niet meer normaal met elkaar omgaan.
Een van mijn ouders heeft een lichamelijke ziekte
Een van mijn ouders is verslaafd (niet roken) of heeft een psychische ziekte
Geen van deze punten geldt voor mij

* 5. Geldt één van deze punten hieronder voor jou? Vink die dan aan. Je kunt meerdere hokjes aanvinken.

Ik heb een lichamelijke ziekte of aandoening
Ik heb psychische problemen
Ik kom uit een ander land en ben naar Nederland gevlucht

Ik krijg jeugdhulp of jeugd-GGZ
Ik krijg nog geen hulp, maar sta op een wachtlijst
Ik ga naar een school voor speciaal onderwijs
Geen van deze punten geldt voor mij

*** 6. In welke provincie woon je?**

Drenthe
Flevoland
Friesland
Gelderland
Groningen
Limburg
Noord-Brabant
Noord-Holland
Overijssel
Utrecht
Zeeland
Zuid-Holland

*** 7. Welk cijfer geef jij aan jouw leven?**

Schuifbalk 1 - 10

We gaan verder met wat vragen over jouw opvoeding.

*** 8. Ik vind de liefde en aandacht die ik van mijn ouders of opvoeders krijg...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende
Wil je daar iets over vertellen?

*** 9. Ik vind de structuur, regels en ondersteuning die er thuis zijn...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende
Wil je daar iets over vertellen?

*** 10. Ik vind het goede voorbeeld dat mijn ouders of opvoeders geven...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende
Wil je daar iets over vertellen?

*** 11. Ik vind de interesse die mijn ouders of opvoeders hebben in wat ik belangrijk vind...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende
Wil je daar iets over vertellen?

*** 12. Ik vind mijn opvoeding...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende
Wil je daar iets over vertellen?

Je bent al bijna op de helft. Heel goed! De volgende vragen gaan over je school en vrije tijd.

*** 13. School en mijn vrije tijd, vind ik...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende
Wil je daar iets over vertellen?

*** 14. Ik vind het contact met mijn vrienden...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende
Wil je daar iets over vertellen?

*** 15. De hulp die ik van andere volwassenen krijg, vind ik...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende
Wil je daar iets over vertellen?

Hieronder nog een paar vragen over of er goed voor je gezorgd wordt.

*** 16. De verzorging die ik krijg, vind ik...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende
Wil je daar iets over vertellen?

* 17. **Het goede voorbeeld dat ik krijg van mensen die ik ken, vind ik...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende

Wil je daar iets over vertellen?

* 18. **Ik vind het respect dat ik krijg...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende

Wil je daar iets over vertellen?

Je bent al bijna aan het einde. Nog een paar vragen over of je veilig kunt opgroeien.

* 19. **Ik vind de veiligheid bij mij in huis...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende

Wil je daar iets over vertellen?

* 20. **Ik vind de veiligheid bij mij in de buurt...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende

Wil je daar iets over vertellen?

* 21. **De rust en zekerheid in mijn leven vind ik...**

Goed/ Voldoende/ Matig/ Onvoldoende

Wil je daar iets over vertellen?

Dit zijn de laatste vragen. Goed gedaan!

22. **Wat vind je fijn in jouw leven?**

(Bijvoorbeeld bij jou thuis, op school of in jouw buurt)

23. **Wat kan er beter in jouw leven?**

(Bijvoorbeeld bij jou thuis, op school of in jouw buurt)

24. **Er gebeurt op dit moment veel in de wereld. Maak jij je ergens zorgen over? Zo ja, wat is dat dan?**

* 25. **De Kinderombudsman zet zich in voor alle kinderen in Nederland. Wat zou jij willen veranderen voor kinderen in Nederland?**

Ik wil hier nog iets over vertellen, namelijk....

26. **Al 2 jaar leven we met het coronavirus en hebben we verschillende coronamaatregelen gehad. Jouw leven zag er in deze 2 jaar waarschijnlijk wat anders uit dan voor het coronavirus.**

Heb je nog last van de afgelopen 2 jaar waarin je leven er heel anders uitzag? Je kunt meerdere hokjes aanvinken.

Nee, ik ben blij dat mijn leven weer normaal is

Ja, ik ben bang dat ik te weinig heb geleerd in de afgelopen 2 jaar

Ja, ik voel druk om beter mijn best te doen op school

Ja, ik ben bang voor een nieuwe coronamaatregelen

Ja, mijn ouders hebben minder tijd en aandacht voor mij

Ja, ik vind het moeilijk om weer vrienden te maken

Ja, ik ben bang om ziek te worden

Ja, ik vind het moeilijk om me te concentreren

Ja, ik voel mij somber

Ja, ik sport niet meer zo veel

Ja, iets anders dat hier niet genoemd is

* 27. **Ga je naar school? Welk soort onderwijs volg je?**

Ik ga naar de basisschool

Ik ga naar het speciaal basisonderwijs

Ik heb Praktijkonderwijs

Ik zit op het VMBO basis of -kader

Ik zit op het VMBO gl of -tl

Ik zit op de HAVO

Ik zit op het VWO

Ik ga naar het HBO of WO

Ik zit op het Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO)

Ik ga niet naar school maar ik werk
Ik ga niet naar school en ik werk ook niet
Iets anders, namelijk...

Dank je wel dat je de vragenlijst hebt ingevuld!

Mocht je ons willen helpen om onze onderzoek nóg beter te maken,
dan kun je hieronder nog een paar vragen daarover invullen.
Dank je wel!

28. Hoe vond je het om deze vragenlijst in te vullen? Je kunt meerdere hokjes aanvinken.

Wel oké
Niet zo nodig
Ik vind het goed dat hier naar gevraagd wordt
Interessant
Ik vond de vragen te persoonlijk
Ik vond het moeilijk om de vragen 'eerlijk' te beantwoorden
Sommige vragen begreep ik niet
Ik werd er een beetje verdrietig of zenuwachtig van
Anders, namelijk...

29. Hoe heb je van de vragenlijst van de Kinderombudsman gehoord?

30. Wist je vóór deze vragenlijst al wat kinderrechten zijn?

Ja
Nee

31. Had je vóór deze vragenlijst al eens van de Kinderombudsman gehoord?

Ja
Nee

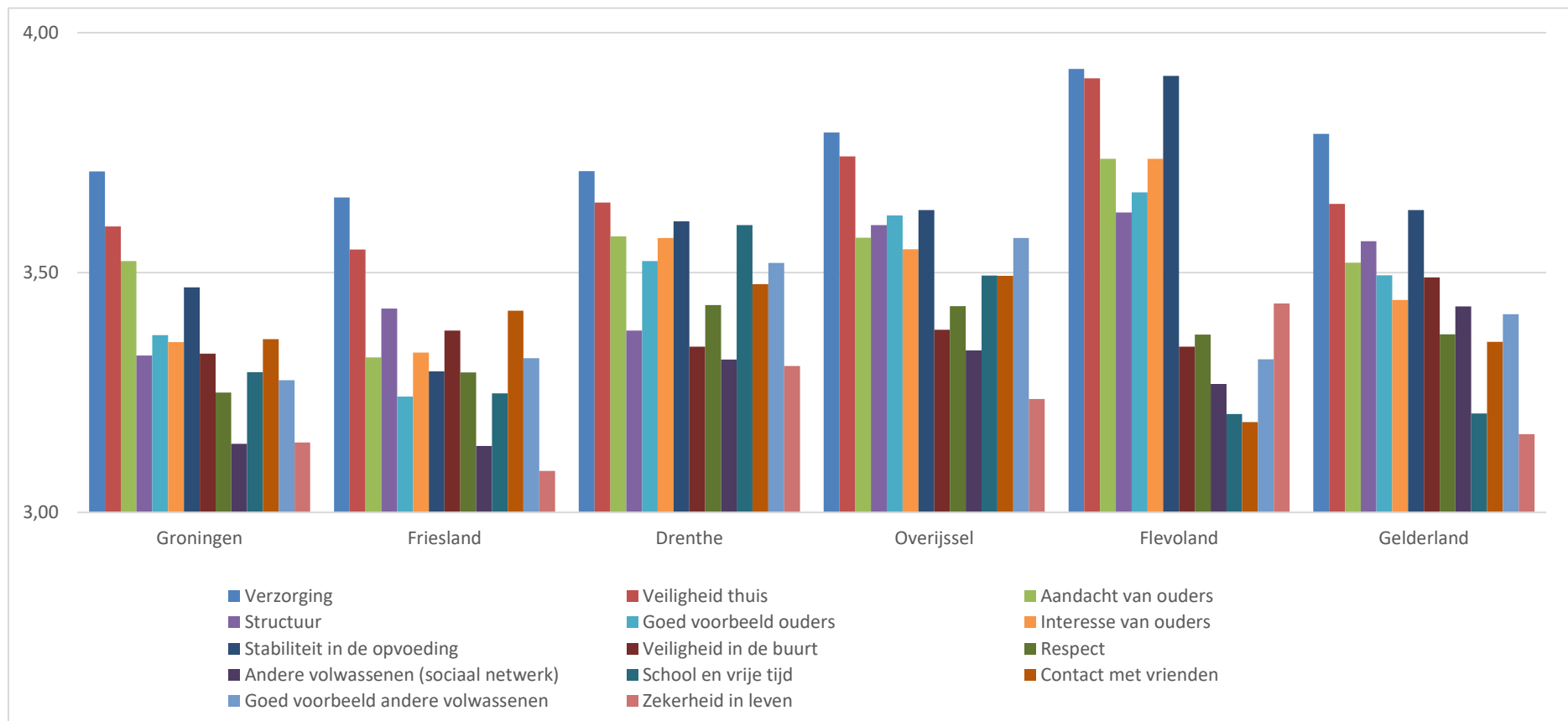
Bijlage 2: Ervaren kwetsbaarheden per provincie

	Groningen		Friesland		Drenthe		Overijssel		Flevoland		Gelderland	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
<i>Aantal kinderen</i>	185		109		125		182		73		176	
Problemen thuis												
<i>Weinig geld thuis</i>	21	11,35%	13	11,93%	11	8,80%	20	10,99%	9	12,33%	12	6,82%
<i>Ruzie thuis</i>	18	9,73%	21	19,27%	15	12,00%	9	4,95%	2	2,74%	21	11,93%
<i>Gescheiden ouders – kunnen niet normaal met elkaar omgaan</i>	13	7,03%	16	14,68%	9	7,20%	14	7,69%	2	2,74%	13	7,39%
<i>Ouder met lichamelijke ziekte</i>	21	11,35%	8	7,34%	14	11,20%	16	8,79%	8	10,96%	15	8,52%
<i>Ouder met psychische problemen</i>	14	7,57%	8	7,34%	8	6,40%	6	3,30%	1	1,37%	5	2,84%
<i>Geen van deze punten</i>	124	67,03%	70	64,22%	90	72,00%	135	74,18%	54	73,97%	124	70,45%
Kind-eigen problematiek												
<i>Lichamelijke aandoening</i>	17	9,19%	4	3,67%	10	8,00%	14	7,69%	6	8,22%	4	2,27%
<i>Psychische problemen</i>	35	18,92%	9	8,26%	12	9,60%	23	12,64%	9	12,33%	28	15,91%
<i>Vluchteling</i>	11	5,95%	1	0,92%	4	3,20%	6	3,30%	0	0,00%	1	0,57%
<i>Jeugdhulp of Jeugd-GGZ</i>	16	8,65%	17	15,60%	8	6,40%	19	10,44%	10	13,70%	22	12,50%
<i>Sta op wachtlijst voor hulp</i>	5	2,70%	1	0,92%	2	1,60%	5	2,75%	2	2,74%	3	1,70%
<i>Speciaal onderwijs</i>	29	15,68%	19	17,43%	37	29,60%	55	30,22%	7	9,59%	17	9,66%
<i>Geen van deze punten</i>	112	60,54%	69	63,30%	73	58,40%	97	53,30%	46	63,01%	126	71,59%

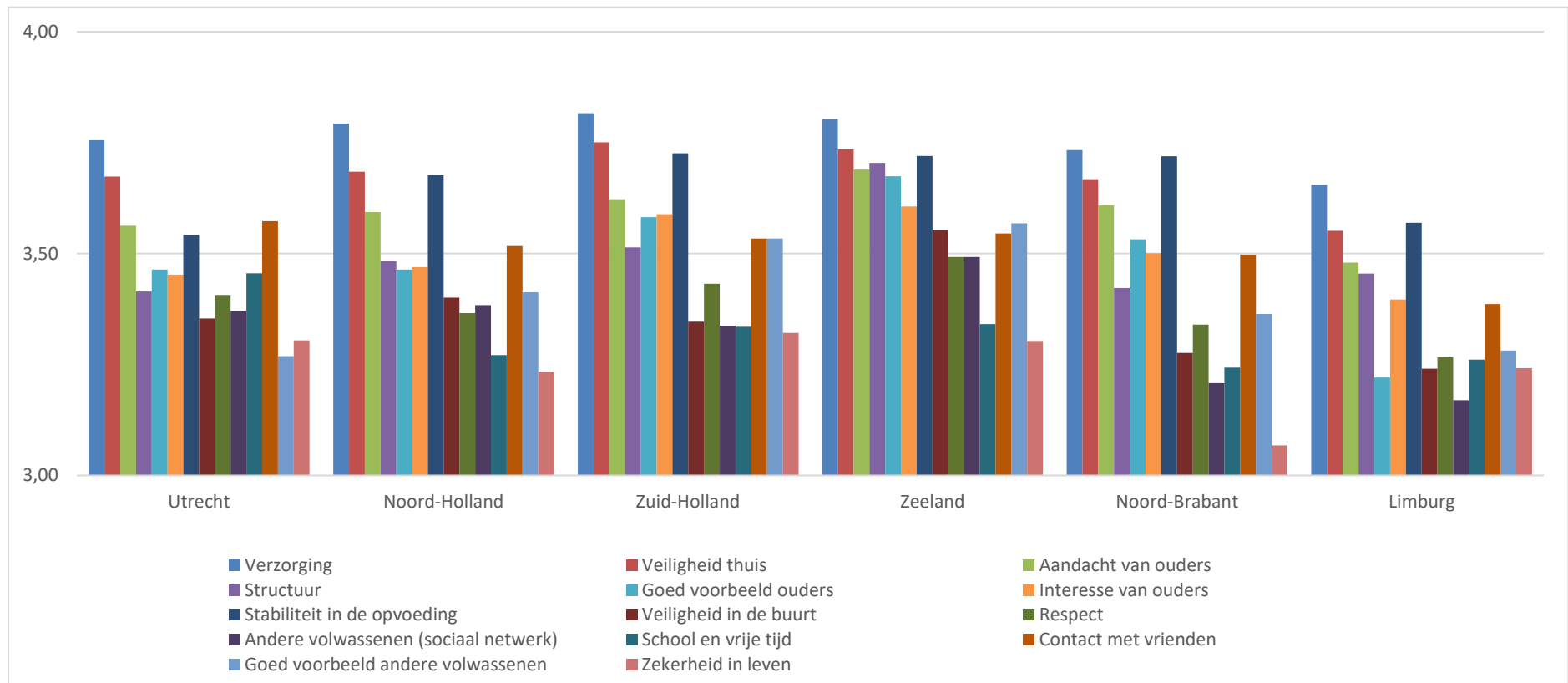
kinderombudsman

		Utrecht		Noord-Holland		Zuid-Holland		Zeeland		Noord-Brabant		Limburg	
		Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
		182		296		375		95		271		278	
Problemen thuis													
	<i>Weinig geld thuis</i>	16	8,79%	10	3,38%	29	7,73%	6	6,32%	31	11,44%	26	9,35%
	<i>Ruzie thuis</i>	12	6,59%	22	7,43%	23	6,13%	10	10,53%	27	9,96%	49	17,63%
	<i>Gescheiden ouders – kunnen niet normaal met elkaar omgaan</i>	26	14,29%	26	8,78%	36	9,60%	0	0,00%	22	8,12%	28	10,07%
	<i>Ouder met lichamelijke ziekte</i>	29	15,93%	11	3,72%	25	6,67%	9	9,47%	21	7,75%	5	1,80%
	<i>Ouder met psychische problemen</i>	9	4,95%	11	3,72%	17	4,53%	6	6,32%	18	6,64%	3	1,08%
	<i>Geen van deze punten</i>	120	65,93%	246	83,11%	271	72,27%	71	74,74%	204	75,28%	197	70,86%
Kind-eigen problematiek													
	<i>Lichamelijke aandoening</i>	2	1,10%	15	5,07%	13	3,47%	6	6,32%	14	5,17%	32	11,51%
	<i>Psychische problemen</i>	17	9,34%	24	8,11%	25	6,67%	7	7,37%	32	11,81%	24	8,63%
	<i>Vluchteling</i>	9	4,95%	12	4,05%	7	1,87%	4	4,21%	12	4,43%	5	1,80%
	<i>Jeugdhulp of Jeugd-GGZ</i>	20	10,99%	29	9,80%	32	8,53%	7	7,37%	32	11,81%	34	12,23%
	<i>Sta op wachtlijst voor hulp</i>	5	2,75%	5	1,69%	6	1,60%	5	5,26%	15	5,54%	20	7,19%
	<i>Speciaal onderwijs</i>	30	16,48%	37	12,50%	26	6,93%	7	7,37%	37	13,65%	56	20,14%
	<i>Geen van deze punten</i>	122	67,03%	216	72,97%	297	79,20%	72	75,79%	176	64,94%	164	58,99%

Bijlage 3: Omgevingsvoorwaarden per provincie



kinderombudsman

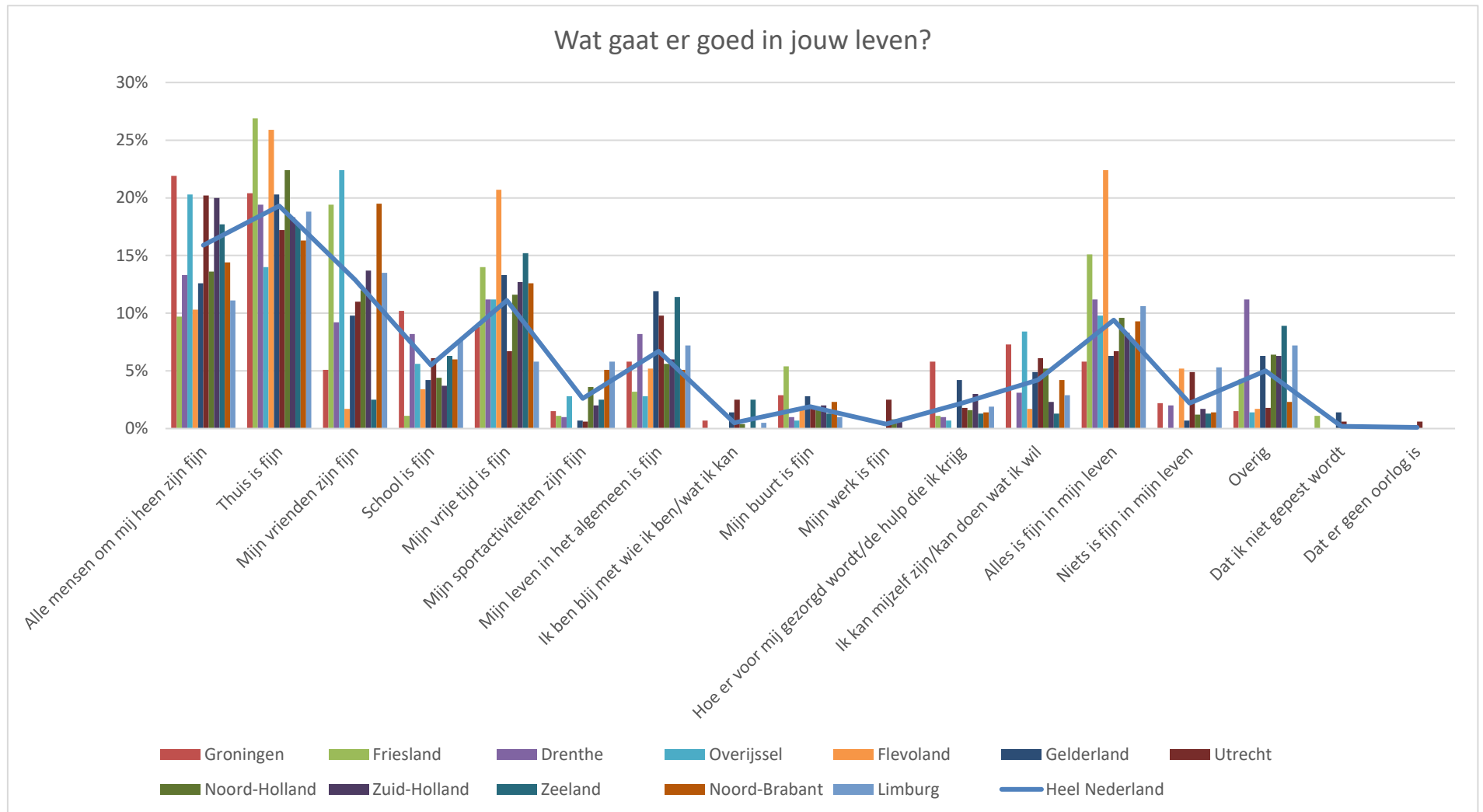


Bijlage 4: Overzichten van de antwoorden op de open vragen per provincie

<i>Wat gaat er goed in jouw leven? (deel 1)</i>	Heel Nederland		Groningen		Friesland		Drenthe		Overijssel		Flevoland		Gelderland	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
<i>Alle mensen om mij heen zijn fijn</i>	300	15,9%	30	21,9%	9	9,7%	13	13,3%	29	20,3%	6	10,3%	18	12,6%
<i>Thuis is fijn</i>	364	19,3%	28	20,4%	25	26,9%	19	19,4%	20	14,0%	15	25,9%	29	20,3%
<i>Mijn vrienden zijn fijn</i>	243	12,9%	7	5,1%	18	19,4%	9	9,2%	32	22,4%	1	1,7%	14	9,8%
<i>School is fijn</i>	103	5,5%	14	10,2%	1	1,1%	8	8,2%	8	5,6%	2	3,4%	6	4,2%
<i>Mijn vrije tijd is fijn</i>	210	11,1%	12	8,8%	13	14,0%	11	11,2%	16	11,2%	12	20,7%	19	13,3%
<i>Mijn sportactiviteiten zijn fijn</i>	49	2,6%	2	1,5%	1	1,1%	1	1,0%	4	2,8%		0,0%	1	0,7%
<i>Mijn leven in het algemeen is fijn</i>	127	6,7%	8	5,8%	3	3,2%	8	8,2%	4	2,8%	3	5,2%	17	11,9%
<i>Ik ben blij met wie ik ben/wat ik kan</i>	10	0,5%	1	0,7%		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%	2	1,4%
<i>Mijn buurt is fijn</i>	35	1,9%	4	2,9%	5	5,4%	1	1,0%	1	0,7%	1	1,7%	4	2,8%
<i>Mijn werk is fijn</i>	8	0,4%		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%
<i>Hoe er voor mij gezorgd wordt/de hulp die ik krijg</i>	41	2,2%	8	5,8%	1	1,1%	1	1,0%	1	0,7%		0,0%	6	4,2%
<i>Ik kan mijzelf zijn/kan doen wat ik wil</i>	79	4,2%	10	7,3%		0,0%	3	3,1%	12	8,4%	1	1,7%	7	4,9%
<i>Alles is fijn in mijn leven</i>	178	9,4%	8	5,8%	14	15,1%	11	11,2%	14	9,8%	13	22,4%	9	6,3%
<i>Niets is fijn in mijn leven</i>	42	2,2%	3	2,2%		0,0%	2	2,0%		0,0%	3	5,2%	1	0,7%
<i>Overig</i>	94	5,0%	2	1,5%	4	4,3%	11	11,2%	2	1,4%	1	1,7%	9	6,3%
<i>Dat ik niet gepest wordt</i>	3	0,2%		0,0%	1	1,1%		0,0%		0,0%		0,0%	2	1,4%
<i>Dat er geen oorlog is</i>	2	0,1%		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%
<i>Totaal</i>	1887	100,0%	137	100,0%	93	100,0%	98	100,0%	143	100,0%	58	100,0%	143	100,0%

kinderombudsman

Wat gaat er goed in jouw leven? (deel 2)	Gelderland		Utrecht		Noord-Holland		Zuid-Holland		Zeeland		Noord-Brabant		Limburg	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Alle mensen om mij heen zijn fijn	18	12,6%	33	20,2%	34	13,6%	60	20,0%	14	17,7%	31	14,4%	23	11,1%
Thuis is fijn	29	20,3%	28	17,2%	56	22,4%	55	18,3%	14	17,7%	35	16,3%	39	18,8%
Mijn vrienden zijn fijn	14	9,8%	18	11,0%	30	12,0%	41	13,7%	2	2,5%	42	19,5%	28	13,5%
School is fijn	6	4,2%	10	6,1%	11	4,4%	11	3,7%	5	6,3%	13	6,0%	16	7,7%
Mijn vrije tijd is fijn	19	13,3%	11	6,7%	29	11,6%	38	12,7%	12	15,2%	27	12,6%	12	5,8%
Mijn sportactiviteiten zijn fijn	1	0,7%	1	0,6%	9	3,6%	6	2,0%	2	2,5%	11	5,1%	12	5,8%
Mijn leven in het algemeen is fijn	17	11,9%	16	9,8%	14	5,6%	18	6,0%	9	11,4%	11	5,1%	15	7,2%
Ik ben blij met wie ik ben/wat ik kan	2	1,4%	4	2,5%	1	0,4%		0,0%	2	2,5%		0,0%	1	0,5%
Mijn buurt is fijn	4	2,8%	3	1,8%	4	1,6%	6	2,0%	1	1,3%	5	2,3%	2	1,0%
Mijn werk is fijn		0,0%	4	2,5%	2	0,8%	2	0,7%		0,0%		0,0%		0,0%
Hoe er voor mij gezorgd wordt/de hulp die ik krijg	6	4,2%	3	1,8%	4	1,6%	9	3,0%	1	1,3%	3	1,4%	4	1,9%
Ik kan mijzelf zijn/kan doen wat ik wil	7	4,9%	10	6,1%	13	5,2%	7	2,3%	1	1,3%	9	4,2%	6	2,9%
Alles is fijn in mijn leven	9	6,3%	11	6,7%	24	9,6%	25	8,3%	6	7,6%	20	9,3%	22	10,6%
Niets is fijn in mijn leven	1	0,7%	8	4,9%	3	1,2%	5	1,7%	1	1,3%	3	1,4%	11	5,3%
Overig	9	6,3%	3	1,8%	16	6,4%	19	6,3%	7	8,9%	5	2,3%	15	7,2%
Dat ik niet gepest wordt	2	1,4%	1	0,6%		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%	0	0,0%
Dat er geen oorlog is		0,0%	1	0,6%		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%	0	0,0%
Totaal	143	100,0%	163	100,0%	250	100,0%	300	100,0%	79	100,0%	215	100,0%	207	100,0%

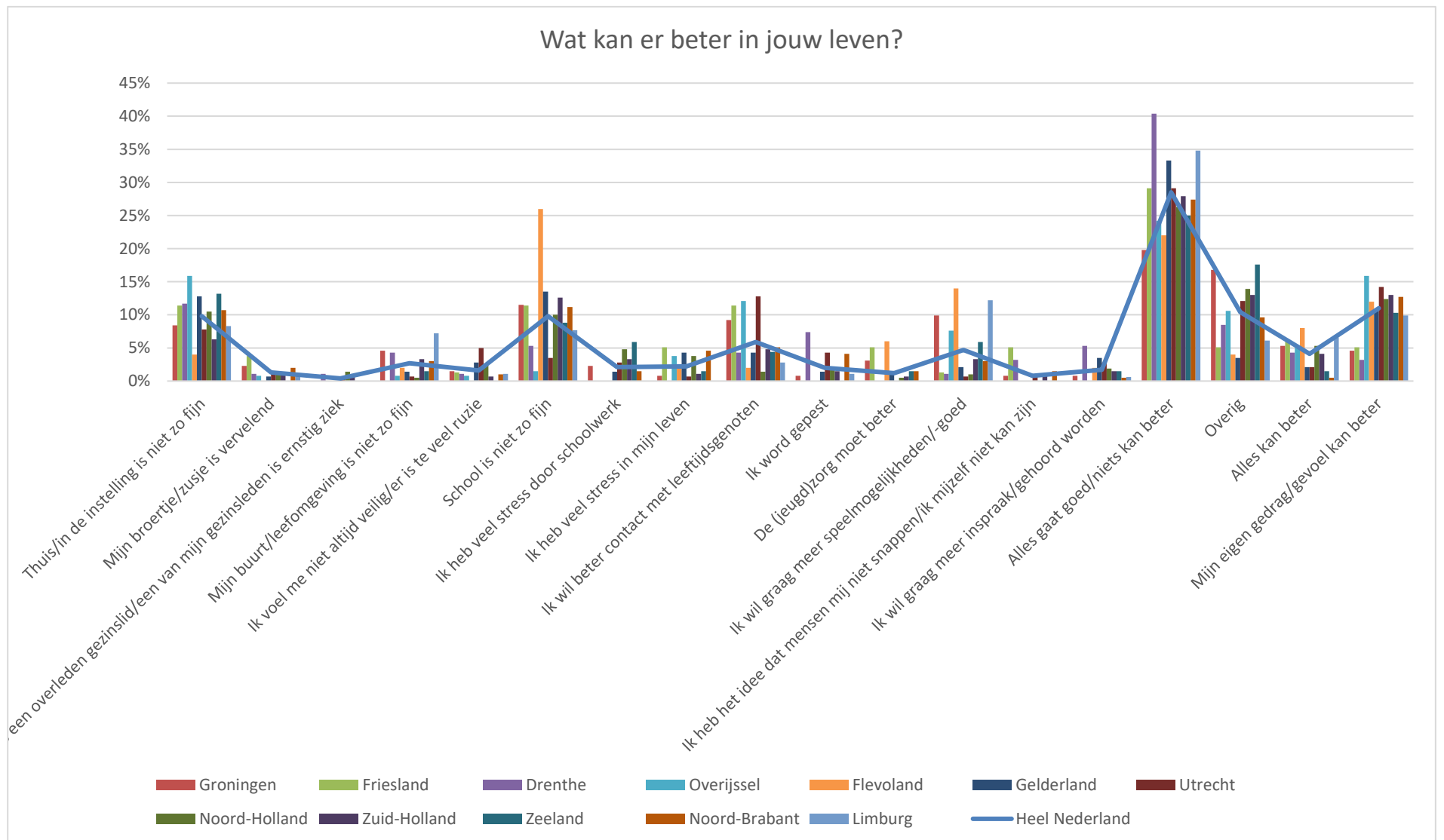


kinderombudsman

Wat kan er beter in jouw leven? (deel 1)	Heel Nederland		Groningen		Friesland		Drenthe		Overijssel		Flevoland	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
<i>Thuis/in de instelling is niet zo fijn</i>	166	9,80%	11	8,40%	9	11,40%	11	11,70%	21	15,90%	2	4,00%
<i>Mijn broertje/zusje is vervelend</i>	22	1,30%	3	2,30%	3	3,80%	1	1,10%	1	0,80%		0,00%
<i>Ik mis een overleden gezinslid/een van mijn gezinsleden is ernstig ziek</i>	7	0,40%		0,00%		0,00%	1	1,10%	0	0,00%		0,00%
<i>Mijn buurt/leefomgeving is niet zo fijn</i>	45	2,70%	6	4,60%		0,00%	4	4,30%	1	0,80%	1	2,00%
<i>Ik voel me niet altijd veilig/er is te veel ruzie</i>	27	1,60%	2	1,50%	1	1,30%	1	1,10%	1	0,80%		0,00%
<i>School is niet zo fijn</i>	165	9,80%	15	11,50%	9	11,40%	5	5,30%	2	1,50%	13	26,00%
<i>Ik heb veel stress door schoolwerk</i>	35	2,10%	3	2,30%		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
<i>Ik heb veel stress in mijn leven</i>	38	2,20%	1	0,80%	4	5,10%		0,00%	5	3,80%	1	2,00%
<i>Ik wil beter contact met leeftijdsgenoten</i>	100	5,90%	12	9,20%	9	11,40%	4	4,30%	16	12,10%	1	2,00%
<i>Ik word gepest</i>	34	2,00%	1	0,80%		0,00%	7	7,40%	0	0,00%		0,00%
<i>De (jeugd)zorg moet beter</i>	20	1,20%	4	3,10%	4	5,10%		0,00%		0,00%	3	6,00%
<i>Ik wil graag meer speelmogelijkheden/-goed</i>	79	4,70%	13	9,90%	1	1,30%	1	1,10%	10	7,60%	7	14,00%
<i>Ik heb het idee dat mensen mij niet snappen/ik mijzelf niet kan zijn</i>	14	0,80%	1	0,80%	4	5,10%	3	3,20%		0,00%		0,00%
<i>Ik wil graag meer inspraak/gehoord worden</i>	28	1,70%	1	0,80%		0,00%	5	5,30%	0	0,00%	1	2,00%
<i>Alles gaat goed/niets kan beter</i>	482	28,50%	26	19,80%	23	29,10%	38	40,40%	32	24,20%	11	22,00%
<i>Overig</i>	176	10,40%	22	16,80%	4	5,10%	8	8,50%	14	10,60%	2	4,00%
<i>Alles kan beter</i>	69	4,10%	7	5,30%	5	6,30%	4	4,30%	7	5,30%	4	8,00%
<i>Mijn eigen gedrag/gevoel kan beter</i>	186	11,00%	6	4,60%	4	5,10%	3	3,20%	21	15,90%	6	12,00%
Total	1692	100,00%	131	100,00%	79	100,00%	94	100,00%	132	100,00%	50	100,00%

kinderombudsman

Wat kan er beter in jouw leven? (deel 2)	Gelderland		Utrecht		Noord-Holland		Zuid-Holland		Zeeland		Noord-Brabant		Limburg	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
<i>Thuis/in de instelling is niet zo fijn</i>	18	12,80%	11	7,80%	22	10,50%	17	6,30%	9	13,20%	21	10,70%	15	8,30%
<i>Mijn broertje/zusje is vervelend</i>	1	0,70%	2	1,40%	2	1,00%	3	1,10%		0,00%	4	2,00%	2	1,10%
<i>Ik mis een overleden gezinslid/een van mijn gezinsleden is ernstig ziek</i>		0,00%	1	0,70%	3	1,40%	2	0,70%		0,00%		0,00%	0	0,00%
<i>Mijn buurt/leefomgeving is niet zo fijn</i>	2	1,40%	1	0,70%	1	0,50%	9	3,30%	1	1,50%	6	3,00%	13	7,20%
<i>Ik voel me niet altijd veilig/er is te veel ruzie</i>	4	2,80%	7	5,00%	5	2,40%	2	0,70%		0,00%	2	1,00%	2	1,10%
<i>School is niet zo fijn</i>	19	13,50%	5	3,50%	21	10,00%	34	12,60%	6	8,80%	22	11,20%	14	7,70%
<i>Ik heb veel stress door schoolwerk</i>	2	1,40%	4	2,80%	10	4,80%	9	3,30%	4	5,90%	3	1,50%		0,00%
<i>Ik heb veel stress in mijn leven</i>	6	4,30%	1	0,70%	8	3,80%	3	1,10%	1	1,50%	9	4,60%	0	0,00%
<i>Ik wil beter contact met leeftijdgenoten</i>	6	4,30%	18	12,80%	3	1,40%	13	4,80%	3	4,40%	10	5,10%	5	2,80%
<i>Ik word gepest</i>	2	1,40%	6	4,30%	4	1,90%	4	1,50%		0,00%	8	4,10%	2	1,10%
<i>De (jeugd)zorg moet beter</i>	2	1,40%		0,00%	1	0,50%	2	0,70%	1	1,50%	3	1,50%		0,00%
<i>Ik wil graag meer speelmogelijkheden/-goed</i>	3	2,10%	1	0,70%	2	1,00%	9	3,30%	4	5,90%	6	3,00%	22	12,20%
<i>Ik heb het idee dat mensen mij niet snappen/ik mijzelf niet kan zijn</i>		0,00%	1	0,70%		0,00%	3	1,10%		0,00%	3	1,50%		0,00%
<i>Ik wil graag meer inspraak/gehoord worden</i>	5	3,50%	4	2,80%	4	1,90%	4	1,50%	1	1,50%	1	0,50%	1	0,60%
<i>Alles gaat goed/niets kan beter</i>	47	33,30%	41	29,10%	55	26,30%	75	27,90%	17	25,00%	54	27,40%	63	34,80%
<i>Overig</i>	5	3,50%	17	12,10%	29	13,90%	35	13,00%	12	17,60%	19	9,60%	11	6,10%
<i>Alles kan beter</i>	3	2,10%	3	2,10%	11	5,30%	11	4,10%	1	1,50%	1	0,50%	12	6,60%
<i>Mijn eigen gedrag/gevoel kan beter</i>	15	10,60%	20	14,20%	26	12,40%	35	13,00%	7	10,30%	25	12,70%	18	9,90%
<i>Total</i>	141	100,00%	141	100,00%	209	100,00%	269	100,00%	68	100,00%	197	100,00%	181	100,00%

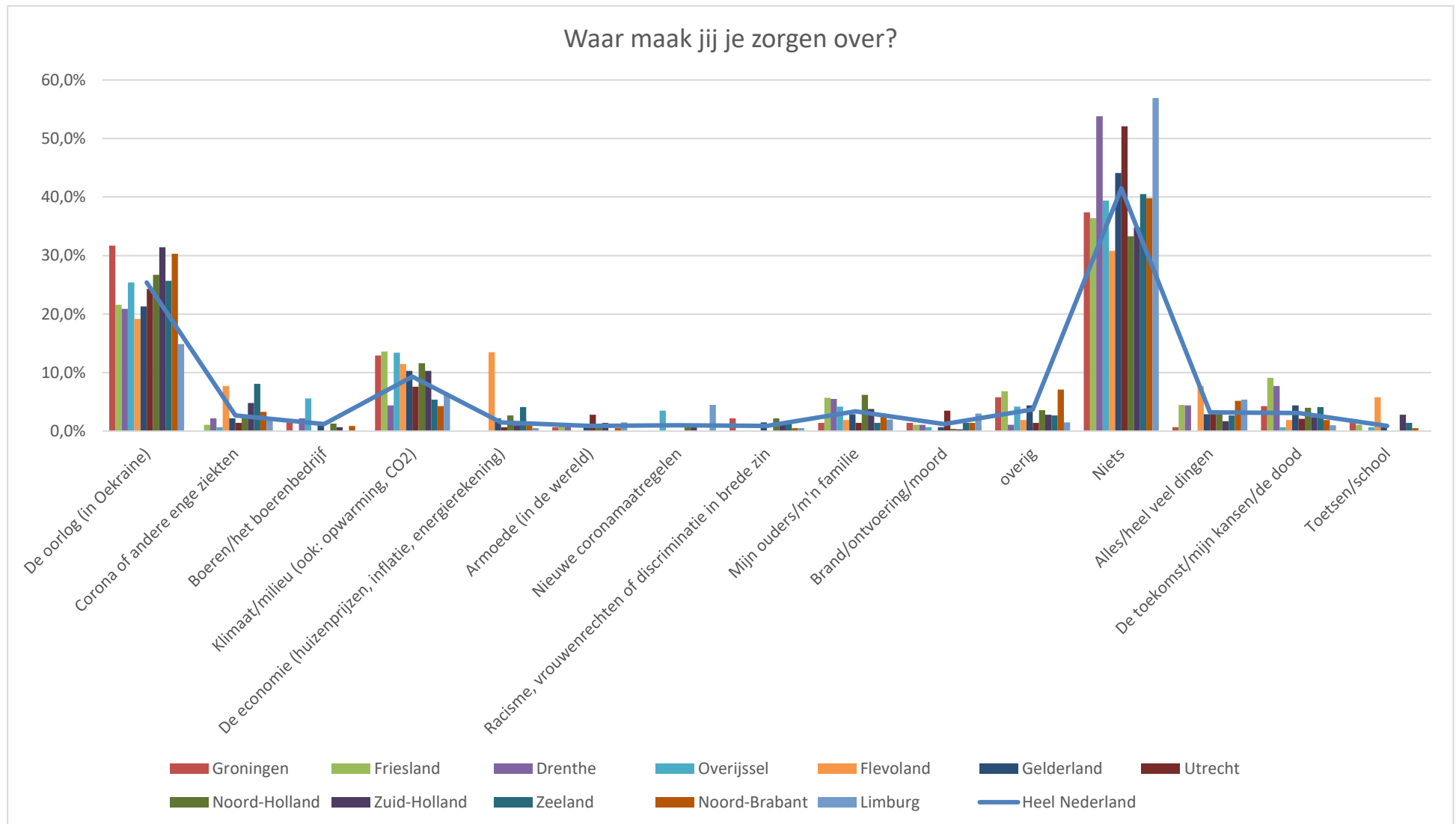


kinderombudsman

Waar maak jij je zorgen over? (deel 1)	Heel Nederland		Groningen		Friesland		Drenthe		Overijssel		Flevoland	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
<i>De oorlog (in Oekraïne)</i>	455	25,40%	44	31,70%	19	21,60%	19	20,90%	36	25,40%	10	19,20%
<i>Corona of andere enge ziekten</i>	49	2,70%		0,00%	1	1,10%	2	2,20%	1	0,70%	4	7,70%
<i>Boeren/het boerenbedrijf</i>	21	1,20%	2	1,40%		0,00%	2	2,20%	8	5,60%		0,00%
<i>Klimaat/milieu (ook: opwarming, CO2)</i>	166	9,30%	18	12,90%	12	13,60%	4	4,40%	19	13,40%	6	11,50%
<i>De economie (huizenprijzen, inflatie, energierekening)</i>	26	1,50%		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%	7	13,50%
<i>Armoede (in de wereld)</i>	16	0,90%	1	0,70%	1	1,10%	1	1,10%		0,00%		0,00%
<i>Nieuwe coronamaatregelen</i>	18	1,00%		0,00%		0,00%		0,00%	5	3,50%		0,00%
<i>Racisme, vrouwenrechten of discriminatie in brede zin</i>	17	0,90%	3	2,20%		0,00%		0,00%	0	0,00%		0,00%
<i>Mijn ouders/m'n familie</i>	61	3,40%	2	1,40%	5	5,70%	5	5,50%	6	4,20%	1	1,90%
<i>Brand/ontvoering/moord</i>	22	1,20%	2	1,40%	1	1,10%	1	1,10%	1	0,70%		0,00%
<i>overig</i>	66	3,70%	8	5,80%	6	6,80%	1	1,10%	6	4,20%	1	1,90%
<i>Niets</i>	744	41,50%	52	37,40%	32	36,40%	49	53,80%	56	39,40%	16	30,80%
<i>Alles/heel veel dingen</i>	58	3,20%	1	0,70%	4	4,50%	4	4,40%		0,00%	4	7,70%
<i>De toekomst/mijn kansen/de dood</i>	56	3,10%	6	4,30%	8	9,10%	7	7,70%	1	0,70%	1	1,90%
<i>Toetsen/school</i>	17	0,90%	2	1,40%	1	1,10%		0,00%	1	0,70%	3	5,80%
<i>Total</i>	1793	100%	139	100%	88	100%	91	100%	142	100%	52	100%

kinderombudsman

Waar maak jij je zorgen over? (deel 2)	Gelderland		Utrecht		Noord-Holland		Zuid-Holland		Zeeland		Noord-Brabant		Limburg	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
<i>De oorlog (in Oekraïne)</i>	29	21,30%	35	24,30%	60	26,70%	91	31,40%	19	25,70%	64	30,30%	30	14,90%
<i>Corona of andere enge ziekten</i>	3	2,20%	2	1,40%	6	2,70%	14	4,80%	6	8,10%	7	3,30%	4	2,00%
<i>Boeren/het boerenbedrijf</i>	2	1,50%		0,00%	3	1,30%	2	0,70%		0,00%	2	0,90%	0	0,00%
<i>Klimaat/milieu (ook: opwarming, CO2)</i>	14	10,30%	11	7,60%	26	11,60%	30	10,30%	4	5,40%	9	4,30%	13	6,40%
<i>De economie (huizenprijzen, inflatie, energierekening)</i>	3	2,20%	1	0,70%	6	2,70%	3	1,00%	3	4,10%	3	1,40%	1	0,50%
<i>Armoede (in de wereld)</i>	1	0,70%	4	2,80%	2	0,90%	4	1,40%		0,00%	1	0,50%	3	1,50%
<i>Nieuwe coronamaatregelen</i>		0,00%		0,00%	2	0,90%	2	0,70%		0,00%		0,00%	9	4,50%
<i>Racisme, vrouwenrechten of discriminatie in brede zin</i>	2	1,50%		0,00%	5	2,20%	4	1,40%	1	1,40%	1	0,50%	1	0,50%
<i>Mijn ouders/m'n familie</i>	4	2,90%	2	1,40%	14	6,20%	11	3,80%	1	1,40%	6	2,80%	4	2,00%
<i>Brand/ontvoering/moord</i>	1	0,70%	5	3,50%	1	0,40%	1	0,30%	1	1,40%	3	1,40%	6	3,00%
<i>overig</i>	6	4,40%	2	1,40%	8	3,60%	8	2,80%	2	2,70%	15	7,10%	3	1,50%
<i>Niets</i>	60	44,10%	75	52,10%	75	33,30%	101	34,80%	30	40,50%	84	39,80%	115	56,90%
<i>Alles/heel veel dingen</i>	4	2,90%	5	3,50%	7	3,10%	5	1,70%	2	2,70%	11	5,20%	11	5,40%
<i>De toekomst/mijn kansen/de dood</i>	6	4,40%	3	2,10%	9	4,00%	7	2,40%	3	4,10%	4	1,90%	2	1,00%
<i>Toetsen/school</i>	1	0,70%		0,00%		0,00%	8	2,80%	1	1,40%	1	0,50%	0	0,00%
<i>Totaal</i>	136	100%	144	100%	225	100%	290	100%	74	100%	211	100%	202	100%



kinderombudsman

Wat zou je doen als je Kinderombudsman was? (Deel 1)	Heel Nederland		Groningen		Friesland		Drenthe		Overijssel		Flevoland	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	Aantal	Aantal	%	Aantal	%
<i>Dat het onderwijs goed is</i>	108	7,30%	14	13,00%		0,00%	15	15	1	1,00%	1	1,90%
<i>Voor meer vrije tijd en minder school</i>	19	1,30%	1	0,90%		0,00%	2	2	2	1,90%	3	5,70%
<i>Dat alle kinderen goed verzorgd worden en gezond zijn</i>	54	3,70%	2	1,90%	4	5,80%	5	5	2	1,90%		0,00%
<i>Voor betere mentale gezondheid / betere jeugdzorg/jeugdGGZ</i>	54	3,70%	10	9,30%		0,00%	2	2		0,00%	4	7,50%
<i>Dat alle kinderen het veilig thuis hebben</i>	97	6,60%	5	4,60%	5	7,20%	3	3	6	5,70%	4	7,50%
<i>Dat alle buurten veilig zijn</i>	34	2,30%	1	0,90%		0,00%	1	1	9	8,60%	3	5,70%
<i>Ik zou pesten stoppen</i>	65	4,40%	1	0,90%	2	2,90%	6	6	4	3,80%	1	1,90%
<i>Ik zou armoede stoppen</i>	181	12,30%	15	13,90%	4	5,80%	13	13	14	13,30%	5	9,40%
<i>Dat alle kinderen voldoende aandacht krijgen/leuke dingen kunnen doen</i>	94	6,40%	5	4,60%	6	8,70%	10	10	6	5,70%	6	11,30%
<i>Ik zou kindermishandeling stoppen</i>	17	1,20%	1	0,90%		0,00%	1	1	5	4,80%	1	1,90%
<i>Dat iedereen erbij hoort</i>	107	7,30%	8	7,40%	11	15,90%	12	12	2	1,90%	3	5,70%
<i>ik zou school stress aanpakken</i>	35	2,40%	1	0,90%		0,00%	0	0		0,00%	3	5,70%
<i>Ik zou zorgen voor meer vrijheid/inspraak</i>	126	8,50%	11	10,20%	16	23,20%	10	10	6	5,70%	2	3,80%
<i>Overig</i>	169	11,50%	10	9,30%	8	11,60%	5	5	19	18,10%	11	20,80%
<i>dat iedereen een goed/gelukkig leven heeft (algemeen)</i>	84	5,70%	11	10,20%	2	2,90%	15	15	3	2,90%	2	3,80%
<i>Dat kinderen hulp krijgen als ze dat nodig hebben (heel algemeen)</i>	28	1,90%		0,00%		0,00%	5	5	0	0,00%	1	1,90%
<i>Voor meer speelplekken en betere speeltuinen</i>	67	4,50%	7	6,50%	5	7,20%	3	3	13	12,40%	1	1,90%
<i>Dat alle kinderen zich veilig voelen/er geen ruzie is</i>	52	3,50%	2	1,90%	5	7,20%	6	6	2	1,90%	2	3,80%
<i>Ik zou me inzetten om klimaat/natuur te verbeteren</i>	27	1,80%	1	0,90%	2	2,90%	2	2	1	1,00%		0,00%
<i>Dat opvang voor vluchtelingen verbetert/beter voor vluchtelingenkinderen zorgen</i>	23	1,60%	2	1,90%		0,00%	0	0	6	5,70%	1	1,90%
<i>Dat de boeren beter behandeld worden</i>	6	0,40%	1	0,90%		0,00%	0	0	1	1,00%		0,00%
<i>Dat er geen oorlog was / vrede / goed zorgen voor de mensen uit Oekraïne</i>	6	0,40%	1	0,90%		0,00%	1	1	0	0,00%		0,00%
<i>Corona gerelateerd</i>	7	0,50%		0,00%		0,00%	0	0		0,00%		0,00%
<i>Total</i>	1474	100%	108	100%	69	100%	117	117	105	100%	53	100%

kinderombudsman

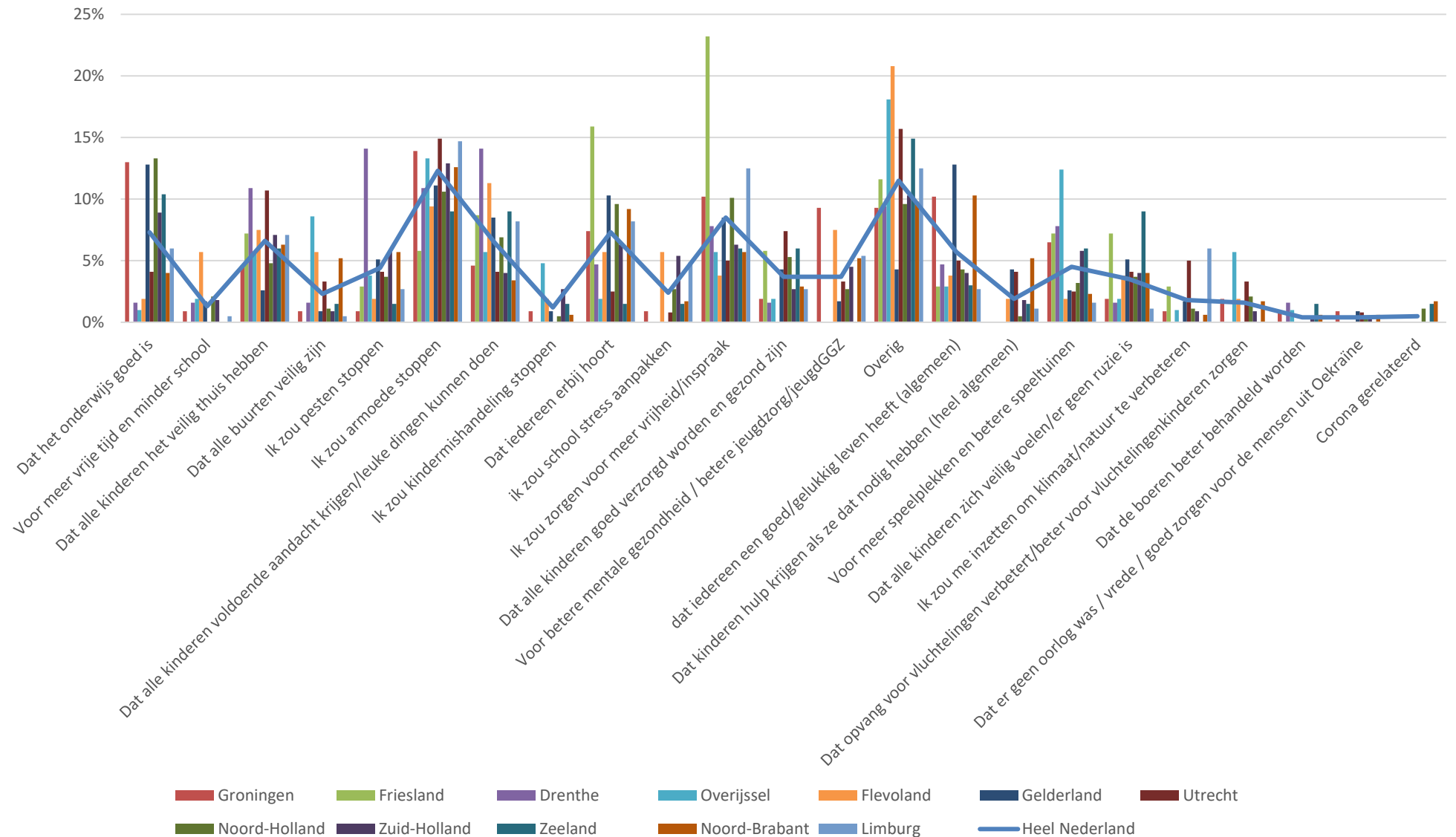
Wat zou je doen als je Kinderombudsman was? (Deel 2)	Gelderland		Utrecht		Noord-Holland		Zuid-Holland	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
<i>Dat het onderwijs goed is</i>	15	12,80%	5	4,10%	25	13,30%	20	8,90%
<i>Voor meer vrije tijd en minder school</i>	2	1,70%		0,00%	4	2,10%	4	1,80%
<i>Dat alle kinderen goed verzorgd worden en gezond zijn</i>	5	4,30%	9	7,40%	10	5,30%	6	2,70%
<i>Voor betere mentale gezondheid / betere jeugdzorg/jeugdGGZ</i>	2	1,70%	4	3,30%	5	2,70%	10	4,50%
<i>Dat alle kinderen het veilig thuis hebben</i>	3	2,60%	13	10,70%	9	4,80%	16	7,10%
<i>Dat alle buurten veilig zijn</i>	1	0,90%	4	3,30%	2	1,10%	2	0,90%
<i>Ik zou pesten stoppen</i>	6	5,10%	5	4,10%	7	3,70%	13	5,80%
<i>Ik zou armoede stoppen</i>	13	11,10%	18	14,90%	20	10,60%	29	12,90%
<i>Dat alle kinderen voldoende aandacht krijgen/leuke dingen kunnen doen</i>	10	8,50%	5	4,10%	13	6,90%	9	4,00%
<i>Ik zou kindermishandeling stoppen</i>	1	0,90%		0,00%	1	0,50%	6	2,70%
<i>Dat iedereen erbij hoort</i>	12	10,30%	3	2,50%	18	9,60%	14	6,30%
<i>ik zou school stress aanpakken</i>	0	0,00%	1	0,80%	5	2,70%	12	5,40%
<i>Ik zou zorgen voor meer vrijheid/inspraak</i>	10	8,50%	6	5,00%	19	10,10%	14	6,30%
<i>Overig</i>	5	4,30%	19	15,70%	18	9,60%	23	10,30%
<i>dat iedereen een goed/gelukkig leven heeft (algemeen)</i>	15	12,80%	6	5,00%	8	4,30%	9	4,00%
<i>Dat kinderen hulp krijgen als ze dat nodig hebben (heel algemeen)</i>	5	4,30%	5	4,10%	1	0,50%	4	1,80%
<i>Voor meer speelplekken en betere speeltuinen</i>	3	2,60%	3	2,50%	6	3,20%	13	5,80%
<i>Dat alle kinderen zich veilig voelen/er geen ruzie is</i>	6	5,10%	5	4,10%	7	3,70%	9	4,00%
<i>Ik zou me inzetten om klimaat/natuur te verbeteren</i>	2	1,70%	6	5,00%	2	1,10%	2	0,90%
<i>Dat opvang voor vluchtelingen verbetert/beter voor vluchtelingenkinderen zorgen</i>	0	0,00%	4	3,30%	4	2,10%	2	0,90%
<i>Dat de boeren beter behandeld worden</i>	0	0,00%		0,00%		0,00%	1	0,40%
<i>Dat er geen oorlog was / vrede / goed zorgen voor de mensen uit Oekraïne</i>	1	0,90%	1	0,80%	1	0,50%	1	0,40%
<i>Corona gerelateerd</i>	0	0,00%		0,00%	2	1,10%		0,00%
<i>Total</i>	117	100,00%	121	100%	188	100%	224	100%

kinderombudsman

Wat zou je doen als je Kinderombudsman was? (Deel 3)	Zeeland		Noord-Brabant		Limburg	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
<i>Dat het onderwijs goed is</i>	7	10,40%	7	4,00%	11	6,00%
<i>Voor meer vrije tijd en minder school</i>		0,00%		0,00%	1	0,50%
<i>Dat alle kinderen goed verzorgd worden en gezond zijn</i>	4	6,00%	5	2,90%	5	2,70%
<i>Voor betere mentale gezondheid / betere jeugdzorg/jeugdGGZ</i>		0,00%	9	5,20%	10	5,40%
<i>Dat alle kinderen het veilig thuis hebben</i>	4	6,00%	11	6,30%	13	7,10%
<i>Dat alle buurten veilig zijn</i>	1	1,50%	9	5,20%	1	0,50%
<i>Ik zou pesten stoppen</i>	1	1,50%	10	5,70%	5	2,70%
<i>Ik zou armoede stoppen</i>	6	9,00%	22	12,60%	27	14,70%
<i>Dat alle kinderen voldoende aandacht krijgen/leuke dingen kunnen doen</i>	6	9,00%	6	3,40%	15	8,20%
<i>Ik zou kindermishandeling stoppen</i>	1	1,50%	1	0,60%	0	0,00%
<i>Dat iedereen erbij hoort</i>	1	1,50%	16	9,20%	15	8,20%
<i>ik zou school stress aanpakken</i>	1	1,50%	3	1,70%	9	4,90%
<i>Ik zou zorgen voor meer vrijheid/inspraak</i>	4	6,00%	10	5,70%	23	12,50%
<i>Overig</i>	10	14,90%	17	9,80%	23	12,50%
<i>dat iedereen een goed/gelukkig leven heeft (algemeen)</i>	2	3,00%	18	10,30%	5	2,70%
<i>Dat kinderen hulp krijgen als ze dat nodig hebben (heel algemeen)</i>	1	1,50%	9	5,20%	2	1,10%
<i>Voor meer speelplekken en betere speeltuinen</i>	4	6,00%	4	2,30%	3	1,60%
<i>Dat alle kinderen zich veilig voelen/er geen ruzie is</i>	6	9,00%	7	4,00%	2	1,10%
<i>Ik zou me inzetten om klimaat/natuur te verbeteren</i>		0,00%	1	0,60%	11	6,00%
<i>Dat opvang voor vluchtelingen verbetert/beter voor vluchtelingenkinderen zorgen</i>		0,00%	3	1,70%	0	0,00%
<i>Dat de boeren beter behandeld worden</i>	1	1,50%	1	0,60%		0,00%
<i>Dat er geen oorlog was / vrede / goed zorgen voor de mensen uit Oekraïne</i>		0,00%	1	0,60%	0	0,00%
<i>Corona gerelateerd</i>	1	1,50%	3	1,70%	0	0,00%
<i>Total</i>	67	100%	174	100%	184	100%

kinderombudsman

Wat zou je doen als je Kinderombudsman was?





**kinder
ombudsman**

Dit is een publicatie van de
Kinderombudsman

November 2022

www.kinderombudsman.nl